

EESTI POLITSEI

POLITSEIASJANDUSE JA ADMINISTRATIIV-ÕIGUSE AJAKIRI

Sisu:

A. Tenson, Politsei toime kriminaaljälitamis-
sel Kriminaalkohtupidamise seadustiku järgi
(Lk. 413). — A. Liit, Dr. E. Locard'i arva-
musi tunnistajate ülekuulamise tehnikast (Lk. 419). —
L. Puusild, Uuendusist välisriikide politseides ja viimaste
tegevusest (Lk. 424). — E. Dolf, Saksa omavalitsuste re-
formist (Lk. 441). — Oskar Angelus, Omavalitsuste pe-
rekonnaseisuametnike ülesandeid perekonnanimede ja ni-
mede eestistamisel (Lk. 449). — A. Loorits, Omavalit-
suste majandamisest (Lk. 463). — T. Teder, Lapsenda-
misest Nõukogude Venemaal (Lk. 467). — Ametlik osa
(Lk. 468). — Küsimusi ja kostmisi (Lk. 473). — Kirja-
vastuseid. (Lk. 482). — Kuulutusi.

1935

Nr. 6

1935

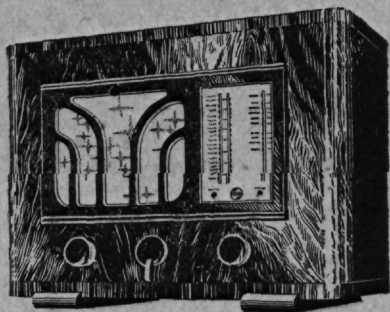
Toimetus ja talitus: Siseministeerium
Tallinn

Mida suurem valik, seda raskem on leida õiget.

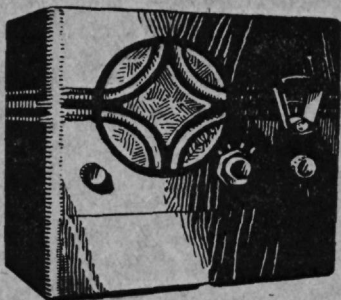
Pakutakse nii palju igasuguseid raadioaparaate, et ostja võib sattuda täiesti eksiteele.

Ostul tuleb piirduda vaid tuntuima vabriku tootega, mille kõrge kvaliteet igakülgselt on garanteeritud.

PHILIPS raadioaparaate toodetakse raadio arengu algaastaist peale maailma-kuulsates **PHILIPS** tehastes.

Tüüp 510

Tüüp 738 B

SUPER OKTOODID	510	A vahelduvvoolule Kr. 220.—
		U alalis- ja vahelduvvoolule Kr. 230.—
	525	A vahelduvvoolule Kr. 265.—
		U alalis- ja vahelduvvoolule Kr. 275.—
	535	A vahelduvvoolule Kr. 395.—
		U alalis- ja vahelduvvoolule Kr. 415.—

944 A 2-lambiline võrkvastuvõtja vahelduvvoolule Kr. 145.—

835 B 3-lambiline patareivastuvõtja Kr. 175.—

738 B 6-lambiline patareivastuvõtja Kr. 280.—

13-kuine järelmaks võimaldatud.

Kõrgeima kvaliteedi eest madalaim hind.

PHILIPS

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis.

Telefon 431-11.

Address kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.

Jooksev arve Eesti Pangas nr. 543.

Nr. 6 (472) | 12. novembril 1935. a. | XIV aasta

Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	1/3 lhk.	Kr. 40.—	1/3 lhk.	Kr. 45.—
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/2 "	" 22.50
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/4 "	" 11.25
		1/8 "	" 5.—	1/8 "	" 5.65
		1/16 "	" 2.50		

Politsei toime kriminaaljälitamisel Kriminaal-kohtupidamise seadustiku järgi.

(Järg. I)

A. Tenson

1. Kriminaaljälitamise mõiste, olemus ja rakendusala.

Kriminaaljälitamise all tuleb mõista riikliku sundvõimu õiguse teostamist süütegude avastamisel ja süütegijate karistuse alla heitmisel. Siia kuulub kogu menetlus (teguviisi tarvitamine, talitamine) süüteoasjus, alates andmete kogumisest kuni kohtuotsuse täitmiseni, misjuures selles on eraldatavad järjestikku mitu faasi: andmete kogumine, juurdlus, eeluurimine, kohtu alla andmine, kohtumenetlust ettevalmistavad toimingud, kohtu lõppmenetlus ja kohtuotsuse täitmine. Need asja arenemisastmed ilmnevad selgelt kõigi tähtsamate süütegude jälitamisel, kuna vähemtähtsate juures mõned neist (ka algmenetlusest) jäävad ära või esineb ainult nende sümptomeid. Menetlust, mis algab süüaluse kohtu kätte andmise momentist, nimetatakse üldiselt kriminaalkohtulikuks jälitamiseks.²⁾

Süsteemilt meie kriminaaljälitamine kujutab endast segaprotsessi, kus algmenetlus (juurdlus ja eeluurimine) on rajatud inkvisitsiooni põhimõttele, kuna lõppmenetluses (kohtu toimes) esineb võistkondlik printsiip. Inkvisitsiooni põhimõtted meie algmenetluses ei loo aga katoliku kirikus XII sajandi lõpust kuni XIX sajandini ketserite jälitamiseks tarvitusel olnud jälitamisüsteemi ega ühti ka Euroopa mandril kehtinud inkvisitsiooniprotsessi põhimõtetega, kuigi viimasega meie juurdlusel on ühiseid jooni selles mõttes, et ka siin ei esine pooli. Inkvisitsiooni põhimõtte meie algmenetluses tähendab seda, et kogu menetlus on poolte osavõtuta suu-

¹⁾ Vt. „Eesti Politsei“ nr. 5 — 1935.

²⁾ Vrd. K. Matto, Kriminaalkohtupidamise seadustik kommentaaridega, Tallinn, 1934, lk. 11. — H. Jucum, Märkmekid KKS eelnõu kohta, „Õigus“ nr. 1 — 1933, lk. 26 ja nr. 10 — 1933, lk. 445. — K. Matto, Vastumärkmekid hr. Jucumi poolt avaldatud märkmete KKS eelnõu kohta, „Õigus“ nr. 5 — 1933, lk. 221.

natud süüteo sündmuse selgitamisele, süüteo kordasaatja ilmestamisele ja süüdistusmaterjali kogumisele, misjuures ka süüalune on uurimisobjektiks. Kuid mitte selliseks uurimisobjektiks, kellelt süü-tunnistust võiks taotleda lubadustega, kavalusega, ähvardusega või muude sääraste väljapressimisabinõudega. Kriminaaljälitamine liigub seaduse nõudel, omades seejuures alati üldeõigusliku iseloomu. Isegi neil juhtudel, kui tekitatud õigus mõnab erajälitamist, see jälitamine kujutab endast üldeõigusliku funktsiooni teostamist, toimub üldeõiguslike huvide nimel ja loob üldeõiguslikke vahelkordi.³⁾ Kriminaaljälitamise algatamine ja teostamine ei olene võimuesindaja tahtest ega suvast (arvatusest), vaid seaduse nõudest; see ei ole võimuesindaja õigus, vaid teenistuslik kohus, mida ta peab täitma igal juhul, kui selleks on põhjus ja alus seaduse järgi.

Kriminaaljälitamise rakendusala on süütegu. Ainult teod, milles leiduvad süüteotunnused, kuuluvad kriminaaljälitamisele ja selle algselgimisele juurdlemisele. Ei või olla juurdlust ega üksikuid juurdlustoiminguid KKS-ku mõttes muidu kui süüteo jälitamiseks. Ükski tegu ega sündmus, milles puuduvad süüteotunnused, ei või tulla selgitamisele kriminaaljälitamise korras, olgugi et nende selgitamine muide võib kuuluda politsei ülesandesse. Seega ei ole õige meie politseiametnike keskel osaliselt levinud praktika, kus administratiivmenetluses tarvitatakse KKS-ku norme ja nendega määratud korda. On näiteks sagedasti tulnud ette, et konstaablid, kogudes Politseivalitsuse ettekirjutusel andmeid sissesõiduloo paluja kohta ja kuulates selleks üle üksikuid isikuid, toimetavad neid ülekuulamisi KKS § 241 korras ja märgivad seda ülekuulamise protokollile pealkirjas. See ei vasta seatud korrale, sest kuigi politseil on administratiivmenetluses õigus kuulata üle üksikuid isikuid ja koostada protokolle, siis ei ole need ülekuulamised sugugi toimetatavad KKS-ku korras, kuna siin ei ole midagi tegemist süütegude jälitamise-ga. Ka on tulnud ette juhte, kus politseiametnikud üksikute aktide koostamisel, mis neile on tehtud ülesandeks vastavate administratiivala seadustega, ei ole talitanud akti koostamist nõudva seaduse järgi, vaid kaldunud KKS-ku ettenähtud korra käsitamisele. Ühele seda liiki eksimusele juhib politsei tähelepanu Kohtukoja prokurör oma juhtnõoris 12. juunist 1935 nr. 997⁴⁾. Siin politsei ei ole teinud nõutavat vahet protokollide vahel, mis ta Tööstusliku töö seaduse⁵⁾ § 412⁶⁾ ja 561—563 eeskirjade järgi on koostatud koostama tööstuses ettetulnud õnnetusjuhtumite puhul, ja nende protokollide vahel, mis ta koostab süütegude jälitamisel KKS-ku eeskirjade järgi. Kuna esimestel protokollidel ei ole midagi ühist kriminaaljälitamise-ga, siis ei või neile ka anda KKS-ku ettenähtud käiku. Ei kuulu teostamisele KKS-ku korras ka rahu, julgeoleku ja korra alalhoidmine, isegi mitte süütegude vältimine ja tõkestamine, kuigi see üldiselt kuulub politsei ülesandesse.⁷⁾

³⁾ N. N. Rozin, Ugolovnoe sudoproizvodstvo, Riga, 1924, lk. 343.

⁴⁾ Politseivalitsuse ringkiri 15. VI 1935, nr. 935-p.

⁵⁾ VSK XI k. 2 j. 1913. a. va. Politsei ülesandeid määravad TTTS paragrahvid on toodud: Joh. Kaiv, Politseiala seadused ja määrused seletustega, Tallinn, 1935, lk. 397—400.

⁶⁾ RT 104 — 1934, 817.

⁷⁾ Politseiasutuste kujundamise määruse § 4 ja 8, RT 177/178 — 1925.

Neid küsimusi lahendavad või peavad lahendama vastavad eriseadused. Sama peab märkima andmete kogumise kohta: KKS-kus ettenähtud andmete kogumist ei saa samastada andmete kogumisega administratiivmenetluses, kuigi nende tehnika võib olla ühtlane. Eristumine avaldub rakendusalas ja lõpptoimes.

Sellest selgub, et politseiametnik, kelle ülesandesse kuulub kriminaaljälitamisel andmete kogumine ja juurdluse toimetamine, peab eelkõige teadma, mis on süütegu, ja rahuldavalt tundma neid õigusnorme, mis määravad süüteo üldmõisteid ja piiritlevad üksikute süütegede seaduslikku koosseisu.

Üldised määrused süüteo kohta on antud KrS-ku⁸⁾ üldosas, mis vähete eranditega on maksvad ka teistes seadustes ettenähtud süütegede kohta. Selle järgi loetakse süüteoks tegu, mis selle kordasaatmise ajal karistuse ähvardusel seadusega keelatud.⁹⁾ See on süüteo vormilise piiring, misjuures teo all tuleb mõista nii tegevust kui tegevusetust. Seaduses ettenähtud karistuse raskuse järgi liigitatakse süüteod r a s k e k s k u r i t e o k s, k u r i t e o k s ja ü l e a s t u m i s e k s. Raskeks kuriteoks nimetatakse süütegu, mille eest seadus määrab raskema karistusena surmanuhtluse või sunnitöö, kuriteoks — süütegu, mille eest seadus määrab raskema karistusena vangimaja, ja üleastumiseks — süütegu, mille eest seadus määrab raskema karistusena aresti või rahatrahvi.¹⁰⁾ On nõutav, et kriminaaljälitamisel tehtaks kindlalt vahet nende terminite vahel ja hoidutaks nende ebaõigest tarvitamisest. Nii siis üldmõistena järjekindlalt „süütegu“ (mitte „kuritegu“) ja „raske kuritegu“, „kuritegu“ ja „üleastumine“ ainult siis, kui süütegu seda on seaduses ettenähtud karistuse raskuse järgi.

Edasi tuleb teha vahet t a h t l i k u ja e t t e v a a t a m a t u süüteo vahel. Tahtlikuks loetakse süütegu mitte ainult siis, kui süüdlane soovis selle kordasaatmist, vaid ka siis, kui süüdlane teadvalt laskis sündida tagajärje, millest tingitud selle teo kuritegelikkus, kuna ettevaatamatuks loetakse süütegu, kui süüdlane seda ette ei näinud, ehk seda küll võis ja pidi ette nägema, samuti ka siis, kui ta küll ette nägi tagajärje, millest tingitud selle teo kuritegelikkus.

⁸⁾ Kriminaalseadustik, RT 56 — 1929, 396. Kuni 15. X 1935 on KrS-kus: m. — § 9 (RT 9 — 1935, 79), § 19, 27, 58, 73, 77—79, 3. peatüki pealkiri, § 98—105, 120, 153 (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 157 (RT 9 — 1935, 79), § 162, 164, 165, 166—168, 170, 173, 174, 193, 194, 195, 197, 200—203, 206, 208, 212, 213, 225, 227, 230, 235, 239, 243, 245, 247—249, 250—253, 271, 272, 293, 307, 315, 323, 347—355, 358 (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 364 (RT 9 — 1935, 79) § 372, 383, 385, 391, 397, 487, 490, 532, 555, 563, 569, 574, 584, 586—588, 590, 591, 594—596, 609 (RT 85 — 1934, 704, § 3); t. — § 99¹⁾ (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 112¹⁾ (RT 9 — 1935, 79), § 114¹⁾ (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 120¹⁾ (RT 9 — 1935, 79), § 141¹⁾, 178¹⁾, 192¹⁾, 200¹⁾ (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 227 (RT 9 — 1935, 79), § 240¹⁾ (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 263¹⁾ (RT 9 — 1935, 79), § 300, 303¹⁾, 303²⁾, 303³⁾, 316¹⁾, 318¹⁾, 318²⁾ (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 319¹⁾ (RT 34 — 1935, 311), 320¹⁾, 324¹⁾, 325¹⁾, 341¹⁾ (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 347¹⁾ (RT 9 — 1935, 79), § 349¹⁾, 349²⁾, 351¹⁾, 357¹⁾, 358¹⁾, 366¹⁾, 385¹⁾ (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 391¹⁾ (RT 43 — 1935, 431), § 395¹⁾, 396¹⁾, 414¹⁾, 572¹⁾, 572²⁾ (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 572³⁾ (RT 9 — 1935, 79), § 573¹⁾, 573²⁾, 573³⁾, 586¹⁾, 590¹⁾ (RT 85 — 1934, 704, § 3), § 595¹⁾, 595²⁾, 613¹⁾ (RT 9 — 1935, 79); m. k. — § 14 kolmas lõige (RT 9 — 1935, 79), § 179—192, 198, 199, § 268 esimese lõike p. 5, § 292 teine lõige, § 497, § 500 teine lõige, § 501 (RT 85 — 1934, 704, § 5).

⁹⁾ KrS § 1.

¹⁰⁾ KrS § 3. Kaitseväge kriminaalseadustiku (RT 82 — 1934, 688) järgi nimetatakse kuriteoks süütegu, mille eest sama seadustik näeb ette raskema karistusena vangimaja või kaitsevälise vangistuse, ja üleastumiseks — süütegu, mille eest seadustik näeb ette raskema karistusena aresti garnisoni arestimajas või distsiplinaarkaristuse (§ 4).

kus, kuid kergemeelselt eeldas hoida ära seda tagajärge. Rasked kuriteod on karistatavad ainult tahtliku süü olemasolul, kuna kuriteod on karistatavad tahtliku süü olemasolul ja ettevaatamatu süü olemasolul ainult seaduses eriti ettenähtud juhtudel. Üleastumised on karistatavad mitte ainult tahtliku süü, vaid ka ettevaatamatu süü olemasolul, arvatud välja seaduses eriti ettenähtud juhud.¹¹⁾ Tegu, millega algab süüteo täidesaatmine, kui süüdlane soovis selle kordasaatmist, see aga jäi teostamata tema tahtest rippumatu asjaolu pärast, loetakse süüteo katseks. Raske kuriteo katse, samuti seaduses eriti nimetatud kordadel ka kuriteo katse on karistatav, kuna üleastumise katse ei ole karistatav.¹²⁾ MKrS-ku¹³⁾ järgi on aga tahtliku üleastumise katse seadustikus eriti nimetatud kordadel karistatav.¹⁴⁾ Katse süütegu saata korda selleks lausa kõlbmatute abinõudega, mis valitud äärmise harimatuse või ebaususe tõttu, ei ole karistatav.¹⁵⁾ Süüteo ettevalmistuseks loetakse tahtliku süüteo täidesaatmiseks abinõu muretsemist või kõlvuliseks tegemist, misjuures ettevalmistus on karistatav seaduses eriti nimetatud juhtudel, kui ettevalmistuse seejuures katkestas asjaolu, mis ei olenenud süüdlase tahtest.¹⁶⁾ Süüteo osalisteks loetakse need, kes 1) süüteo vahetult saatsid korda või võtsid osa selle täidesaatmisest, 2) kes kihutasid teist isikut süüteost osavõtmisele ja 3) kes olid kaasaaitajaks seega, et nad süüteo kordasaatmise abinõusid kätte muretseksid või takistusi kõrvaldasid, või et nad aitasid süütegu saata korda nõuandmisega, juhatusega või lubamisega kordasaatmist mitte takistada või seda varjata. Raske kuriteo või kuriteo osalised langevad karistuse alla, kuna üleastumiste osalistest karistatakse ainult üleastumise vahetat kordasaatjat või tema täidesaatmisest osavõtjat; kihutaja ja kaasaitaja langevad karistuse alla ainult seaduses eriti ettenähtud juhtudel.¹⁷⁾ MKrS-ku järgi langevad tahtliku üleastumise osalisest karistuse alla alati ka kihutaja ja kaasaitaja.¹⁸⁾ Tööstus- või kaubandusettevõtte ruumes kordasaadetud süütegudes, kui need saadeti korda ettevõtte pidaja kihutusel või teadmisel, loetakse süüdlasteks ainult ettevõtte pidaja. Kui aga süütegu saadeti korda ettevõtte pidaja teadmata ettevõtte juhataja kihutusel või teadmisel, siis loetakse süüdlaseks ainult ettevõtte juhataja¹⁹⁾.

Need on üldisi mõisteid süüteost, mida siinkohal pidasin vajalikuks märkida, kuna küsimuse lähim vaatlus ei kuulu käesoleva kirjutise piiresse.

Mis puutub üksikute süütegude seaduslikku koosseisu piiritlevaise normesse, mis on antud KrS-ku ja MKrS-ku eriosades,

¹¹⁾ KrS § 48.

¹²⁾ KrS § 49.

¹³⁾ Maksukaristuste seadustik, RT 88 — 1934, 717. Kuni 15. X 1935 on MKrS-ku: m. — § 31, 37, 55 (RT 9 — 1935, 81); t. — § 30¹ (RT 9 — 1935, 81).

¹⁴⁾ MKrS § 26.

¹⁵⁾ KrS § 49.

¹⁶⁾ KrS § 50.

¹⁷⁾ KrS § 51.

¹⁸⁾ MKrS § 27.

¹⁹⁾ MKrS § 28.

siis tuleb märkida, et nende hulgas leidub terve rida, MKrS-kus koguni enamus, nn. blankettnorme, mille erinevus seisab selles, et nad teatud teo loevad karistatavaks süüteoks ainult tingimusel, et selle teoga vägitatakse eriseaduse või administratiivvõimu määruse eeskirju. Ometi mitte iga seaduse või määruse eeskiri ei oma kriminaalsanktsiooni ega kuulu täitmisele karistuse ähvardusel. Seadus sagedasti määrab teatud juhised ühe või teise tegevuse jaoks, mitte määrandades nende täitmata jätmise eest vastutust kriminaalkohtu korras, vaid ainult tunnustab seaduse rikkudes toimitud teod juriidiliselt kehtetuks või teeb seaduse eeskirjade rikkujale kitsendusi või sunde tsiviilkohtu korras. Seetõttu oleneb blankettnormide juures süüteo seadusliku koosseisu määrandamine täielikult normi aluseks oleva seaduse või määruse tundmisest ja õigest mõistmisest.

MKrS-ku eriosa sisaldab karistusnorme tarvitamismaksude ja fiskaalmonopolide vastu sihitud süütegude kohta, misjuures selle seadustiku mõttes loetakse maksuseadusteks:²⁰⁾ 1) Aktsiisimaksu seadus,²¹⁾ mille piires vähem tähtsad ja üksikasjalikumad aktsiisimaksuõiguslikud normid on antud Aktsiisimaksu määrukses,²²⁾ 2) Tolliseadustik,²³⁾ 3) Piiritusemonopoli seadus,²⁴⁾ 4) Tuletikkude valmistamise ja müügi seadus,²⁵⁾ 5) Alkoholimüügi seadus,²⁶⁾ misjuures tuleb pidades silmas ka selle seaduse alusel antud Alkoholimüügi määrust,²⁷⁾ 6) Seadus piirituse valmistamise kohta,²⁸⁾ 7) Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse²⁹⁾ maksvad eeskirjad ning 8) Tehnilisteks otstarveteks piirituse müügi ja tarvitamise seadus.³⁰⁾ Neid seadusi ja määrusi peab tundma, et õieti mõista MKrS-kus ettenähtud süütegude koosseisu.

Peale süütegude jälitamise kuulub eelloetletud maksuseaduste ja nende piires antud määruste alusel politsei toimesse veel rida maksuvalve ülesandeid, mille teostamist ei tule segada kriminaaljälitamisega. Maksuvalve sihiks on süütegude vältimine ja tõkestamine, mis kuulub teostamisele valvet korraldavate eeskirjade järgi, mitte aga KKS-ku ega MKrS-kus süütegude jälitamiseks ettenähtud korras. Kriminaaljälitamist tuleb alata vaid siis, kui maksuvalve teostamisel ilmnevad süüteotunnused. Aktsiisimaksu alal politsei toi-

²⁰⁾ MKrS § 2 ja MKrS mps. § 4, RT 9 — 1935, 81.

²¹⁾ RT 7 — 1935, 54.

²²⁾ RT 10 — 1935, 94 Kuni 15. X 1935: m. — § 20 p. 5, § 37, 48, 66, 87, § 134 p. 3, § 141 p. 3, § 146, 147, 183, 226, 239 (RT 45 — 1935, 449); t. — III osaga, mille järgi aktsiisimaksu eseme te pealkirjadele kohaldatakse Keelemääruse (RT 2 — 1935, 12) § 10 (RT 38 — 1935, 361) ja § 15 (RT 21 — 1935, 195) eeskirju.

²³⁾ RT 45/46 — 1923, 67. Kuni 15. X 1935: m. — § 7 (RT 9 — 1935, 81, § 8), § 41, 43, 54, 56, 58, 77, 79, § 83 p. 1 (RT 35 — 1926, 66), § 90, 92—94 (RT 48 — 1930, 307), § 167, 189 (RT 35 — 1926, 66), § 236 (RT 55 — 1934, 476), § 279, 284, 285, 287, 343 (RT 35 — 1926, 66), § 352 (RT 55 — 1934, 476), § 397, 399 (RT 105 — 1934, 823), § 400, 402, 409, 418 (RT 35 — 1926, 66); t. — märkustega § 46, 78, 270, 276, 403 juurde (RT 35 — 1926, 66); m. k. — § 1—6, 8—13, 15, 16, 20, 22—29 (RT 1 — 1932, 2), § 30 (RT 55 — 1934, 476), § 31, 33—36, 45 (RT 1 — 1932, 2), § 419—459 (RT 9 — 1935, 81).

²⁴⁾ Piiritusemonopoli seadust asendavad Vene Aktsiisimaksu seaduses (VSK V k.) selle kohta maksvad eeskirjad, kuna uus seadus on väljatöötamisel.

²⁵⁾ RT 16 — 1935, 154.

²⁶⁾ RT 38 — 1928, 205. Kuni 15. X 1935: m. k. — § 25—40 (RT 7 — 1935, 54).

²⁷⁾ RT 20 — 1935, 189.

²⁸⁾ RT 16 — 1919, 41. Kuni 15. X 1935: m. k. — § 2 esimene lause (RT 50 — 1927, 46), § 4 (RT 150 — 1923, 128), § 5 (RT 141/142 — 1920, 284).

²⁹⁾ RT 50 — 1927, 46. Kuni 15. X 1935: m. — § 3 (RT 16 — 1935, 154), m. k. — § 2, 4—22, 27—30, 32—39 (RT 16 — 1935, 154).

³⁰⁾ RT 54 — 1927, 60. Kuni 15. X 1935: m. k. — § 10, 11 (RT 9 — 1935, 81).

messe kuuluvad maksuvalve ülesanded on loetletud Majandusministri poolt kokkuleppel Siseministriga politseile antud juhendis mõnesuguste aktsiisimaksuvalve ülesannete teostamiseks.³¹⁾ Selle järgi maksuvalve toiminguid, mis ei ole seotud maksusüütegude jälitamisega, tuleb politseil teostada Aktsiisimaksu seaduse § 199—203 korras, ilma et tarvitseks kriminaaljälitamist algatada. Samuti on politseile antud juhend järelevalve teostamiseks alkoholiliste jookide ja piirituse müügi üle,³²⁾ milles loetletud politsei ülesanded sel alal.

Seoses vaadeldava küsimusega on mainida veel Kaitseisukorra seaduse³³⁾ alusel Kaitseväge ülejuhatajalt, Siseministrilt Sisekaitse ülema ülesannetes ja Sisekaitse ülemalt riikliku korra ja ühiskondliku julgeoleku kaitseks kaitseisukorda kuulutatud maa-alal antud sundmäärusi, mis oma normatiivselt loomult on nn. e r a k o r r a l i s e d d e k r e e d i d, omavad seadusega võrdse kehtejõu ja asendavad täielikult seadusi.³⁴⁾ Nende sundmäärustega loodud normidega kitsendatakse kodanike eneseavaldusi ja antakse teatud reeglid käitumiseks, mille rikkumise eest on nähtud ette karistussanktsioonid. Seega on nende normide rikkumisel tegemist samuti süütegudega, mis kuuluvad selgitamisele juurdluse korras. Siin ei ole küll otseselt tegemist juurdlusega kriminaaljälitamise mõttes, kuid siiski tuleb pidada vajalikuks, et neis asjus juurdluste toimetamisel peetakse silmas süütegude juurdlemiseks seatud üldist korda, kuna erikorda selleks ei ole määratud. Lõppmenetlus neis asjus ei kuulu aga kohtule, vaid administratiivvõimule, ja seda ka juurdluste lõpetamise osas, kui süütegu juurdlemisel ei leidnud tõestamist.

Neid sundmäärusi on praegu kehtimas: 1) ühingute ja nende liitude registreerimise kohta juriidilise isiku õiguste omandamiseks ning perioodiliste trükitoodete väljaandmise kohta,³⁵⁾ 2) erakondade ja teiste samu sihte taotlevate poliitiliste ühingute ja nende liitude tegevuse seismapanemise ning poliitilise iseloomuga koosolekute keelamise kohta,³⁶⁾ 3) koosolekute ja rahvakogunemiste korraldamise ja neil heakorra hoidmise kohta,³⁷⁾ 4) perioodiliste trükitoodete sisu ja toimetuste koosseisu kohta,³⁸⁾ 5) mitteperioodiliste trükitoodete sisu ja sundeksemplaride esitamise kohta,³⁹⁾ 6) Eesti Vabariigi maksva demokraatliku riigikorra, Riigikogu, Riigivanema, Vabariigi Valitsuse ja ministrite või nende tegevuse vastu sihiliku lugupidamatuse ülesnäitamise keelamise kohta,⁴⁰⁾ 7) ähvarduste keelamise kohta riigivõimu ja riigivõimu esindajate vastu,⁴¹⁾ 8)

³¹⁾ RT 75 — 1935, 640.

³²⁾ RT 75 — 1935, 640.

³³⁾ RT 61 — 1930, 423. Kuni 15. X 1935: m. — § 1, 7, 8 (RT 99 — 1934, 784), § 9 p. 7 (RT 20 — 1935, 187), § 9 p. 2 ja p. 12 (RT 73 — 1935, 632; õiendusi: RT 78 — 1935, 664 ja 79 — 1935, 675); t. — § 5¹ (RT 81 — 1935, 691), § 10¹ (RT 26 — 1934, 194), § 10² (RT 73 — 1934, 614).

³⁴⁾ A.-T. Kliimann, Sisekaitse, „Õigus“ nr. 3 — 1935, lk. 104: Organite pädevus. — Sama küsimuse kohta vt. A. Trakman, Kaitseisukord, „Õigus“ nr. 1 — 1930, lk. 10 j. ja Kaitseisukorra äramuutmise tingimustest, „Õigus“ nr. 1 — 1931, lk. 33 j.

³⁵⁾ RT 75 — 1934, 634.

³⁶⁾ RT 21 — 1935, 200.

³⁷⁾ RT 39/40 — 1925, t. — § 5 märkusega (RT 21 — 1926); m. k. — § 14 kolmas lõige (RT 76 — 1931, 585).

³⁸⁾ RT 107 — 1934, 845; m. k. — § 7 (RT 7 — 1935, 62).

³⁹⁾ RT 7 — 1935, 62.

⁴⁰⁾ RT 76 — 1933, 562.

⁴¹⁾ RT 23 — 1934, 171.

avaliku korra ja julgeoleku kindlustamise ja kuritegevuse ärahoidmise kohta: a) linnades ja alevites,⁴²⁾ b) maal,⁴³⁾ c) Tallinna linna elektriijaama ja gaasivabriku piirkonnas⁴⁴⁾ ja d) Tallinna piirides asuvate Vene-Balti ja Põhja-Lääne a.-s. (Bekkeri) tehaste ning Balti puuvillavabriku maa-alal,⁴⁵⁾ 9) tuleõnnetuste ja kuritegevuse ärahoidmise kohta: a) riigi-, omavalitsuse- ja eratööstuse ja transport-ettevõtetes ning ladudes,⁴⁶⁾ ja b) Tallinna sadama piirkonnas,⁴⁷⁾ 10) liikumise kohta Eesti—NSVL ja Eesti—Läti piiri ääres,⁴⁸⁾ 11) loata jahipidamise keelamise kohta 2-verstalistes Viru-, Tartu-, Võru- ja Petserimaa NSVL piirialas, maaribas,⁴⁹⁾ 12) loata üle riigipiiri tulnud isikutele abiksolemise kohta,⁵⁰⁾ 13) territoriaalvetes⁵¹⁾ ujuvabinõudega liikumise kohta,⁵²⁾ 14) territoriaalvetes liikuvate ujuvabinõude registreerimise kohta,⁵³⁾ 15) streigi keelamise kohta raudteel, posti-telegraafi-asutistes jne.,⁵⁴⁾ 16) sõja- ja laskeriistade ning laskemoona hoidmise kohta⁵⁵⁾ ja 17) välismaksuvahenditega kauplemise kohta.⁵⁶⁾

Lõpuks käsitab süütegu ja karistust veel Distsiplinaarseadustik⁵⁷⁾ ja Politsei distsiplinaarseadustik,⁵⁸⁾ mis asjus politseiametnikel nõutaval korral samuti tuleb toimetada juurdlusti.⁵⁹⁾ Nende juurdluste toimetamiseks on aga samas seaduses nähtud ette erikord,⁶⁰⁾ mille järgi tuleb käia. Siin on tegemist distsiplinaarjälitamiselega.

Eelöelduga on *päätud näidata* neid piire, milles politseil tuleb kriminaaljälitamisel toimetada andmete kogumist ja juurdlust.

(Järgneb)

Dr. E. Locard'i arvamusi tunnistajate ülekuulamise tehnikast.

A. Liit

Väljapaistvaid prantsuse kriminaliste dr. Edmond Locard oma 1929. a. ilmunud teoses „Kriminaaljälitamine ja selle teaduslikud meetodid“ pühendab tunnistajate ülekuulamisele tõhusa peatüki,

⁴²⁾ RT 25/26 — 1925; m. k. — § 4, 5, 6 (RT 22 — 1926), § 7 kolmas lõige (RT 76 — 1931, 585).

⁴³⁾ RT 31/32 — 1925; m. k. — § 7 kolmas lõige (RT 76 — 1931, 585).

⁴⁴⁾ RT 87/88 — 1925; m. — § 2 (RT 90 — 1935, 749).

⁴⁵⁾ RT 33/34 — 1925.

⁴⁶⁾ RT 25/26 — 1925; m. k. — § 3 kolmas lõige (RT 76 — 1931, 585).

⁴⁷⁾ RT 25/26 — 1925.

⁴⁸⁾ RT 3 — 1933, 26.

⁴⁹⁾ RT 57/58 — 1925; m. — § 2 (RT 56 — 1932, 481); m. k. — § 4 teine lõige (RT 76 — 1931, 585).

⁵⁰⁾ RT 55 — 1922.

⁵¹⁾ Territoriaalvete mõiste ja laiuse kohta vt. Joh. Kaiv, Territoriaalvete õiguslikust seisukorrast, „Eesti Politsei“ nr. 6 — 1931, lk. 410 jj. ja Territoriaalvete laiusest „Eesti Politsei“ nr. 1 — 1932, lk. 27 jj.

⁵²⁾ RT 3 — 1933, 27.

⁵³⁾ RT 38 — 1933, 296.

⁵⁴⁾ RT 37/38 — 1921; m. k. — § 3 (RT 85 — 1934, 704, § 27).

⁵⁵⁾ RT 44 — 1921; maksev ainult osaliselt, vrd. KrS § 229 p. 1 ja 2 ja Siseministri otsust 19. I 1935 (RT 7 — 1935, 61).

⁵⁶⁾ RT 77 — 1932, 597.

⁵⁷⁾ RT 81 — 1934, 679; m. § 1 teine lõige ja m. k. — § 29 teine lõige (RT 76 — 1935, 649).

⁵⁸⁾ RT 76 — 1935, 649.

⁵⁹⁾ PDS § 24.

⁶⁰⁾ PDS § 21—33.

milles muu seas väljendub ka prantsuse kriminaalpraktika vaade ülekuulamise tehnikale. Ei oleks huvituseta kõrvutada seda sellega, mida meie oleme harjunud sel alal õigeks pidama.

Esimese raskusega puutume kokku ülekuulataivate isikute valikul, ütleb Locard. Sageli piirduakse avalduses tähendatud isikute väljakutsumisega, kes omalt poolt nimetavad uute tunnistajate nimesid. Viimased omakorda, võib olla, teavad juhatada veelgi uusi nimesid, kuni keegi enam ei tea kedagi nimetada. Seesugune ülekuulaja laseb end juhtida avaldajast ja tema tunnistajaist, selle asemel, et ohje oma käes hoida. Tegelikult peab pidama silmas, et ülekuulataivate valikul esimeses järjekorras kuulataks üle seesugused isikud, kes sündmuse olustiku kohaselt võiksid omada vahetuid teadmisi asjast. See ei ole igakord sugugi lihtne, kuna paljudele inimestele on kohtus käimine mitmesuguseil põhjusil vastumeelt. Jälitaja mureks olgu seega avastada esimeste kohapealsete selgitustoimingute kõrval isikuid, kes olukorra kohaselt võiksid anda vahetuid ja seega kõige väärtuslikumaid andmeid.

Avastatud tunnistajate suhtes tuleb jõuda selgusele, kuivõrd neid võib usaldada. Siin oleks huvitav teada, kas nad juba varemalt mõnes teises asjas on esinenud tunnistajana ja kuidas end sel korral ülal pidanud: kas olid tõsised ja asjalikud või lubasid enesele kõrvalhüppeid ja milliseil põhjusil. Igal juhul võib esitada alul seesuguseid küsimusi, mille vastuste tõepärasus on kergesti kontrollitav. Sedaviisi saavutatakse mõõdupuu tunnistaja avaldise usaldusvääruse hindamiseks. On saadud või oodatav seletus erilise tähtsusega asja selgitamiseks, siis muretsetagu andmeid tunnistaja senisest vahekorras süüteoist kannatanuga kui ka kahtlusalusega. Samuti tuleb proovida ka seesuguse tunnistaja vaatlemis- ja otsustamisvõimeid, millest allpool leidub lähemaid näpunäiteid.

Kuidas tuleb võtta vastu tunnistaja seletus? Võimalust mööda lastagu tunnistaja vabalt jutustada. Tunnistaja vaba, omatahteline seletus on mahult küll kasinam, kuid selle eest palju usaldusväärsem kui vastused ülekuulaja poolt esitatud küsimusile. Selle puuduseks on rohke veesisaldavus: sündmusse mittepuutuvad kõrvalasjad, eelkõige pikad pajatelud oma elust, millel pole vähimatki ühendust jälitatava sündmusega. Ülekuulaja peavoorseks on siin kannatlikkus, sest ta ei tohi lasta minna tunnistaja laialivalguva seletuse huvitavaist momendest midagi kaotsi. Ja kindlasti leidub seesuguses avalduses ka midagi, mis puutub asjasse. Edasine ülekuulamine selgitagu vaid lähemalt. See oleks segamoodus ülekuulamise vormest. Kuid küsimused manavad esile tunnistaja mõjutamise hädaohu, mispärast neid tuleb esitada ettevaatlikult. Küsitagu seepärast: „Võite mulle seda või teist asja täpselt kirjeldada?“, „Mis andis Teile põhjust ütelda, et...?“, „Kuidas tuli Teile see meelde, kas...?“ jne. Tuleb hoiduda nn. sunnitud meeldetuletusist, s. o. küsimusist, mis sunnivad vastajat küsimusega esitatud asjaolu kas jaatavalt või eitavalt vastama. Eelkõige hoidutagu küsimusist, mis ilmselt paljastavad ülekuulaja mõttekäiku ja seega võiksid mõjutada tunnistajat olgu kartlikkusest, kõhkle-

vusest või ülekuulajale meeldida tahtvusest kinnitama, mis talle tahtmatult ette öeldi.

Gross kirjeldab imesteldava näitlikkusega väga komplitseeritud nähet, mida ta nimetab vastastikuseks mõjutamiseks: „Jälitaja satub rappa kogu oma uurimisega, kui ta omades tugevat ettekujutusvõimet kuulab üle tunnistajat, kel sama kalduvus ja kes seejuures tõepoolest midagi teab asjast. Sel puhul võib kergesti juhtuda, et jälitaja teeb mõne julge oletuse ja laseb selle oma küsimisis välja paista. Tunnistaja oma elava ettekujutusvõime sunnil haarab antud ideest silmapilkselt kinni ja täiendab seda omalt poolt mõnes punktis. Tunnistajalt saadud üksikasjade varal arendab jälitaja oma esialgset oletust omakorda edasi, ja niiviisi üksteist märkamatult toetades kaotavad mõlemad varsti pinna jalge alt. Lõpuks ei tea jälitaja enam, mida tunnistaja tõeliselt seletas, ja tunnistaja omakorda ei jaksa vahet teha selles, mida ta enne ülekuulamist asjast teadis ja mida ta ühiselt ülekuulajaga leiutas. Sedaviisi saavutatud tunnistaja seletus on suures määras ülekuulaja ning tunnistaja ettekujutusvili. Selle juurde seltsib veel asjaolu, et mõlemad pooled toetuvad vastastikku üksteise paremale teadmisele: ülekuulaja tunnistajale, kes tema arvates asja hästi teab, ja tunnistaja ülekuulajale, keda ta usaldab kui head asjatundjat.“

Teine hädaoht seisab selles, kui avaldatakse tunnistajale survet. Kuulatakse esimene tunnistaja rahulikult üle. Peaks selguma, et ta teab väga vähe seletada, siis ei kaotata veel kannatust ja trööstitakse end lootusega, et järgmiste tunnistajate seletused ja teadmised on paremad. Mida enam tunnistajaid nüüd üle kuulatakse, seda enam haihtub see lootus, kuna tunnistajate seletusil puudub soovitav täpsus. Ülekuulaja muutub kärsituks ja siis võivad järgneda seesugused küsimused nagu: „Kas Te vähemalt ei näinud sedagi...?“, „Te peaksite vähemalt sedagi teadma...!“

Kui ülekuulaja ei tohi mõjutada ülekuulatavaid, siis sama vähe tohib ta lasta mõjutada ennast. Eriti peetagu seda silmas, kui kõigi tunnistajate seletused teatavate asjaolude kohta liiga täpselt ühtivad. Siin on mõnikord põhjuseks lendu lastud ja huviga suust-suhu kantud kuuldused, mõne nähtuse ühisel läbiarutamisel võetud seisukohad jne.

Kui tunnistaja mälu näib olevat nõrk, kui ta ise tunnistab, et ta ei suuda anda mingit täpset seletust, on kõige parem tõmmata abiks assotsiatsioone. Selleks manatakse esile kas teatava ununenud asjaolu mõeldavaid kõrvalnähte või püütakse üleelatud elustada samal kohal, kus sündmus leidis aset. Viimasel juhtumil peab pöörama tähelepanu valgustusküsimusele, kuna üks ja sama koht näeb erinevail valgustustingimusil tunduvalt teissugusena, näiteks heledas päikesepaistes või hämaruses, hommikul või öhtul (valguse ja varju ümberpaigutuse tõttu). Muide sellest kõigest saab võrdlemisi kergesti üle, kuid raskemaks teeb avaldatud nõude täitmise asjaolu, et ka aastaajad muudavad koha väljanägemist, ja seda veel palju suuremal määral kui päevaajad. Üldiselt on mälu

värskendamine ja seletuste kontrollimine sündmuspaigal suure tähtsusega, kuna seal on võimalik ka tundma õppida tunnistaja vaatlemis- ja tähelepanemisvõimeid, vähemalt aga veenduda, kas tunnistaja antud kohalt võis teha neid tähelepanekuid, millest ta rääkis ülekuulamisel.

Kui tekib kahtlus, et tunnistaja teadlikult või harjunud luuletamisest midagi teisiti seletab, kui asi tõepoolest oli, siis tuleb ülekuulamist laiendada kuni väikeste tähtsusetute üksikasjadeni. Kui ta luuletab, siis annab ta peagi silmanähtavalt vildakuid ja otsitud seletusi. Peaks ta aga olema rääkinud kellegagi kokku, siis vaevalt kokkurääkimine võis ulatuda asjasse otseselt mittepuntuvaile üksikasjule; kokkurääkijate seletuste lahkuminevus tähendatud üksikasjus annab sel juhtumil neid ära.

Tunnistajalt antud ajahinnangud ei oma mingisugust väärtust, kuni pole proovitud tunnistaja võimet sel alal. Avaldab keegi: „ta peksis mind tervelt viis minutit,“ siis pole mingit mõtet usutada, kas ta annab ka õige aja üles. Palju otstarbekohasem on hoida kell peos ja lasta avaldaja ütelda, millal tema arvates on möödunud viis minutit. Lühikesi ajavahemikke hinnatakse tavaliselt pikemaks ja pikki lühemaks. Igal juhul, kui aja täpsus on otsustava tähtsusega, tuleks püüda seda kohal kindlaks teha vastavate katsetega.

Päevade ja tundide hindamine, millel on asjas tihti väga suur tähtsus, kuulub iseendast kaheldavimate asjade hulka. Siin peab jääma igasugune mõjutus kõrvale. Ülekuulaja, kes end arvab olevat viinud juba kogu sündmuse lahenduse ilusasti kooskõlla, kalduv kergesti sinnapoole, et enesele märkamatuks sokutada tunnistajalt see päev ja kellaeg välja, mis sobib seniste jälitamistulemusiga ja vastab ülekuulaja oletusile. Kindla daatumi saavutame vast ettekujutuste ja mõtete sidumisel. On kergem taotleda nädalapäeva kui kuupäeva. Antakse mõlemad üles, siis tuleb kohe kindlaks teha, kas need katavad üksteist. Tunnistajalt tuleb küsida, kuidas tuli ta just sellele daatumile ja mistõttu ta seda tuletas meelde. Harilikult toimub sel puhul järgmine mõttekäik: Kui osutub, et sündmus A toimus samal ajal kui sündmus B ja kui sealjuures sündmus B toimus kindlaksmäärataval ajal, siis on ka sündmus A toimunud samal kindlaksmääratud ajal. Heaks daatumi kui ka kellaaja kontrollvahendiks on kriitilisel ajal valitsenud ilma kirjeldamine. Ilmajaamast võetava teatega tunnistaja seletust võrreldes selgub kohe, kas seletus vastab tõele. Kus see võimalus puudub, seal on enamasti võimalik tunnistaja seletust kontrollida järelepärimistega kohalike elanike hulgas. Kellaaja selgitamine on tavaliselt palju kergem. Tihti on väga tähtis teha kindlaks täpne kella-aeg. Ühelt poolt peab teadma, kas asjaolud võisid üldse nii kujuneda nagu tunnistajad neid kirjeldavad, teisest küljest peab võtma arvesse, kas nähtavuse tingimused olid sellised, et tunnistajad võiksid teha kirjeldatud tähelepanekuid. Katsed kohal annavad tihti parima otsuse.

Suunamääramised on üldiselt väga ebakindlad. Kui tunnistaja kinnitab, et kisa või pauk kostnud sellest või teisest küljest või

koguni teatavast punktist, tuleb alati minna kohale. Mõned lihtsad katsed tõendavad varsti, et seesugused avaldused peagu alati on ekslikud ja et ilma erilise harjutamiseta (Locard'il puudub usk ka harjutamise tagajärgedesse) üldse pole võimalik määrata müra suunda palja kuulmisega. On tunnistaja tajunud suuna silmadega (näit. visatud kivi lennusuund), siis, kui on tegemist kiirete liigutustega, tuleks proovida tunnistaja tajumiserksust, kuna siin sageli mängib ettekujutus suuremat osa kui puhas tajumine.

Hulgahinnang. Suuremal rahvakogunemisel viibides paluge oma tuttavaid avaldada arvamusi sellest, kuipalju rahvast viibib kohal, ja siis veendute, kui võrd lahkuminevad on vastused. Eksimine võngub poole kuni sajakordse vahel. Locard päris kord politseiametnikelt, kes pidasid rongkäigu puhul korda, kui suur on rongkäigust osavõtjate arv; vastused olid: 5000, 10.000, 80.000. Õige arv oli 3000. Ühe teise rongkäigu puhul Pariisis esitati sama küsimus kahele ajakirjanikule ja saadi vastuseks: 30.000 ja 300.000. Mõlemad vastajad olid küpses eas, kogemustega inimesed, võtsid küsimuse tõsiselt ja erapooletult. Kui küsitavad oleksid pealegi hinnatavast hulgast isiklikult huvitatud, näit. poliitiliste kirgede, isikliku osavõtu jne. tõttu, võiks üle- või allahindamine ületada igasugused piirid. Öeldakse, et inimesed vaatlevad rohkem oma kirgedega kui silmadega. Teatava määrani võib usaldada ainult seda tunnistajat, kes seletab, et ta oma otsuse tegi mõnesuguse plaanipärase hindamisviisi alusel. See tunnistaja, kes rahvahulga kindlakstegemiseks rongkäigus luges ligikaudu ära inimeste arvu ühes reas ja siis korrutas saadud arvu ridade arvuga, tabab ligikaudu märki. Kes luges inimeste arvu, kes möödusid temast teatava ajaüksuse jooksul ja korrutab selle vastavalt kogu rongkäigu kestvusele, võib saavutada möödunute arvu õige jämedates joontes. Kes mälu järgi võrdleb hinnatavat rahvakogu mõne varem nähtud kindlaarvulise koguga, võib rängalt eksida. Kuid tegelikult tunnistaja ei tarvita seda laadi hindamistel mingisugust tehnikat, ta otsustab huupi või kordab naabrilt kuulnud hinnangut. Mis siin öeldud rahvahulkade hindamisest, maksab loomulikult ka igasugustest teistest hulgahindamistest.

Suurusehinnangud. Ka siin on eksimused reeglilik, kuid õnnelkombel tuttava vormeli kohaselt, mis võimaldab õiendamisi. Katsed on näidanud, et suured möödud üldiselt leiavad ala- ja väikesed ülehindamist. Peale selle hinnatakse kõrgusmõõte harilikult alati üle. Need üldised juhised kaitsevad jämedate eksituste eest. Iga tunnistaja isiklik möödupuul leitakse seega, kui teda lastakse prooviks hinnata teatavaid kaugusi või kõrgusi. Kel igapäev meetrimõõt peos või kes tihti tegeleb kauguste mõõtmisega, on muidugi parem hindaja kui see, kellele täpsed kaugused või kõrgused igapäevases elus ei paku mingit huvi.

Nähtud isiku kirjeldamine. Kurjategija kirjeldus on asju, mida me tunnistajailt sageli küsime. Tunnistajalt saadud kirjeldus tõlgitakse Bertillon'i poolt koostatud isikukirjeldamise keelde ja kasutatakse siis isiku otsimiseks. Reiss on kirjutanud seda laadi tun-

nistajate avaldusist pika ülevaate, mille peamõte on järgmine: Tunnistajate poolt antavad isikukirjeldused algavad tavaliselt äärmiselt ebamääraste andmetega vanusest: noor, kaunis vana, vana. Sellele järgneksid andmed kehakasvust jällegi samavõrra umbmäärased: pikk, keskmist kasvu, lühike. Seejuures on need andmed sageli täiesti valed. Nii nägi üks tunnistaja keskmist kasvu inimest kahe või kolme väikesekasvulise seltsis ja sellest jätkus, et ülekuulamisel tunnistada nähtud isikut suurekasvuliseks. Kolmandaks andmete grupiks oleks võrdlemisi pealiskaudne riiete kirjeldus. Riiete värvis ollakse tihti väga kindlad. Kuid sealjuures unustatakse, et enamik värve erisuguseis valgustustingimuses näevad hoopis teisiti välja kui näit. päevavalgel. Riitemoe kirjeldus on enamasti kindlusetu: ta oli rietatud töölisena, ta oli hästi rietatud, ta kandis pluusi, nii kuuldub enamasti. Peakatet märgatakse enamasti täpselt, kuna tunnistaja oskab hästi eraldada viltkaabut mütsist. Nüüd järgneb mõnikord kõnnaku kirjeldus, kuid äärmiselt ebamääraselt, kuna tunnistaja ei oska väljenduda sel alal. Kõige viimaks mõtleb tunnistaja ka näole. Siin eksitakse kõige rohkem: kas nähtu kandis täis- või ainult mokahabet, habeme ja juuste värv, kõik see meenub tunnistajale äärmiselt umbmääraselt. Siit järgneb ka, kui võrd ettevaatlik peab olema seesuguste andmete vastu ja kui võrd ettevaatlik peab olema samade andmete põhjal nähtu äratundmisega ettenäitamisel.

Ühendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest.

L. Puusild

20. juulil s. a. leidis Londonis, Hydepark'is, aset suur politseiparaad, millega lõpetati inglise kuninga 25-aastase valitsemise juubelipidustused. See politseinike paraad oli esmakordne Suur-Briti ajaloo. Paraadist võtsid osa kõigi Inglismaa, Walesi ja Šoti iseseisvate politseiüksuste esindajad, kokku 229 politseiosa esindajat umbes 8000 mehega. Kuningas ise võttis paraadi vastu. See harukordne juhtum Inglise politsei ajaloo oli ligi tõmmanud hulk uudishimulisi, mis seda arusaadavam, et Suur-Britis on politseinik — Tommy — populaarne isik. Korraga näha ligi 10.000 Tommyt kuningast mööda marssimas — missugune inglane seda ei igatse! Ajalehtede teadete järgi vaatas paraadi pealt ligikaudu 70.000 inimest. Paraadi üldjuhiks oli Londoni Metropolitan politsei juhataja, Londoni politseipresident Lord Trenchard, kes vanaduse tõttu lähemal ajal, arvatavasti juba novembrikuus, lahkub ametist ja läheb pensionile. Tema nimi jääb lahutamatu ühendusse nende suurte reformidega, mis Londoni politseis viimaseil aastail läbi viidi ja mis tegid Londoni politseipresidenti nime kuulsaks üle maa-

ilma. Lord Trenchard'i järeletulijaks määras inglise kuningas sise-
ministri ettepanekul õhumarssal sir Philip Game'i, kes pärast maa-
ilmasõda oli inglise kuberneriks Austraalias, kelle kohta on teada,
et ta on haruldaselt hea administraator ja suurte teadmistega polit-
seiasjanduse alal.

Londoni Metropolitan politsei arvulises koosseisus on läinud
aastal tulnud muudatusi ja seda koosseisu on hakatud vähendama,
kusjuures vähendamine on esialgu vaid katseline ja pealegi õige mi-
nimaalne, s. o. vähem kui 5%, mis suure politsei koosseisu juures
ei tähenda palju. Koosseisude koondamine on viidud läbi tänu po-
litsei motoriseerimisele. Kuid, nagu tähendatud, esialgne vähenda-
mine on vaid katseline. Londoni Metropolitan politsei koosseis oli
järgmine (andmed on võetud käesoleva aasta septembrikuus ilmu-
nud Londoni politsei 1934. aasta tegevusaruandest) 1934. aastal:
superintendente: välispolitseis — 26 ja kriminaalpolitseis — 7,
kokku — 33; inspektoreid: välispolitseis — 690 ja kriminaalpolit-
seis — 154, kokku — 844; seersante: välispolitseis — 2327 ja kri-
minaalpolitseis — 464, kokku — 2791; konstaableid (s. o. meie
mõiste järgi kordnikke): välispolitseis — 15.519 ja kriminaalpolit-
seis — 472, kokku — 15.991; üldse ametnikke kokku: vä-
lispolitseis — 18.562 ja kriminaalpolitseis — 1097, seega
kõik kokku 19.659 meest; neile tuli lisaks veel 69 naispo-
litsei ametnikku. Need on Londoni Metropolitan politsei koos-
seisud 1934. a., tegelikult oli mõistagi vähem politseinikke ame-
tis, sest sarnase suure koosseisu juures jääb tahes-tahtmatult alati
vakantseid kohti. Eelmisel, s. o. 1933. aastal oli sama politsei koos-
seis 837 koha võrra suurem, mis teeb välja veidi üle 4% ja suurt vä-
hendamist muidugi veel ei tähenda. Londoni politsei 1934. a. tege-
vusaruandest nähtub, et Londoni Metropolitan politsei poolt püsti-
tatud politseimajakesed Londoni, eriti aga tema eeslinnade tänavail
ja platsidel on leidnud nii politsei kui ka publiku sooja poolehoidu,
mistõttu nende arvu suurendati 1934. a. jooksul 116 võrra, nii et
jaanuaris 1935 oli nende majakeste arv Londonis 335. Neid maja-
kesi kasutab hädaohu korral nii politsei kui ka publik. Majakesis
on telefon, mis annab otseühenduse lähema politseijaoskonnaga ja
seal asuva häirekomandoga. Viimane on tõsise hädaohu korral paar
ri minuti jooksul autodega või mootorrattastega kohal.

Suurimaks inglaste mureks politseiasjanduse alal on ja jääb
arvatavasti veel kauaks ajaks tänavliiklemise reguleerimine, eriti
muidugi Londonis, mille südalinnas liikumine on muutunud peaaegu
võimatuks suure arvu autode, busside jne. liiklemise tõttu. Käes-
oleva aasta juunikuul alul oli Londoni tänavliiklemise reguleerimise
küsimus isegi kõneaineks parlamendis, kus inglise rahaminister lu-
bas sellele küsimusele pöörata tulevikus erilist tähelepanu ja esines
isegi plaanidega ja selle liiklemise reguleerimise ümberkorraldamise
kavadega. Nende esialgsete kavade järgi läheb liiklemise ümber-
korraldamine Londonis maksma ümmarguselt 35 miljonit inglise
naela, mis meie raha järgi on peaaegu 70 miljardit senti ja võrdub

meie riigi kümne aasta eelarvele! Kuigi tänavliiklemise reguleerimise küsimus on kõige akuutsem pealinnas eneses, on ta enamvähem terav ka teistes Suur-Briti emamaa linnades. Nii näiteks katsetatakse juba Glasgow's pikemat aega mitmesuguste automaatsete signaalidega tänavliiklemise juhtimise paremaks korraldamiseks. Nüüd seati seal sisse nende katsete tulemusena uus nn. „Robot süsteem“, mille üheks uuduseks on see, et elektritrammide liikumine pannakse automaatselt seisma teatud tänavate ja platside nurkadel. Uus sisseseade läks samuti maksma õige suure summa, ligikaudu 30.000 inglise naela ehk umbes 60 miljonit senti.

Suurt tähelepanu pööratakse Suur-Briti õhukaitsele, nii aktiivsele kui passiivsele, eriti nüüd, mil selgub, et mõned Euroopa man-nerriigid on seadnud ennast õhukaitse ja -relvade mõttes hoopis paremale järjele kui Suur-Briti. Passiivne õhukaitse kuulub Suur-Britis samuti nagu meilgi siseministeeriumile. Käesoleva aasta juulikuu alul saatis Briti siseministeerium kõigile omavalitsusile ringkirja, milles käsitatakse passiivse õhukaitse probleeme, eriti küsimust, missuguseid ülesandeid tuleb täita omavalitsusil õhurün-naku puhul. Selle ringkirja järgi kuulub passiivse õhukaitse kesk-juhtimine ja üldkorraldamine erilise siseministeeriumi juures asuva õhukaitseameti ülesandesse. Valitsusasutuste ülesanded passiivse õhukaitse alal on peamiselt järgmised: häire korraldamine, valgus-tamiste reguleerimine õhurünnakute puhul, gaasimaskide ja kaitse-riiete soetamine, tänavate, platside, elumajade, äriettevõtete ruu-mide jne. puhastamine gaasist pärast õhurünnaku lõppemist, õhu-kaitse õppejõudude väljakoolitamine. Omavalitsuste ülesanded pas-siivse gaasikaitse alal: päästeasjanduse korraldamine õhurünna-kute puhul, ehitustööde ja koristamistöde organiseerimine pärast õhurünnaku lõppu, isikute palkamine ja väljaõpetamine, keda vaja-takse abijõududeks õhurünnaku puhul — need on ülesanded, mille lahendamisele omavalitsused peavad viivitamatult asuma. Ülesan-deid pannakse ka üksikuile kodanikele, nii näiteks majaomanikele, kellele tehakse ülesandeks hoolitseda gaasikindlate ruumide sisse-seadmise eest nende päralt olevais majades. Umbes samalaadseid ülesandeid pannakse ka vabrikute ja suuremate käitiste omanikele. Ringkirja lõpus juhib Suur-Briti siseministeerium tähelepanu sel-lele, et pea kõik Euroopa riigid on juba enamvähem korraldanud passiivset õhukaitset ja pannud omavalitsustele ja elanikkonnale uusi ülesandeid nende huvides.

Juulikuu alul tuli Lõuna-Inglismaa krahvkonna Surrey politsei-le tegemist teha ühe vaimuhaige püüdmisega, kelle tabamiseks pandi välja õige suured politseijõud. Tähendatud krahvkonnas põgenes hullumajast keegi haige meesterahvas, kes mõne päeva jooksul tap-pis kolm tütarlast ja hoidis ärevil kogu krahvkonna. Elanikel, kes vaimuhaiget küll siin ja seal kohtasid, ei läinud korda teda kinni pi-dada. Siis kutsuti appi politsei. Vaimuhaige otsimiseks saadeti väl-ja 100 krahvkonna politseiametnikku, üks kaitseväge jalaväge kompa-nii, kaks kuningliku õhulaevastiku lennumasinat ja 50 autot, mis

kuulusid eraisikuile ja viimaste poolt anti kasutada politseile. Peale selle võeti appi veel 10 politseikoera. Politseinikele ja kaitseväelastele anti vaimuhaige täpne isikukirjeldus. Vaatamata sellele ei läinud korda hullumeelset tabada, ka lennukid ei toonud mingit kasu. Asi seisab selles, et krahvkonna see osa, kus vaimuhaige pani toime mõrtsukatööd ja kus tema peatus, on kaetud suurte metsade, soode ja rabadega, mis pakkusid head peidupaika vaimuhaigele.

Briti-Indias tuli inglastel, eriti Inglise politseil palju tegemist teha rahutustega, mis puhkesid nn. lehmavabade tänavate sisseseadmise korralduse tagajärjel. Asi seisab selles, et hindude usu järgi on lehmad pühad loomad, keda ei tohi puudutada ja kes võivad takistamatult liikuda seal, kus see neile meeldib. Inglased on alati olnud väga tolerantsete teiste rahvaste usutunnistuse suhtes, nii ka Indias. Kuid uus aeg ja eriti uue aja liikumisvahendid — peamiselt autod ja mootorrattad — sundisid inglasi korraldusi tegema, mis tundus hindudele haavavana ja nende usutunnistuse vastasena. Lehmade vaba liikumise tagajärjel linnades muutus olukord autode suhtes võimatuks. Ühe ja kahe auto olemasolu poleks midagi tähendanud, kuid sajad ja tuhanded autod juba tähendavad midagi. Et leida väljapääsu tekkinud olukorrast ja rahuldada nii autode nõudeid kui ka pärismaalaste usutunnistuse eeskirju, seati sisse kõigis suuremais linnus, kus on elav autode liiklemine, nn. lehmavabad tänavad, kuhu on keelatud lehma lasta, pannes selle korralduse täitmise politseile. See korraldus ongi ajanud hindusid marru ja viinud isegi rahutusteni.

Politseiametnike ettevalmistamisele nende raske teenistuse jaoks on pandud Prantsusmaal alati suurt rõhku. Viimane samm sel alal on kriminaalpolitseiametnike kooli ellukutsumine. Nimelt tegi Pariisi politseiprefekt käesoleva aasta juulikuul lõpul korralduse erilise tehnilise kriminaalpolitseikooli avamiseks Pariisis, mis on määratud kriminaalinspektorite (komissaride) kandidaatidele. Igaüks, kes tulevikus kandideerib kriminaalinspektori (kommissari) kohale, peab enne kohale määramist tähendatud koolis tegema läbi kolmekuised kursused ja sooritama vastavad katsed. Lektoriks koolis on silmapaistvamad prantsuse kriminalistid. Pärast kursuse edukat lõpetamist peavad kandidaadid veel kolm kuud töötama Pariisi kriminaaldireksioonis, kusjuures neil tuleb töötada tähendatud asutuse kõigis osakonnis, saavutades seega üldise ülevaate kriminaaldireksiooni, s. o. keskkoha tööst ja tutvudes kõigi töödega ka praktiliselt. Alles siis, kui need praktikakuud on seljataga, võib määrata vastava kandidaadi vabale kriminaalinspektori (kommissari) kohale.

Nagu teatavad prantsuse ajalehed, kavatsetakse ümber korraldada Pariisis asuvat sandarmiväeosa. Pariisis asub praegu 3000-meheline Garde Républicaine, mis moodustab sõjaväelise sandarmiväeosa ja allub ühelt poolt siseministeriumile (politseiliste ülesannete täitmisel) ja teiselt poolt sõjaministeriumile (erilise sõjaväeüksusena). See sandarmiväeosa asub kasarmuis ja moodustab enesest

reservi tõsisemate sündmuste puhul. Prantsuse valitsus olevat nüüd põhimõtteliselt otsustanud 2000 meest sellest sandarmiväest üle viia hariliku välispolitsei teenistusse ja seega kõvendada ja suurendada politseipostide koosseisu ja arvu Pariisi tänavail.

Prantsuse sandarmivägi kavatses püstitada suurema ausamba maailmasõjas ja rahuajal kodumaal oma ameti kohustetäitmisel langenud sandarmite auks. Kõik prantsuse sandarmiväeosad (provintside sandarmivägi, Garde Républicaine mobile ja Pariisi Garde Républicaine) on selle mõttega päri ja on moodustanud oma esindajate kaudu selleks erilise ausamba-komitee ja loodavad omavahealiste korjanduste abil teostada ilusat kavatsust. Peab märkima, et sisevõitlustel Prantsusmaal — ja neid on viimaseil aastail olnud rohkesti — on kõige rohkem kannatada saanud sandarmivägi, keda alati saadetakse sinna, kus hädaoht kõige suurem.

Prantsusmaal on alati pandud suurt rõhku õhupolitseile ja, nagu näitavad viimased andmed, mitte ainult sisemaal, vaid ka piiriäärsetes kohtades, kus sellel politseil on muidugi erilised, sisemaa õhupolitsei ülesandest sootuks erinevad ülesanded. Käesoleva aasta kevadel tegi prantsuse sõjaminister mõnele lennukile ülesandeks hakata pidama valveteenistust riigi idapiiril. See valveteenistus on ajalehtede teadete järgi vahepeal läinud üle politseivõimudele. Viimastel on riigi idapiiri äärses osas mõned lennukid, mille baasiks on suuremad Elsassi linnad. Lennukid tiirlevad idapiiril. Nende peaulesandeks on alati valmis olla lennuki tagaajamiseks, mis illegaalselt lendab üle piiri. Need politseilennukid peavad sundima sarnase lennuki maanduma, ja juhul, kui see ei lähe korda, peavad lennukivaatlejad tegema illegaalselt üle piiri tulnud lennukist võimalikult täpse ülesvõtte, et võimalik oleks päris kindlal kujul kindlaks teha lennuki päritolu riigi.

Kõigis Euroopa mandri suurlinnades on seatud sisse liiklemise reguleerimine automaatselt teotsevate elektrilampide abil. Viimased on seni mõeldud juhiseks autode, mootorrataste, trammide ja busside liiklemisele. Pariisis hakati hiljuti sarnaseid elektrilampe tarvitama ka jalakäijate liiklemise reguleerimiseks. Nimelt asetati käidavamate tänavate nurkadele elektrilambid, mis näitavad samal ajal sama värvi tuld (roheline, punane või kollane), nagu tänaval autode jne. liiklemise reguleerimiseks määratud elektrilambid, nii et jalakäijad teavad alati, kas ja millal võib minna üle täna, ilma et neil oleks vaja uurima hakata liiklemist sõiduteel. Arvatakse, et uus korraldus osutub väga praktiliseks ja aitab vähendada liiklemise ohvrite arvu, mis viimaseil aastail näitab tõusu tendentsi. Eriti Pariisis on sarnane sisseseade tarvilik, sest seal pole piiratud mootorsõidukite sõidukiirust.

Nagu ajalehtedest teada, on Prantsusmaal viimase aasta jooksul rohkesti muret tekitanud prantsuse frangi kursi hoidmise küsimus. Selle kursi hoidmise pooldajad on pikkade võitluste tagajärjel võitnud. Kuid mitte väga kergete tagajärgedega. Üheks sääraseks tagajärjeks oli tarvidus eelarvet kärpida. See on sündinud

paljude, nüüd edasilükatud kavade teostamise arvel ja muide ka ametnike palga arvel. Üldiselt pandi prantsuse valitsuselt maksuma (16. juulil s. a.) 28 kokkuhoiu määrust, millest üks käis ametnike palkade vähendamise kohta. See vähendamine puudutas ka politseid, kuigi esialgu ei tahetud politsei niikuinii võrdlemisi väikesi palku enam kärpida. Politseiametnike palku vähendati järgmiselt: aastapalk alla 8000 frangi — 3% võrra, aastapalk 8000—10000 franki — 5% võrra ja aastapalk üle 10000 frangi — 10% võrra. Need ja teised abinõud võeti tarvitusele prantsuse frangi kursi kaitseks ja üldse majanduselu tervendamiseks ja stabiliseerimiseks. Kuna oli ette näha, et nende kokkuhoiu määruste vastu hakatakse protestima, sest nad puudutasid enamvähem kõiki kodanikke, üht vähem, teist rohkem, otsustas valitsus ühtlasi maksuma panna demonstratsioonide keelu taeva all.

Ühenduses nende valitsuse sammudega leidsid Prantsusmaal aset mitmesugused rahutused, mille likvideerimine nõudis politseilt palju tööd ja ohvreid. Augustikuu alul algasid sadamalinnades riiklike sadama-, arsenaalide- ja laevaehituse ettevõtete tööliste seas streigid, mille vormiliseks põhjuseks olid tööliste palgakärpimised ja mida õhutasid, organiseerisid ja läbi viisid kommunistlikud agitaatorid, nagu selgus politsei poolt korraldatud juurdlusil. Eriti suureks paisusid need streigid Toulonis ja Brestis, kus nad võtsid ähvardava iseloomu. Mõlemas eeltähendatud linnas leidsid aset verised kokkupõrked streikijate ja valitsusvägede vahel, kusjuures kohalikule politseile pidi appi ruttama sandarmivägi ja lõpuks isegi sõjavägi. Mõlemas sadamalinnas algasid rahutused seega, et streikijad, kellele tulid appi kõiksugused tumedad elemendid, liikusid sadamast südalinna ja purustasid teel kohvikuid, söögimaju, kino- ja rikkusid tänavalgustuse sisseseadeid, panid trammi ja autobuste liikumise seisma ja tungisid üksikute kodanike kallale. Tuli ette isegi juhtumeid, kus tungiti mereväe ohvitseride kallale ja peksti neid läbi. Jõudnud südalinna, hakkas kommunistlike agitaatorite poolt ässitatud mass ehitama barrikaade ja riigiasutuste hoonete peale tormi jooksuma. Kohalikud politseijõud olid esialgu liiga nõrgad, et streikijaile vastu panna, nad asusid ainult tähtsamate hoonete ja ettevõtete kaitsmisele. Politseile saadeti peatselt abi sandarmite ja hiljem sõjaväeüksuste näol. Streikijad ei annud ka neile alla, vaid alustasid tänavvõitlust. Viimased kestsid mitu päeva, kusjuures politsei- ja sõjaväe jõudude poolt võeti tarvitusele ka soomusautod ja kuulipildujad. Lõpuks läks korda murda streikijate vastupanu. Ametlike aruannete järgi teotses Toulonis kokku ümmarguselt 13000 meest mässu likvideerimisel, nimelt politseiosad, sandarmi-, jala- ja merevägi; Brestis oli see arv veel suurem, umbes 18.000 meest. Surma sai kuuepäevase tänavlahingu tagajärjel 12 inimest, nende seas 2 politseinikku, ja haavata 324 inimest, nende seas 89 valitsusväe esindajat. Tõenäoline on, et mässajate kaotused olid suuremad, sest nad koristasid, kui vähegi võimalik, ära surnud ja haavatud; eelpool tähendatud arvud käivad ainult nende

mässajate kohta, kes langesid surnutena või haavatutena valitsusvõimude kätte.

Ameerika Ühendriiges suureneb alatasa tendents panna omavalitsuste politsei asemele ametisse riiklik politsei. Seni vaadati Ameerika Ühendriiges politseile kui aparaadile, mis tingimata peab seisma omavalitsuste teenistuses ja alluvuses. On raske kujutleda, et näiteks 20 aasta eest oleks keegi Ühendriiges tahtnud ja jaksanud kaitsma hakata üleriikliku, otsekohe riigi keskvalitsusele alluva politsei siseseadmist. Nüüd on ajad Ühendriiges põhjalikult muutunud. Ühelt poolt sunnib omavalitsuste rahaline kitsikus neid otsima teid, kuidas pääseda üle jõu minevate kulude tegemisest, mistõttu ollakse nõus loobuma kõiksuguste ülesannete täitmisest, kõiksuguseist eesõigusist riigi kasuks; teiselt poolt on, nagu teada, kuritegevus Ameerika Ühendriiges pärast maailmasõja lõppu kohutavalt kasvanud: riik, osariigid, omavalitsused on sunnitud otsima väljapääsu tekkinud olukorrast, mis on kujunenud sarnaseks, et allilma kangelaste vastu võitlemine muutub pea võimatuks. Neid asjaolusid arvestades on Ühendriikide valitsuse siht teha politsei üle terve riigi riiklikuks ja teda ühtlasi tsentraliseerida, esimeses järjekorras tahetakse neid sihte loomulikult teostada kriminaalpolitsei suhtes.

Juba 1933. aasta lõpul asutati pealinnas Washingtonis justiitsdepartemangu juurde eriline riiklik „salaamet“, mis enesest ei moodustanud muud, kui loodava üleriikliku kriminaalpolitsei keskkoha. Seda ametit hakati aja jooksul arendama, suurendama ja täiendama. Peaküsimus ja pearaskus asja organiseerimisel seisab mõistagi kaastööliste, kaasametnikkude kaadri loomises üksikuis osariiges, alaliste kriminaalpolitseinike instituudi ellukutsumises kohtadel, esialgu muidugi paralleelselt kohalike, omavalitsusele alluvate kriminaalametnikega. Et asjaga kord algust teha, anti kuberneridele üle riigi käsk ametisse panna igas osariigis 2 kriminaalametnikku, kes alluksid otsekohe Washingtoni keskametile. Kuna kriminaalpolitsei riigistamine näib Ühendriiges olevat vaid aja küsimus ja kuna teisest küljest selle politsei riigistamise korral tekib otsekohe tarvidus heade, koolitatud kriminaalametnike järgi, otsustati põhimõtteliselt nõus olla erilise üleriikliku kriminaalpolitseiametnike kooli asutamisega (kohalikke koole kriminaalametnikele leidub küllalt Ühendriiges). Käesoleva aasta alul kutsuti ellu eriline komisjon, kelle ülesandeks on läbi arutada ja uurida kõik küsimused, mis on ühenduses uue kriminaalpolitseiametnike kooliga. Komisjoni aruande põhjal võtab siis valitsus lõpliku seisukoha kooli ja, võib olla, üldse kriminaalpolitsei riigistamise ja tsentraliseerimise kohta üle riigi.

Kuid riikliku politsei loomine Ameerika Ühendriiges ei piirdu kaugeltki kriminaalpolitsei riigistamisega, siht on tervet politseid riigistada alluvusega ühele keskasutusele. Kas sest saab asja, on raske ennustada, sest siin pörkavad ametivõimud traditsioonide ja omavalitsuste huvide vastu, kes oleksid küll nõus osa politseilisist

ülesandeist üle andma riigiasutusele, kuid sugugi mitte kõik, vaatamata, et sellega peale muu omavalitsused saavutavad ka suure kokkuhoiu. Ameerika Ühendriikide 49 osariigist on seni 12 osariiki asutanud riikliku välispolitsei, kes allub kohalikele kubernerile ja teotseb kommunaalpolitsei kõrval, mitte sugugi veel iseseisvalt. Nüüd on kuulda, et veel 14 osariiki kavatses esimese 12 osariigi eeskujul asutada riikliku politsei, seda nõudvat omavalitsuste finantshuvid, kes sarnasel juhul saaksid vähendada kommunaalpolitsei koosseise, ja ka üldine julgeolek. Kommunaalpolitsei olevat tema praegusel kujul veidi nõrk korra ja julgeoleku kaitsmiseks meie ajal, mil tehnika on väga arenenud ja pakub kurjategijatele, rahu- ja korrarikkujaile hoopis suuremaid ja kergemaid võimalusi oma sihtide teostamiseks kui endistel aegadel.

Üheks kuritegevuse vastu võitlemise abinõuks on teadupärast näpujälgede võtmine. New Yorgi politseipresident tuli hiljuti mõttele, et kurjategijate vastu saab veel paremini võidelda, kui pole käepärast ainult kurjategijate näpujäljed, vaid ka ausate kodanike omad. Kui on tegemist inimeste röövimisega või tundmatu isiku laiba leidmisega jne., võib täieline elanikkonna näpujälgede kartoteek varsti tuua suurt kasu, tema abil saab kergesti identifitseerida isikuid. Seda arvestades pöördus New Yorgi politseipresident elanike poole palvega tulla vabatahtlikult politseisse ja anda seal oma näpujäljed. Hiljuti Colorado osariigis maksmapandud seadus läheb muu seas hoopis kaugemale: seal sunnitakse iga kodanikku politseisse minema oma näpujälgede äraandmiseks.

New Yorgi politseipresident on pannud maksma veel ühe uuen-duse, mis tahab politseid aidata kurjategijate transporteerimisel, mis endast on väga lihtne ja olevat tõesti annud häid tagajärgi. Nimelt lubab politseipresident allilma kangelaste areteerimisel ja nende transporteerimisel, juhul kui nad avaldavad politseiametnikele vastupanu, neid peksta. Seda luba on küll raske kooskõlastada Ameerika Ühendriigis maksvate seadustega, kuid arvesse võttes selle korralduse häid tagajärgi, pole veel korralduse vastu protesteeritud, arvatud välja kahjukannatajad ise, keda aga käesoleval juhul arusaadavalt ei arvestata.

Nagu teada, kuuluvad Ameerika Ühendriigid nende maade hulka, kus juhtub kõige enam liiklemisõnnetusi tänu mõistagi sellele asjaolule, et seal üldse liigub autosid rohkem kui kuskil mujal maailmas, nii et Ühendriigid autode arvult ületavad kõik teised riigid nii totaalselt kui suhteliselt. Muu seas olgu tähendatud, et Ühendriigis sureb igal aastal autode ja teiste mootorsõidukite liiklemisõnnetuste tagajärjel rohkem inimesi, kui Ühendriigid kaotasid surnutena maailmasõja ajal. Siis on ka arusaadav, et valitsusvõimud ning eeskätt politseivõimud katsuvad teha, mis vähegi annab teha, et liiklemisõnnetuste arvu vähendada. Omapärasele võttele tuli mõne aja eest Los Angelesi politseipresident ettevaatamatute sõidukijuhtide hirmutamiseks. Kui on leidnud aset raske autoõnnetus, mille tekimises on süüdi autojuht ja mille tagajärjel on raskesti haavatud

või surma saanud jalakäija või mõne sõidukiga liikujad, viiakse süüdistatav autojuht haiglasse, kus lamab raskesti haavatu, ja näidatakse autojuhile tema poolt tekitatud haavu ja vigastusi; kui keegi on saanud surma, viiakse autojuht surnukambrisse ja näidatakse talle surnut, kes tema süü läbi pidi lahkuma elust. See on drastiline abinõu, kuid, nagu tõendavad Los Angelesi politseivõimud, ühtlasi ka hästi mõjuv. Omapärane abinõu on samas linnas tarvitusele võetud ka nende autojuhtide vastu, kelle süü läbi tekitati väiksemaid õnnetusi või kes üldse eksisid mõne eeskirja vastu. Nende juhtide autode klaasidele pannakse suurte tähtedega silt välja pealkirjaga „Liiklemise segaja“, mida need autojuhid peavad auto küljes kandma 30 päeva. Muu seas on võetud sama abinõu tarvitusele ka mitmes saksa linnas, nii et praegu raske on öelda, kust see omapärane komme on saanud alguse.

Ühel politseiametnikul San Franciskos vedas hiljuti ootamatult hästi. Ta päästis mõne aasta eest ühe rikka kaupmehe elu, kes magas põlevas majas ja olekski sinna jäänud, kui politseinik oma elu kaalule pannes poleks toonud mehe välja põlevast majast. Päästetu ei unustanud politseinikku kunagi. Nüüd ta hiljuti suri ja pärandas kogu oma varanduse 300.000 dollari väärtuses (umbes 120 miljonit senti) oma elupäästjale politseinikule.

New Yorgi politseipresident on nähtavasti igapidi kuri härra. Ta alustas halastamatut võitlust kurjategijatega, selleks muide ka reorganiseerides politseid ja uuendades tema jõude. Kuid politseipresident ei mõtle ainult võitlusele kurjategijatega, vaid ka teistele tähtsaile ülesandeile. New Yorgi politsei teenistuses on teiste seas 155 naisametnikku, kes täidavad osalt kriminaalpolitsei, suuremalt osalt aga hoolekandepolitsei ülesandeid. Neile naisametnikele keelati kategooriliselt ennast puuderdata või muidu ilustada — muidugi ainult teenistuse ajal; mis nad kodus teevad, on nende asi, ja seal politseipresident ei saa anda käske.

Suuremaid rahutusi Ühendriiges oli septembrikuus Minneapolis. Tähtendatud linnas puhkes suurem streik, millest võttis osa 5000 töölise ümber ja mis laienes peamiselt malmivalamise vabrikule. Nagu iga streigi juures, nii leidis ka selle streigi ajal töötahtjaid, kelle vastu aga streikijad ühes naiste ja lastega hakkasid teotsema. Lõpuks tormasid streikijad ühes perekondadega tehaste hoonete kallale ja purustasid aknaid. Kohale ruttas 200-meheline politseinike salk, kes katsus pisargaasi ja kumminuiade abil marru läinud inimesi laiali ajada. Need abinõud ei aidanud ja streikijad hakkasid isegi politsei kallale tungima. Kui õhku lastud kogupaugud ei aidanud, anti käsk tulistada kallaletungijaid. Laskmise tagajärjel sai surma 5 streikijat ja haavata 32. Kui politsei alustas laskmist, loobusid streikijad pealetungist ja valgusid kiirelt laiali.

Poola politseis möödunud kuudel ei teostatud suuremaid uuen-
dusi, mõningaid muudatusi viidi läbi vaid varustuse alal. Kuni
käsoleva aasta suveni oli Poola välispolitsei varustatud mõõkadega,

tegelikus teenistuses aga osutus see relv niivõrd ebapraktiliseks, et mõõga kandmisest tuli käskida loobuda. Mõõga asemele anti politseiametnikele tääk, mida kantakse teenistuskohuste täitmisel küljel ja mis ei takista politseiametnikku kiirel liikumisel. Mõök pole siiski heidetud lõplikult kolikambri: seda võib ja peab kandma paraadidel, ametlikel pidustusil ja muil pidulikel juhtudel, kui selleks tehakse eriline korraldus. Mundri muutmise alal on Poola politseis märkida veel järgmist. Mõne aasta eest varustati välispolitseid valgete suvemütsidega, mida lubati kanda palaval ajal. Nagu tegelik elu näitas, pole need valged mütsid sugugi otsarbekohased. Öisel kurjategijate tagaajamisel ja haarangute korraldamisel paistavad valged mütsid kaugelt silma, ja juba kaugel maa pealt võib ütelda, et tänaval liigub politseinik. Seda arvestades keelas Poola politsei peakomandant nende valgete mütside tarvitamise välispolitsei poolt, arvatud välja veepolitsei, kus neid võib edasi kasutada.

Rootsi politsei on teiste riikide eeskujul hakanud erilist tähelepanu pöörama lärmi vähendamisele linnatänaval. Kuna see müra sünnib peamiselt autode ja teiste mootorsõidukite alalise signaalimise tagajärjel, keelati Rootsi kohtuministeeriumi poolt käesoleva aasta kevadel autodele ja mootorsõidukeile tarvitada linnades ja alevites signaali; arvatud välja juhud, kus signaali tuleb anda, et päästa inimelu või vältida muidu möödapääsematut kokkupõrget. Keeld pandi maksma määruse kujul ja selle vastu eksijaid karistatakse adm.-korras rahatrahvidega 2 kuni 20 rootsi kroonini.

Hiljuti ilmus trükist Ungari politsei 1934. aasta tegevusaruanne, millest nähtub muu seas Ungari politsei koosseis 1934. aastal, mis vahepeal pole muudetud, nii et ta pakub pilti praeguse politsei koosseisu kohta Ungaris. Tähen datud aruande järgi oli Ungaris 1934. aastal (Ungari politsei allub nagu meilgi tervenisti siseministeeriumile): 1) kuningliku Ungari politseid 10.906 meest, neist 8568 välispolitseinikku, 1021 kriminaalpolitseinikku ja 1317 kantselei- ja muid administratiivametnikke; 2) kuningliku Ungari sandarmiväge 11.583 meest, neist 471 ohvitseri ja 11.112 sandarmit; 3) kuningliku Ungari veekaitset 1620 meest, neist 96 ohvitseri ja 1524 sõdurit.

Võrreldes Ungari politseiga on Austria politsei hoopis suurem, kusjuures lõviosa sellest langeb muidugi Austria suurele pealinnale — Viinile. 1. jaanuaril 1935 oli Viini politsei koosseis järgmine: 84 politseiohvitseri, 6573 välispolitseinikku, 390 ajutist välispolitseinikku (katselise võetud ametnikud, keda võetakse koosseisulistele kohtadele ainult siis, kui nad tegeliku politseiniku ülesandeid täites ja kohuseid kandes on näidanud, et nad kõlbavad politseiteenistusse), 142 aspiranti, 294 kantseleiametnikku (seega kokku 7483 välispolitseinikku, neist 300 ratsapolitsei ametnikku), 44 politseiarsti, 713 kriminaalametnikku, 213 administratiivametnikku, 444 kantseleiametnikku teiste politseiharude juures peale välispo-

litsei, 202 abitööjõudu, 410 teenijat, üldse kokku 9518 ametnikku ja teenijat. See koosseis maksis, nagu tähendatud, 1. jaanuaril s. a. Seda on vahepeal suurendatud, nii näiteks oli välispolitsei koosseis juunikuuks s. a. kasvanud juba 7746 mehele, nii ei saa kindlasti ütelda, kui suured on need koosseisud praegu; kindel on, et neid ei ole vähendatud.

Austrias peetakse igal aastal politsei suurejoonelisi õppusi, millest võimaluse korral võtavad osa peale Viini politsei ka üksikute maade politseid ja mille sihiks on demonstreerida politsei jõudu ja alalist valmisolekut maksva korra kaitsmiseks, samuti ka virgutada politseiosi oma teadmisi just mitmesugustel tehnilistel aladel alatasta laiendama ja täiendama. Need harilikult mitu päeva kestvad õppused ja manöövrid lõpevad paraadiga liidu presidendil ees. Käesoleval kevadel (aprillikuu lõpul ja maikuu alul) võtsid manöövreist ja õppusist osa Viini riikliku politsei häirekompaniid (3 kompaniid moodustavad selle erirühma, mis on sõjaväeliselt organiseeritud ja teotseb sõjaväe kohta maksvate eeskirjade järgi). Õppused, kus muu seas väga tähtsa osa moodustasid laskeõppused ja -võistlused, peeti sõjaväe harjutusplatsidel ja neist võtsid pealtvaatajatena osa kõrgemad riigiametnikud ja liidu sõjaväe instruktorid. Manöövreist võtsid peale ülaltähendatud jalaväe kompaniide veel osa politsei soomusautod ja kolm politseilennukit.

1934. aasta oli sisepoliitiliselt Austrias kriisiaastaks. Sagedased rahutused ja mässud nõudsid politseijõudude koondamist maksva korra kaitsmiseks ja alalhoidmiseks. Pole siis ka ime, et Austria politseiametnikud ise nimetavad 1934. aasta veriseks aastaks: politsei tõi sel aastal palju ohvrid langenute ja haavatute näol. Samal 1934. aastal tärkas Austria politsei juhtivate tegelaste seas mõte mälestada 1934. aastal langenud politseinikke, kas ausamba püstitamisega või mälestustahvli ülesseadmiseega. Kuna ausamba püstitamiseks ei saadud seks ettenähtud ajal kokku tarvilikke summasid, teiselt poolt aga arvati, et mälestustahvli ülesseadmine vastaks rohkem politsei tagasihoidlikule vaimule, otsustati peatuma jääda nimelt mälestustahvli juures. Viimane avati 28. juunil s. a. Viini votiivkirikus liidu presidendil ja liidu kantsleri juuresolekul. Mälestustahvel on pühendatud langenud politseinikele, kes oma elu jätsid 1934. aasta veebruari- ja juulikuu rahutuste mahasurumisel. Suurel marmortahvil on näha elusuurune politseinik ja tahvlile on märgitud kõigi langenute nimed, peale selle veel pealkiri: „kes langeb kohuste ja au kaitsel, selle nimi jääb unustamatuks.“

Käesoleva aasta suvel viibisid Viinis Austria politsei külalisina Itaalia politsei ametnikud eesotsas Rooma politseijuhiga ja kõrgema politseiohvitseriga. Peale nimetatute võtsid külaskäigust Viini osa veel 30 Rooma niinim. Metropolitan poliitseiossa kuuluvat kordnikku ja vanemkordnikku. See külaskäik oli vastukülaskäiguks Viini politseinikele, kes külastasid Rooma 1934. aasta sügisel. Need külaskäigud kahe naabermaa politseiametnike vahel on saanud traditsiooniks Itaalia ja Austria vahel. Nende sihiks pole esi-

meses järjekorras mitte tutvumine naabermaa politseiasutustega ja -tegevusega, vaid luua vajalikke sidemeid ja sõprusi nii juhtivate kui ka juhitud vahel, mis politseilises koostöötamises alati on suureks plussiks ja selle koostöötamise kergenduseks.

Šveitsis hakkab läbi lööma politsei kumminui, mis väärrib seda rohkem tähelepanu, et seal oldi kaua aega põhimõtteliselt selle relva vastu, pidades seda liiga tooreks ja liiga „inglismaiguliseks“. Politseile anti küll ka Šveitsis kumminuia tarvitamise luba ja teda varustatigi nuiadega, kuid ainult teatud juhtudel mõneks päevaks. Mõne aja eest leidis Genfi kantonis aset selle kantonii politseiametnike kogu üldkoosolek, kus arutusele tulid ka politseiteenistusse puutuvad küsimused, nende seas kumminuiade alaliselt tarvitusele võtmise küsimus. Selgus, et kõik osavõtjad, välispolitseiametnikud, olid kumminuia alaliselt tarvitusele võtmise poolt. See pooldamine pandi kirja ja tehti vastav esitis justiits- ja politseidepartemangule, kes ühines politseiametnike kasuks nendega. Nüüd on Genfi kantonii politseiametnikud varustatud kumminuiadega ja tarvitavad neid tarbe korral teenistuses. Nagu selgub ajalehtede teadetest, tahavad ka teised Šveitsi kantonid Genfi eeskujul varustada oma politseinikke kumminuiadega igapäevases postiteenistuses.

Šveitsis korraldatakse igal aastal kõrgemate politseiametnike üleriiklik koosolek. See koosolek leiab aset kord ühes, kord teises linnas. Käesoleval aastal tulid politseikomandandid kokku Zugi linna. Sellel koosolekul (need koosolekud on pühendatud ainult teenistusalaste küsimuste arutamisele) kõneldi muu seas ka palju üleriikliku Šveitsi politsei loomisest. Teiste sõnadega Šveitsis kor-
dub sama, mida näeme ka mujal, nagu Ameerika Ühendriiges jne., kus üldine üleriiklik politsei kas sootuks puudub või on alles korraldamise algstaadiumis. Šveitsi politseikomandandid pooldasid kõik üleriikliku keskkoha loomist, mis peaks töötama käsikäes kohalike, s. o. kantonide kasutada olevate politseiasutustega. Seega kavatsetakse luua kompromiss riikliku ja kantonaalpolitsei vahel: keskkorraldatus oleks riigiasutus ja tema juhiks ja ühtlustaks politseid terves riigis, kuna kohalik kantonaalpolitsei jääks kantonide käsutada keskkohast antud juhtnööride alusel. Samal koosolekul tõsteti üles ka küsimus autode ja teiste mootorsõidukite mak-
simaalkiiruse piiride uuesti kindlaksmääramiseks. Asi seisab selles, et Šveitsis praegu — vähemalt väljaspool linnu — sääraseid piire ei tunta: igaüks võib maal sõita säärase kiirusega, nagu masin lubab. Paljud politseijuhid olid koosolekul sellel arvamusel, et sellest takistamata kihutamisele olenevadki paljud viimaste aastate autoõnnetused Šveitsis. See seisukoht ei leidnud siiski enamuse poolehoidu ja nii jääb Šveits vähemalt esialgu autojuhtide eldoraadoks, kus võib kihutada nii, nagu süda soovib ja masin võtab. Selle vastu aga võeti koosolekul teine otsus vastu, millega seatakse autojuhtide küsimus teistele alustele. Tahetakse näha, et autojuh-
te hoopis kõvemini kui seni eksamineeritaks, kusjuures tähelepanu juhiti sellele, et Šveitsi mägine maastik nõuab autojuhilt hoopis

suuremal määral külmaverelsust, kiiret otsustusvõimet, teovõimet ja oskust masinaga ümber käia kui mujal. Kuna aga katsete kavad ja katsetatavate autojuhtide vastu esitatavad nõuded ei lähe lahku nõudeist, nagu neid tavaliselt kõikjal Euroopas esitatakse autojuhtide vastu, siis tuleb korda kõvendada. Seda olevat vaja teha ka seetõttu, et Šveits on turistide maa ja turistid peavad alati olema kindlad autojuhtidele, muidu nad ei kasutaks autosid, seega aga võiks neid üldse Šveitsist eemale peletada. Lõpuks otsustas sama koosolek veel ette panna välja töötada terve Šveitsi jaoks ühised instruksioonid liiklemist reguleerivale politseile ja ühtlasi maksma panna ühtlane kord üle riigi liiklemispolitsei ametnike ettevalmistamisel, väljaõpetamisel ja katsetamisel. Praegu kehtib igas kantonis omaette kord, mis lahku läheb naaberkantonide omast, mida aga ei saa pidada loomulikuks ega soovitavaks.

Lausanne linnas asutati hiljuti Šveitsi kriminaalõiguse ühing (Union suisse de Droit pénal), mille eesmärgiks on seadusandlikult uurida kriminaalõiguse, kriminoloogia ja kohtumeditsiini küsimusi. Ühingu presidendiks on Lausanne linna ülikooli professor André Mercier. Ühing astus rahvusvahelise kriminaalõiguse ühingu (Association internationale de Droit pénal) liikmeks, mis asutati 1924. a. Pariisis. Niisugune rahvusvaheline ühing tegeles muu seas juba enne maailmasõda, see oli omal ajal Liszti, van Hameli ja Prinsi poolt asutatud Union internationale de Droit pénal, kuid maailmasõda tõmbas sellele ühingule nagu paljudele teistelegi rahvusvahelise iseloomuga liitudele ja ühingutele kriipsu peale. Eeltähtendatud 1924. a. asutatud ühing jätkab nüüd endise ühingu töid ja on juba 10 aasta jooksul pidanud kolm rahvusvahelist kongressi, nimelt Brüsselis, Bukarestis ja Palermos. Järgmine koosolek peetakse tuleval aastal Kreekas ja nimelt Ateenas.

Hollandis on suhteliselt kõige suurema kuritegude arvuga linn Oss, kus on 16.500 elanikku (peamiselt linnas olevate tehaste töölised ja ametnikud), mis asub Brabanti kreisis ja kus, vaatamata tema elanikkonna väikesele arvule, kuritegevus aina kasvab! Esialgu ei saadud aru, millest on tingitud sarnane ebaloomulik nähe, kuni lõpuks pikemate uurimuste põhjal kätte leiti, mis elanikele pidi õieti ammu selge olema. Põhjuseks on 1399. aastal linnale Gelderni hertsoginna Johanna poolt antud eesõigus, mis praegu — peaaegu 550 aasta möödumisel! — veel on täies jõus ja millest kramplikult peetakse kinni. Selle privileegi põhjal ei tohi ühtki Ossi linna kodanikku anda kohtu alla eraisikute kaebusel enne, kui kaks Ossi linna kodanikku pole tunnistanud kohtu alla antava kodaniku vastu. On selge, et kui tegemist oli mõjukamate isikute või üldse isikute kohtu alla andmisega, kelle kättemaksu tuli ühel või teisel põhjusel karta, ei leidnud Ossis kaht kodanikku, kes oleksid peale kahjukannataja veel tunnistanud kahtluse all olevate isikute vastu. Muidugi raskendas see ka kohaliku, niikuinii väikesearvulise politsei tööd väga tunduval määral; üldse ei armastatud ka asetleidnud kuritegude juhtumeid politseile teatavaks teha. Selle tagajär-

jel võis kuritegevus õitseda, sest kurjategijad — Ossi linna kodanikud — ei pruukinud palju kedagi ega midagi karta. Kui asi oli sellelt seisukohalt selge, otsustas valitsus energiliselt teotseda. Lühikese aja jooksul areteeriti 60 linna kodanikku, kes väliselt elasid harilikku väikelinna kodaniku elu, tegelikult aga toimisid ülalnimetatud privileegi kaitse all hulk kuritegusid.

Hollandis sünnitavad valitsusele viimasel ajal muret kommunistid, kes siin ja seal on aktiivseks läinud ja politseile annavad palju tööd. Juulikuu alul leidsid Amsterdams aset väiksemad kokkupõrked politsei ja kommunistide vahel, kusjuures kommunistid tungisid majade katustelt politsei kallale, pildudes sealt patrullidele kive. Kuna sarnane kallaletungimine politseile kestis igapäev, otsustati lõpuks ette võtta politseiinline aktsioon kommunistlikult infitseeritud tööliste rajoonide vastu. Kommunistide peastaap asus nn. tööliste sekretariaadis. Ööl vastu 11. juulit piiras 100-meheline politsei tormibrigaad sekretariaadihoone ümber, kusjuures brigaadile appi tuli harilik välis- ja kriminaalpolitsei, ja kus suureks kommunistide üllatuseks hakati maja läbi otsima. Majas leiti hulk sõjariistu, suur kirjavahetus, mis tõendas „töölissekretariaadi“ riigikorra vastast tegevust, ning hulk kommunistlikke lendlehti laiemate hulkade ässitamiseks valitsusvõimude vastu. Samas Amsterdams leidsid aset rahutused käesoleva aasta augustikuus. 16. augustil korraldasid Hollandi rahvusotsialistid propagandapäeva terves riigis. *Kommunistid kasutasid juhust, et kallale tungida oma suurimaile vaenlasile, rahvusotsialistidele.* Kallaletungimine sündis küll linnas eneses, küll väljaspool linna. Paljud rahvusotsialistid peksti veriseks ja poolsurnuks. Kui kohale tõttas politsei, tungisid kommunistid ka viimase kallale, pildudes tema peale majakatuseilt kive, mis näitab, et terve kallaletung oli hästi valmistatud ette. Politseinikud pidid mitmel puhul tarvitama laskeriistu. Öhtupoole suurenes kommunistide arv alatasa ja siin ja seal hakati juba tänavail ehitama barrikaade. Kuna asi ähvardas kujuneda hädaohtlikuks, anti politseile käsk kommunistide ettevõtte kiireks likvideerimiseks. Politsei ühes reservidega hakkas tänavaid kommunistidest puhastama, kusjuures tuli sageli tarvitada sõjariistu. Kokkupõrgete tagajärjel sai üldse haavata 16 isikut, neist 3 politseinikku; surmasaanuid ei olnud.

R u m e e n i a s leidis augustikuu lõpul aset suurem kokkupõrge, mille aluseks olid tülid vana kalendri pärast ja kus surma said mitmed isikud. Asi seisab selles, et Rumeenias üks osa elanikke, nimelt Bessaraabia apostliku-õigeusu venelased tarvitasid pühade pühitsemiseks vana kalendrit. Rumeenia valitsus muutis seal lõpuks ametlikult kalendri ja korraldas pühade pühitsemise uue kalendri järgi. Kohalikud venelased-talupojad ei olnud nõus uue kalendriga, neid ässitati vastutustundeta isikute poolt ning asi kujunes avalikuks mässuks üksikuis valdades. Kohale saadeti sandarmiväge korra jaluleseadmiseks. Kui sandarmid ühes Põhja-Bessaraabia väikeses linnas asusid kohaliku apostliku-õigeusu vai-

muliku areteerimisele, tungisid kohalikud elanikud politseivõimude kallale. Umbes 4000 elanikku, varustatud püssidega, püstolitega, sõnnikuharkidega, kirvestega jne., tormasid sandarmite kallale, kes olid sunnitud tagasi tõmbuma. Neile tuli abiks üks sandarmiväe kompanii, kes tõrjus mässajad tagasi, tarvitades sealjuures ka pi-sargaasi. Kokkupõrgetel sai surma kaks sandarmit ja neli kohalikku elanikku. Haavatute arv, mis oli hoopis suurem, pole täpselt teada.

Tšehhoslovakkias tuli politseil üle kaua aja tegemist teha ühe hädaohtliku röövlitesalga likvideerimisega, mis lõpuks ka õnnestus. Karpaatides teotses pikemat aega üks röövlipealik, keda kaua aega ei läinud korda kinni võtta, vatamata politsei ja sandarmite püüdeile ja katseile. See mees, kes oli tema poolt moodustatud röövlijõugu juhiks, oskas võita kohalike elanike sümpaatiat, nii et nad kaitsesid teda, andsid talle ulualust ja tema kohalviibimisest keegi ei teatanud ametivõimudele. Kohalike elanike poolehoidu võitis see mees väga lihtsal kombel ja muidugi teiste arvel. Ta tungis oma salgaga kallale reisivaile viljakauupmehele, kes enamalt jaolt olid juudid, röövis neilt raha ja andis osa sel teel saadud rahast vaeseile elanikele Karpaatides, kes selle eest teda kaitsesid, talle ulualust andes. Meest nimetati kohal „Karpaatide kroonimata kuningaks“, ja näis, nagu ei saaks politsei temast tõesti enam jagu. Septembrikuus laskis julm kurjategija maha ühe riigimetsniku, kes teda tabas ja tahtis areteerida. Nüüd otsustati mängu panna suuremad politseijõud, et kurjategijast võitu saada. Röövli otsimiseks komandeeriti kohale suured politseisalgad, kokku umbes 500 meest, kellele tulid lisaks veel sandarmid ja üks kompanii jalaväge. Neil jõududel läks paaripäevase otsimise tagajärjel korda üles leida kurjategija peidupaik. Mees ühes oma salgaga piirati ümber. Röövli katsusid öösel põgeneda ja selle takistamisel algas lahing röövlite ja politseijõudude vahel, kusjuures salga pealik ja mitmed kurjategijad said surma, kuna osal õnnestus põgeneda. Politseinikest said üksikud kergesti haavata.

Hispaanias hakati hiljuti suuremat tähelepanu pöörama politsei motoriseerimisele. Algas tehti pealinnas Madridis. Siseministri korraldusel seati seal sisse alaline politseiametnike patrull autodel. Seleks varustati politsei kergesõidurattodega, millest 42 on alaliselt sõidus. Igas autos sõidab peale juhi kaks püsside ja püstolitega varustatud välispolitseinikku. Autod sõidavad 20 km tunnikiirusega linna tänavaid mööda täpse patrullimise plaani järgi. Selle uue korralduse heaks küljeks on see asjaolu, et autode abil liiguvad patrullid kiiresti tänavaid mööda ja seega suurendavad kodanike kaitsset. Teiseks uue korralduse plussiks on võimalus politseid üldse senisest paremini kasutada. Autode liikumise tõttu vabanes patrullimise ülesandeist 400 kordnikku ja vanem-kordnikku, kes seni jala patrullisid tänavail. Madridi politseid ei vähendatud seepärast veel nende 400 ametniku võrra, vaid neile amet-

nikele anti teised ülesanded, koondades neid osaliselt politsei häire-reservi.

Samas Madridis hakati ümber korraldama ka liiklemist. Kuna ka seal suureneb alatas autoõnnetuste arv, tänu kõigepealt autode arvu kasvamisele, tuli hakata otsima teid õnnetuste vältimiseks. Ka Madridis selgus nagu mujalgi, et jalakäijad on väga tihti süüdi õnnetuse tekkimises, mistõttu korraldati täpsete eeskirjadega jalakäijate liikumine pealinna tänavail. Kui jalakäija eksib maksmapandud määruste vastu, langeb administratiivkorras rahatrahvi alla. Väikeste eksimuste puhul ei määrata otsest rahatrahvi, vaid tehakse ainult hoiatus, mille eest tuleb siiski maksta umbes 10 senti meie rahas. Uue määruse maksmahakkamisel tuli politseil palju tegemist teha hoiatuste jagamisega, nii et esimesil nädalail olevat politsei teinud keskmiselt 2000 hoiatust päevas, mis aga olevat annud väga häid tagajärgi ja jalakäijaid teinud palju ettevaatlikumaks.

Huvitav on vaadelda ühe Euroopa kääbusriigi politsei organisatsiooni. Sarnasena esineb näiteks Luksemburgi (selles riigis on 280.000 elanikku) politsei. Luksemburgi politsei on riiklikult organiseeritud ja allub sisemiste asjade kindraldirektorile. Politsei on seal ainsaks sõjariistus võimuks, kuna Luksemburgil ei ole sõjaväge. Politsei koosneb kolmest osast: 1. osa moodustab sandarmite kompanii, kelle koosseisu kuuluvad 4 ohvitseri, 65 allohvitseri ja 157 sandarmit, kokku 226 meest. Sandarmite kompanii on laiali laotatud üle maa ja moodustab enesest õieti maapolitsei. Ta jaguneb 35 jalaväe brigaadi ja 4 posti, mis kõik kokku moodustavad 3 kreisi. Peale selle on veel 6-meheline ratsasandarmite ja 12-meheline kriminaalsandarmite brigaad; mõlemad asuvad pealinnas Luksemburgis (pealinn ja riik kannavad üht ja sama nime-tust). Sandarmid on varustatud püssidega ja küljel kantavate tää-kidega. 2. osa moodustab nn. vabatahtlike kompanii, kuhu kuulub 6 ohvitseri, 25 allohvitseri, 225 sõdurit ja 45 muusikanti, kokku 301 meest. Vabatahtlike kompanii kujutab enesest õieti väljaõppeasutuse riigiteenistusele Luksemburgis üldse. Kodanikud, kes tahavad astuda riigiteenistusse, peavad selles kompaniis viibima vähemalt kaks aastat, millise aja jooksul neid õpetatakse välja sõjaväeliselt ja neile antakse õppusi üldisis, riigiteenistuses vajaminevais aineis. Kui isik on kaks aastat viibinud ja õppinud selles kompaniis, võib teda üle viia riigiteenistusse mõnele vakantssele kohale, samuti ka sandarmiväkke ja kohaliku politsei teenistusse. Vabatahtlike kompanii asub Luksemburgi linnas, elab kasarmus ja moodustab enesest politseiliselt alalise politseireservi. Vabatahtlike kompanii politseinikud on varustatud püssiga ja küljel kantava täägiga. 3. osa moodustab riiklik kohalik politsei, kelle koosseisu kuulub 1 politseidirektor, 35 komissari, 150 kordnikku, seega kokku 186 meest ja üldse politseid Luksemburgis kokku 713 meest, missugust arvu ei saa pidada just väikeseks, arvesse võttes elanike väikest arvu

Luksemburgis ja pisutki suuremate linnade puudust sealsamas. Riiklik politsei täidab politsei ülesandeid omavalitsusis, kus elab rohkem kui 3000 elanikku. Kohalikus politseis tegevuse järelevalvaks on omavalitsuse täidesaatva võimu esimees. Politsei on varustatud püstolite, täkkide ja kumminuiadega.

Kanadas asutati hiljuti kindralkuberneri ettepanekul eriline politseiline aumärk, nn. kuninglik Kanada politseimedal, mis antakse neile politseinikele, kes on olnud vähemalt 20 aastat Kanadas politsei teenistuses ja selle aja jooksul on korralikult täitnud oma ülesandeid. Pärast aumärgi asutamist anti see esimest korda 71 Kanada politseinikule.

Ka Kanada politseil on tulnud tegemist teha kommunistide ürituste likvideerimisega. Käesoleva aasta juulikuus võtsid 3000 streikivat kommunistlikku töölisi Briti Kolumbiast ette retke Kanada pealinna Ottava sihis. Neile saadeti vastu 300 ratsa- ja jalapolitseinikku, kelle ülesandeks oli kommunistide liikumise seismapanek Regina linna juures. Demonstrandid tahtsid võimuga murda läbi politsei aheliku, kusjuures tekkis veriseid kokkupõrkeid. Üks politseiohvitser sattus massi kätte, kes peksid ta sõna otseselt mõttes surnuks. Lõpuks sai politsei kommunistidest jagu, kusjuures haavata ja vigastada sai 50 demonstrandit ümber.

Suurt peavalu Hiina võimudele sünnitavad muidugi mereröövlid, kelle teotsemisest võime vähemalt nädalas kord lugeda ajalehtedes. Et edukamalt võidelda mereröövlite vastu, tellis Hiina valitsus Inglismaalt mitu erilisel konstrueeritud mootorpaati, mis antakse ja anti politsei tarvitada. Esimesed paadid on valminud ja päralt jõudnud. Paatide pikkus on 18 meetrit. Nad on kaetud kerge soomusega, varustuseks on neil kuulipildujad; paatidel, mis on nii ehitatud, et nendega on võimalik liikuda ka jõgedel, on raadio- ja vastuvõtteaparaadid.

Huvitava ülesande on Hiina võimud annud oma politseiametnikele. Nagu teada, ei oska suur osa hiinlasi veel lugeda ega kirjutada. Hiina valitsus on nüüd otsustanud seda nähet likvideerida ja kodanikele, kellele on lugemiskunst veel võõras, ette kirjutada, lugemine ja kirjutamine ära õppida hiljemalt 1. maiks 1936. Kontrollijaiks, kas kodanikud tõesti on lugemise ära õppinud, on määratud politseiametnikud. Neile antakse kätte erilised, väikesed, katsete teostamiseks määratud raamatud, kuhu on kantud üksikud laused hästiloetava ja suure kirjaga. Politseinikud peavad tuleval aastal pärast 1. maid minema korterist korterisse ja elamust elamusse, et raamatu najal kontrollida, kas elanikud oskavad lugeda või mitte. Kes lugemiskunsti antud ajaks pole ära õppinud, langeb trahvi alla, mille otsekohe pärast katsete korraldamist sisse nõuab katsetaja-politseiametnik.

Saksa omavalitsuste reformist.

(Lõpp.)

E. Dolf

Kogukonna valitsemine. Bürgermeister ja beigeordnete. Omavalitsuse seadus paneb kogukonna valitsemise bürgermeistrile. Temale on abiks beigordnete kui asetäitjad, kelle arv määratakse kindlaks üldmäärusega. Omavalitsuse seaduses on pandud maksma juhi põhimõte. Sellest järeldub, et bürgermeister on ametilt beigeordnete ülem. Juhi põhimõtte seadusesse võtmine tähendab tegelikult, et ametivahekord bürgermeistri ja beigeordnete vahel kujuneb samaseks, nagu see on korraldatud riigiteenistuses ülemuse ja temale alluvate ametnike vahel. Bürgermeister on seega õigustatud beigeordnetele tegema korraldusi ja andma käskke. Beigeordnete õiguslik seisukord ei erine kogukonna teiste ametnike omast.

Beigeordnetest omab erilise tähtsuse esimene neist; tema on bürgermeistri üldine esindaja. Kui on ametis mitu beigeordnete, siis nimetatakse kahtluse korral esimene beigeordnete bürgermeistri poolt. Esimene beigeordnete on bürgermeistri alaline esindaja ja tema võib seepärast igal ajal bürgermeistri asemikuna ajada kogukonna asju. Beigeordnete selline tegevus on kogukonnale väljaspool siduv ja nimelt, ka siis, kui sisemises asjaajamise korras bürgermeister on piiranud beigeordnete esindamise õigusi. Peale bürgermeistri üldise esindamise näeb seadus ette tema esindamise teiste beigeordnete poolt nendele määratud tegevusaladel. Ka siin võib bürgermeister piirata beigeordnete esindamise õigusi. Bürgermeister võib määrata teatavatel juhtudel oma esindajaks ka teisi kogukonna ametnikke ja teenijaid. Bürgermeister on kogukonna esindaja. Ta on kõigi kogukonna ametnike, teenijate ja tööliste ülemus. Tema määrab nad ametisse ja vabastab ametist.

Linnakreisides kannab bürgermeister oberbürgermeistri nimetust, esimene beigeordnete — bürgermeistri nimetust ja teised beigeordnete — stadtkämmereri ja stadtraatide nimetust.

Linnakreisides peab olema bürgermeistri või esimese beigeordnete ametikoht palgaline. Samuti peab olema palgaline bürgermeistri ja beigeordnete ametikoht teistes kogukondades, kus on elanikke üle 10.000. Kogukondades alla 10.000 elanikuga võib olla bürgermeistri või ühe beigeordnete ametikoht palgaline ainult siis, kui see on nähtud ette üldmääruses.

Palgaliste bürgermeistrite ja beigeordnete ametisse kutsumine toimub kolmes järgus: koha väljakuulutamisega, kandidaatide valikuga ja valitud kandidaadi ametisse nimetamisega. Koha kuulutatakse avalikult välja kogukond. Auametitena peetavad bürgermeistri ja beigeordnete kohad ei vaja väljakuulutamist. Palgaliste bürgermeistri ja beigeordnete kandidaatide valik toimub rahvussotsialistliku tööliste partei voliniku ja seaduses lähemalt määratud vastava riigiasutuse kaastegevusel. Bürgermeister esitab kõik sisse-

antud kohasoovijate palved partei volinikule. Viimane peab nimetatavate kandidaatide kohta nõu gemeinderaatidega, keda kutsub selleks otstarbeks koosolekule bürgermeister, ja esitab vastavale riigiasutusele heakskiitmiseks kuni kolm kandidaati. Nõupidamisest võtab osa bürgermeister, kui asi puutub beigeordnete ametisse kutsumisse. Avab, juhatab ja lõpetab nõupidamise partei volinik. Vastav riigiasutus otsustab, kas ta on nõus mõne esitatud kandidaadiga või mitte. Viimasel juhul peab partei volinik esitama uued kandidaadid. Kui vastav riigiasutus tunnustab viimased mittevastuvõetavaiks, siis peab ta ise määrama kandidaadi. See toimub ka siis, kui vastava riigiasutuse poolt määratud tähtajal ei esitata kandidaate heakskiitmiseks. Väljavalitud kandidaadi nimetab ametisse kogukond.

Bürgermeistriks ja beigeordneteks ei või olla: 1) riigi, kogukonna ja muude avalikõiguslike ühingute palgalised ametnikud; 2) kogukonna ametnikud ja töölised; 3) seltside ja ühingute teenijad, mille tegevusest võtab osa kogukond; 4) avalikke haigekassade teenijad; 5) vaimulikud.

Bürgermeister ja beigeordnete võetakse enne ametisse astumist ametivandele: esimene järelevalveasutuse, viimased bürgermeistri poolt. Palgalised bürgermeister ja beigeordnete kutsutakse ametisse kaheteistkümneks aastaks. Nad on kohustatud ametit edasi pidama ka järgneva kaheteistkümne aasta jooksul, olgu siis, et nende uuesti ametisse kutsumine toimub neile mittevastuvõetavil tingimusil. Üldmääruses võib näha ette, et palgalised bürgermeister ja beigeordnete kutsutakse ametisse eluks ajaks. Auameteid pidajate bürgermeistri ja beigeordnete ametiaeg on kuus aastat. Nende uuesti ametisse kutsumiseks ei tehta takistusi.

Gemeinderaadid moodustavad mitmesuguste kodanike kihtide elemendi või esinduse kogukonna omavalitsuses. Tullles kodanike ringidest ja elades kodanikega koos, kindlustavad nad, nagu tähendatakse seaduse seletuskirjas, püsiva sideme või ühenduse loomise kogukonna valitsuse ja rahvakihtide vahel.

Gemeinderaadid määrab ametisse rahvussotsialistliku tööliste partei volinik. Sellise ametisse määramise viisi tarvidust põhjendatakse seega, et kuna kogukonnad on riigi organid, siis on vajalik, et riigi põhiseaduses maksmapandud ühtluse põhimõtte partei ja riigi vahel oleks läbi viidud ka kogukondlikus omavalitsuses. Ametisse määratavate gemeinderaatide isikute kohta on partei volinik kohustatud ära kuulama bürgermeistri arvamusi ja soove. See on vajalik seepärast, et gemeinderaadid on eeskätt bürgermeistri nõuandjad. Gemeinderaatideks määratavalt isikult nõutakse, et nad oleksid rahvuslikult usaldusväärsed, ametile kohased ja ausa nimega. Gemeinderaatideks ei või määrata kogukonna ametnike ja töölisi, samuti järelevalveasutuse ametnikke. Sellest üldisest eeskirjast võib järelevalveasutus lubada teha erandeid. Gemeinderaatide amet on auamet, oma töö ja tegevuse eest nad tasu ei saa. Enne ametisse astumist võetakse nad bürgermeistri poolt ametivandele. Gemeinderaadid määratakse ametisse kuueks aastaks, nagu bür-

germeister ja beigeordnetedki. Ametist lahkunud gemeinderaate võib uuesti ametisse määrata. Enne ametiaja lõppu lahkunute asemele kutsutakse ametisse ametiaja lõpuajaks asemikud. Gemeinderaatide arv määratakse kindlaks üldmäärusega. Selle arvu ülemmäärana on nähtud ette kogukondades alla 10000 elanikuga — 12, teistes kreisi kogukondades — 24 ja linnakreisides — 36. Linnades nimetatakse gemeinderaatisid raehärradeks (Ratsherren).

Gemeinderaadid ei moodusta kollegiaalset asutust. Iga gemeinderaat töötab omaette ja on oma tegude eest vastutav. Seega ei saa neid võrrelda endiste kogukonna esinduskogudega ega lugeda neid viimaste järeltulijaks. Gemeinderaadid ei ole seotud poliitiliste parteide mandaatidega, nagu seda olid endiste esinduskogude liikmed, vaid, nagu tähendatakse seaduse seletuskirjas, nende amet on auamet, nad määratakse ametisse erikorras väljavalitud isikuist ja nad võetakse kogukonna ametnikena ametivandele. Endiste kogukonna esinduskogude liikmed ei olnud ametnikud. Nõupidamisel gememeinderaatidega ei ole midagi ühist endiste kogukonna esinduskogude koosolekutega. Siin tehti otsuseid salajase hälteenamusega ja kontrolliti kogukonna valitsuse tegevust. Gemeinderaatidel ei ole mingit kontrolliõigust. Nende ülesandeks on eeskätt olla bürgermeisteri asjatundjaks nõuandjaks. Peale selle on gemeinderaadid kohustatud rahva seas selgitama bürgermeisteri otsuste ja korralduste vajadust. Oma ülesannete täitmisel, mis on sihitud ainult kogukonna heaolu ja heakorra kaitsmiseks ja tõstmiseks, nad ei ole kohustatud arvestama kõrvaliste asutuste nõudeid ja soove ja ei või tugeada vastutuse eneselt äraveeretamiseks sellistele nõuetele ja soovidele.

Bürgermeister on kohustatud tähtsais asjus nõu pidama gemeinderaatidega. Millised asjad loetakse tähtsateks, selle üle otsustab bürgermeister. Seaduses on loetletud rida küsimusi, mille kohta bürgermeister peab enne otsustamist ära kuulama gemeinderaatide arvamuse. Siia kuuluvad: kogukonna piiride muutmine; aukodaniku õiguse andmine ja selle tühistamine; kodaniku õiguste tühistamine; määruste andmine, muutmine ja tühistamine; maksude ja takside määramine; uute ülesannete korraldamine, mille teostamiseks seadus ei kohusta kogukonda, eriti avalikkude asutuste ja ettevõtete asutamine ja laiendamine ja nendest osavõtmine; kogukonna varanduste kohta korralduste tegemine, eriti kinnisvarade omandamine, võõrandamine ja võlgadega koormamine; laenude tegemine, vastutuste ja kohustuste ning muude kindlustuste kogukonna kanda võtmine; kulude tegemine, mis ületavad eelarvesumma või milleks puudub eelarves krediit; suurema tähtsusega kohtuasjade ajamine; eelarve ja aruanne ja veel mõned peaaesjalikult majanduslikku laadi asjad. Kui asi nõuab kiiret otsustamist, siis võib bürgermeister loobuda nõuküsimisest gemeinderaatidelt; ta peab viimastele järgneval nõupidamisel teatama, kuidas küsimus lahendatud. Gemeinderaadid kutsub nõupida-

misele bürgermeister, andes teada nõupidamise aja ja päevakorra. Gemeinderaatidel ei ole lubatud omavoliliselt nõupidamisele kokku tulla, samuti ei ole üksikuil neist või mõnel gemeinderaatide grupil õigust nõuda gemeinderaatide kokkukutsumist. Kas nõupidamised toimuvad avalikult või mitte, selle üle otsustab bürgermeister. Avalikult toimuvate nõupidamiste koht ja aeg antakse avalikult teada. Beigeordnete kui bürgermeisteri asetäitjad peavad tuttavad olema kogukonna elu ja oludega. Seepärast võtavad nad osa nõupidamisist gemeinderaatidega. Peale selle võib bürgermeister nõupidamisist osavõtmisele kutsuda ka kogukonna ametnikke ja asjatundjaid. Gemeinderaatidele on nõupidamisist osavõtt sunduslik. Puududa võib ainult bürgermeisteri nõusolekul. Selle nõude mittetäitmise tõttu võib gemeinderaadi ametist kõrvaldada. Gemeinderaatide nõupidamise avab, juhatab ja lõpetab bürgermeister. Tema kannab hoolt selle eest, et arutusele võetaks ainult need asjad, mis kuuluvad kogukonna tegevuse võimkonda. Tema valvab koosoleku korra järele. Iga gemeinderaat on kohustatud bürgermeisteri nõudel avaldama oma seisukoha teatavate päevakorra-küsimuste kohta. See kohustus lasub nendel ka ilma bürgermeisteri nõudeta, kui nende arvamused lähevad lahku bürgermeisteri omist. Selline kord peab kindlustama, et gemeinderaat teatavaks teeb oma kindla seisukoha asja kohta ühisel nõupidamisel ja pärast enam bürgermeisteri otsustele ja korraldustele kallale kippuma ei hakka, mille kavade kohta ta nõupidamisel sõna ei võtnud. *Hääletamist gemeinderaatide nõupidamistel ei võeta ette. Nõupidamiste kohta koostatakse protokoll. Protokollile kantakse gemeinderaatide lahkuminevad arvamused. Neid võib ka kirjalikult esitada. Protokollile kirjutavad alla bürgermeister ja kaks tema poolt nimetatud gemeinderaati.*

Beiraadid. Suuremates kogukondades on vajalik, et bürgermeisterile ja tema beigeordnetele antaks abiks peale gemeinderaatide veel teisi nõuandjaid. Neis kogukondades tuleb otsustamisele hulk küsimusi, mida ei saa anda nende vähesuse tähtsuse tõttu arutamiseks gemeinderaatidele või mida on otstarbekohane arutada enne väikeses ringis ja alles siis anda kaalumiseks gemeinderaatidele. Beiraatide nõuandev kaastöö on vajalik teatavate valitsemisalade kohta, see võib osutada vajalikuks ka üksikute küsimuste lahendamiseks. Missuguste valitsemisalade jaoks on tarvilik kutsuda ametisse beiraadid, see määratakse kindlaks üldmäärusega. Teatava valitsemisala jaoks kutsutakse ametisse mitu beiraati. Beiraadid määrab ametisse bürgermeister. Beiraatideks võivad olla peale gemeinderaatide ka muud asjatundjad kodanikud. Parteil ei ole tegemist nende ametisse määramisega. Seadus ei määra kindlaks beiraatide ametiaega. Selle määrajaks on bürgermeister. Nõupidamised beiraatidega on kinnised.

Kogukonna majapidamine. 1. Kogukonna varandust tuleb valitseda majanduslikult, s. o. varandus peab võimalust mööda hoitama alles ja teda ei ole lubatud võõrandada rahaliste raskuste korral. Seejuures peab maksma põhimõtte, et varandus peab andma võimalikult väikeste kulude juures võimalikult suurt tulu. Varanduse korrashoid peab toimuma ainult kogukonna korralise

eelarve summadega. Nende kulude katteks ei või tarvitada erakorralise eelarve summasid, laene, varanduse võõrandamisest saadud summasid ega muid erakorralisi tuluallikaid. Varanduse uuendamine ja juurdemuretsemine ei kuulu korrashoiu hulka. Ka selleks otstarbeks peab tarvitama vajalikke summasid ainult korralise eelarve krediitidest või selle eelarve kaudu aja jooksul selleks moodustatud erifondist. Kogukonna ülesandeks ei või olla omandada varandusi ilma vajaduseta, ainult kogukonna varanduse suurendamise otstarbel. Kruntide omandamise korral peab küsima gemeinteraatide arvamust. Kogukond võib varandust muretseda ainult korralise eelarve summadega või selle eelarve kaudu aja jooksul selleks otstarbeks moodustatud erifondi summadega. Erandina on lubatud laenu abil omandada varandust sel juhul, kui varanduse muretsemine osutub ettenägematu erakorralise tarviduse tõttu möödapääsematuks ja kogukonnal ei ole olnud võimalust moodustada varanduste omandamiseks erifondi. Kogukond on kohustatud hoidma varandust alles. See põhimõte osutub asjatuks niisuguste varanduse objektide juures, mille kohta ei ole näha ette, et kogukond neid kunagi vajaks. Seepärast annab seadus võimaluse niisuguseid varandusi ära müüa. Seadus nõuab teatavate varanduse objektide võõrandamiseks ja muutmiseks järelevalveasutuse nõusolekut. Siia kuuluvad: varanduse tasuta võõrandamine, kruntide võõrandamine või vahetamine, asjade müük, millel on teaduslik, ajalooline või kunstiline väärtus, eriti arhiivid ja nende osad. Nimetatud varanduse objektide võõrandamised, mis toimuvad ilma järelevalveasutuse nõusolekuta, on maksvusatud. Siseminister võib nõusolekuandmise suhtes vastava määrusega teha erandeid. Varanduse müügist saadud summad tuleb kasutada uue varanduse muretsmiseks, varanduste muretsmise fondi loomiseks või täiendamiseks või laenude kustutamiseks. Ei ole lubatud tarvitada neid summasid niisuguste laenude tasumiseks, mille tasumine toimub korralise eelarve summadega. Sellest üldreeglist on võimaldatud erandite tegemine.

2. K o g u k o n n a m a j a n d u s l i k t e g e v u s. Kasutades ära oma vabu võimupiire, kogukonnad hakkasid juba varakult tegelema oma ülesannete kõrval avaliku valitsemise alal puht-majanduslikku laadi ülesannetega. Selle vastu on viimaseil aastail tõstetud rohkesti kaebusi eraettevõtjate poolt, mis andis põhjust piirata kogukondlike majanduslike ettevõtete asutamist ja laiendamist, kuna uus omavalitsuse seadus lõplikult määrab kindlaks need raamid, mille ulatuses võib toimuda majanduslike ettevõtete asutamine ja laiendamine.

Kogukondlike majanduslike ettevõtteid uue seaduse järgi võib asutada ainult kohalike elanike üldhuvides, mispärast kogukondadele ei ole lubatud asutada ettevõtteid, mille ainsaks sihiks on kasu saamine. Asutatavad majanduslikud ettevõtted peavad olema sellised, et nad ei käiks kogukondadele üle jõu ja vastaksid tarviduste ulatusele. Nende asutamisest tuleb kogukonnal loobu-

da, kui ettevõttele määratud ülesandeid võib paremini ja kasulikult täita keegi teine, kes on nõus seda teostama.

Eelpooltoodud põhimõtted peavad edaspidi kindlasti maksma kogukondade majanduslike ettevõtete asutamisel ja laiendamisel. Seejuures jätab seadus lahtiseks küsimuse, mida tuleb seaduse mõttes mõista majanduslike ettevõtete all. On vaid loetletud ettevõtted, mis ei pea kuuluma majanduslike ettevõtete hulka, nimelt: ettevõtted, mille asutamine on kogukondadele kohuslik; asutused ja sisseseeded, mis on seotud hariduslike, kasvatuslike, kehakultuuri edendamise, tervishoidlike ja heakorra ülesannete täitmisega. Kogukondadele ei ole lubatud luua pangaasutusi.

Kui kogukond tahab asutada või laiendada mõnd majanduslikku ettevõtet, siis peab ta sellest teatama järelevalveasutusele vähemalt kuus nädalat enne tööde väljaandmist või algust. Teadaanne peab olema koostatud nii, et sellest oleks näha, kas seaduses määratud nõuded on kõik täidetud ja kas ettevõtte asutamise kulud on kindlustatud. Kui järelevalveasutus leiab, et viimased eeldused puuduvad, siis võib ta tühistada bürgermeistri otsused ja korraldused ses asjas.

Majanduslikud ettevõtted peavad andma kogukonna majapidamisele teatava ülejäägi. Ülejäägi ulatust seadus ei fikseeri. Nõutakse vaid, et iga ettevõtte tulud peavad katma vähemalt kõik ettevõtte kulud ja andma veel lisa.

Kogukondadele on teatavate ettevõtete asutamiseks ainuõigus, eriti elanike toitlustamise alal.

3. V ö l a d. Laenude tegemiseks on nõutud alati järelevalveasutuse nõusolekut. Käesoleval ajal, kus kogukonnad on sattunud majanduslikesse raskusisse, on see nõue tunnustatud eriti vajalikuks. Omavalitsuse seadus seab seepärast kindlad nõuded üles, mida kogukonnad peavad tulevikus täitma laenude tegemisel. Kogukonnad võivad laenu teha ainult erakorralise eelarve korras ja ulatuses. Seepärast peab bürgermeister kandma hoolt, et erakorralisse eelarvesse võetaks üksikult näidatud kõik laenud, mis kavatakse teha eelarveaasta jooksul teatavate ülesannete teostamiseks. Erakorralisse eelarvesse võetud laenude kogusumma vajab järelevalveasutuse heakskiitmist, kuna üksikute laenude tegemiseks nõutakse veel järelevalveasutuse erinõusolekut. Kui eelarves ettenähtud laenude kogusumma ei ole leidnud järelevalveasutuse heakskiitmist, siis ei saa kogukond enam paluda üksiku laenu tegemiseks järelevalveasutuse nõusolekut. Laenude üldsumma kontrollimisega järelevalveasutus peab selgitama, kas laenude hulgast ei leidu niisuguseid, mille teostamiseks puuduvad üldse väljavaated, ja kas laen ei lähe mitte ülesande jaoks, mis seadusega ei ole lubatud kogukonnale. Laenu tegemine võib toimuda ainult siis, kui ei ole võimalik vastavat kulu katta teisel teel. Eriti valjud eeskirjad on pandud maksma niisuguste laenude kohta, mida ei suudeta tasuda korralise eelarve summadega.

Üksikute erakorralises eelarves ettenähtud laenude tegemine vajab järelevalveasutuse erinõusolekut. Sama nõusolek tuleb mu-

retseda vastutuste, kohustuste ja muude koormatiste kogukonna kanda võtmise korral. Vähemad toimingud sel alal on vabad järelevalveasutuselt nõusoleku muretsemise kohustusest. Iga laenu jaoks peab olema koostatud kustutamise kava, mis vajab järelevalveasutuse kinnitamist. Kava koostamiseks on antud vastavad juhtnöörid. Kogukond võib tarvitada korralises eelarves ettenähtud ülesanneteks kassakrediite, mille ülemmäära kinnitab järelevalveasutus. Seda krediiti võib kasutada ainult siis, kui ei ole võimalik rahuldada tekkinud tarvidust tagavarakapitali summadega, millise kapitali moodustamine on igale kogukonnale kohuslik. Kassakrediit tuleb tasuda korralise eelarve summadega üheksa kuu jooksul. Erakorralises eelarves ettenähtud ülesannete jaoks ei ole lubatud kasutada kassakrediiti.

4. **E e l a r v e.** Kogukonna eelarveaasta on ühtlane riigi omaga. Tema algab 1. aprilliga ja lõpeb 31. märtsiga. Kogukond on kohustatud vastu võtma iga aasta eelarve põhimääruse (Haushaltsatzung). See peab sisaldama: eelarve, maksude normid, mis igal aastal uuesti kindlaks määratakse, kassakrediitide ülemmäära ja laenude kogusumma, mis on määratud erakorralise eelarve ülesannete täitmiseks. Eelarve põhimäärus on kogukonna rahalise majapidamise vankumatuks aluseks eelarveaastal. Seda määrust ei ole lubatud bürgermeistril muuta. Muutmine võib leida aset ainult täiendava määruse (Nachtragssatzung) vastuvõtmisega, mis toimub samas korras kui eelarve põhimääruse andminegi. Eelarve põhimääruse peab bürgermeister koostama sedavõrd varakult (tähtaeg ei ole määratud), et pärast nõupidamist gemeinderaatidega võiks esitada järelevalveasutusele hiljemalt üks kuu enne eelarveaasta algust. Eelarvesse peab üles võetama kõik eelarveaastal ettenähtavad kulud ja tulud. Kulud peavad olema tasakaalus tuludega. Kogukond võib panna elanike peale makse, kui muud sissetulekud ei võimalda katta kulusid. Eelarve määrus vajab järelevalveasutuse kinnitamist: maksunormide, kassakrediitide ülemmäära ja erakorralise eelarve laenude kogusumma suhtes. Määrus tuleb avalikult välja kuulutada. Tema omab maksvuse väljakuulutamiseega. Seadus sisaldab ka eeskirju, kuidas siis talitada, kui eelarve määrus eelarveaasta alul veel ei ole kinnitatud ja välja kuulutatud. Eelarve põhimäärusele võib anda lisamäärusi. Bürgermeister on kohustatud lisamääruse koostama, kui eelarveaasta jooksul selgub, et sissetulekute ja väljaminekute tasakaalustamine osutub võimalikuks ainult eelarve põhimääruse muutmise ja et on tekkinud vajadus teha erakorralisi laiaulatuslikke kulusid, milleks puudub eelarves krediit.

Ülesannete teostamine, mille kate on nähtud ette kas täielikult või osaliselt erakorralises eelarves, võib toimuda alles siis, kui on laekunud selleks määratud sissetulekud või kui on tõeliselt kindlustatud nende õigeaegne laekumine.

5. **A r u a n n e.** Bürgermeister on kohustatud koostama eelarve täitmise üle aruande uue eelarveaasta esimesel veerandil. Selle aruande annab bürgermeister seisukoha avaldamiseks gemeinde-

raatidele. Nõupidamise kohta koostatakse protokoll. Gemeinde-raadid on õigustatud aruande kohta avaldama kirjalikke märkusi. Pärast gemeinderaatide nõupidamist annab bürgermeister aruande läbivaatamiseks revisjoniametile (Rechnungsprüfungsamt), kus see on asutatud. Selle järele bürgermeister esitab aruande ühes vastavate märkuste ja lisadega järelevalveasutusele. Viimane kontrollib aruande, ja kui tal ei ole vaidlusi aruande vastu, siis vabastab ta bürgermeistri vastutusest aruande suhtes. Vabastamise otsus ühes kontrolli tulemustega antakse bürgermeistrile teada. Viimane peab kontrolli tulemusist informeerima gemeinderaate.

Linnakreisid on kohustatud asutama revisjoniameti aruande kontrollimiseks ja mõnede muude ülesannete täitmiseks, mis on seaduses lähemalt ette nähtud. Teised kogukonnad võivad asutada revisjoniameti, kui selleks tekib tarvidus ja leidub vajalik krediit.

Siseminister kokkuleppel rahaministriga annab juhatuskirju kogukonna eelarvete, kassade ja aruannete kontrollimise kohta, samuti ka kontrolli pidamiseks selle üle, kuivõrd kokkuhoidlikult ja otstarbekohaselt toimub kogukonna valitsemine ja ettevõtete juhtimine. Selle kontrolli teostamiseks luuakse avalikõiguslik eriasutus, mis allub siseministrile. Samuti võib siseminister kokkuleppel rahaministriga anda juhatuskirju kogukondade majapidamise kohta, nimelt: laenude tegemise ja kohustuste kogukonna kanda võtmise, tagavarakapitali loomise, eelarvete koostamise ja täitmise ja kassa- ning arvepidamise kohta.

6. J ä r e l e v a l v e. Järelevalve kogukondade üle kuulub riigile. Järelevalvesse puutuvad eeskirjad ei ole kõik koondatud omavalitsuse seaduse ühte peatükki. Suurem osa neist on paigutatud peatükkidesse ja paragrahvidesse, millega nad sisult lähemalt seotud. Seda on tehtud otstarbekohase käsitamise huvides.

Järelevalveasutuse ülesanne on valvata kogukonna tegevuse üle ja kanda hoolt selle eest, et kogukondade valitsemine toimuks kooskõlas seaduse eeskirjadega ja riikliku valitsemise suunaga. Seejuures antakse järelevalveasutusele juhtnööriks, et järelevalvet kogukondade üle peab teostama nii, et kogukonna valitsuse töövõime ja töötahe leiaks ergutust ja hoogu ja ei kannataks järelevalve all. Samuti tehakse järelevalveasutusele ülesandeks kaitsta kogukonna õigusi.

Kõrgem järelevalve võim omavalitsuse seaduse järele kuulub siseministrile. Viimane määrab, missugused asutused teostavad otseselt järelevalvet kogukondade tegevuse üle. Järelevalveasutus võib igal ajal nõutada ülevaadet kõigi kogukonna ellu puutuvate küsimuste kohta. Ta võib kohal tutvuda kogukonna tegevusega ja seda kontrollida, võib nõuda kogukonnalt suulisi ja kirjalikke selustusi, samuti ka akte ja muid materjale. Järelevalveasutus võib bürgermeistri otsuseid ja korraldusi, mis rikuvad maksvaid seadusi või on riigivalitsemise suunaga vastolus, tühistada ja nõuda, et nende otsuste ja korralduste põhjal astunud sammud tunnustataks maksusetuks ja seaduslik kord jälle jalule seataks. Jätab bürgermeister asjad otsustamata või korraldused tegemata, mis on vajalikud

seadusega kogukonnale peale pandud kohustuste täitmiseks, siis võib järelevalveasutus nõuda, et bürgermeister täidaks oma ülesandeid. Selleks määrab ta temale kindla tähtaja. Järelevalveasutus peab oma ettekirjutuses tähendama üksikasjaliselt, missuguseid otsuseid või korraldusi ta nõuab bürgermeistrilt.

Kui kogukond ei täida järelevalveasutuse seaduslikke nõudeid, siis võib viimane kogukonna asemel ja kulul seadusliku korra ja luleseadmiseks viia läbi vajalikud korraldused kas ise või kellegi kolmanda asutuse või isiku kaudu.

Järelevalveasutus võib määrata komissari täitma kogukonna ülesandeid kas kogu ulatuses või üksikuid neist. Komissari määramine toimub siis, kui kogukonna valitsemine nõuab korraldamist, järelevalveasutuse sammud aga ei ole selleks küllaldased.

Omavalitsuste perekonnaseisuametnike ülesandeid perekonnanimede ja nimede eestistamisel.

Oskar Angelus

Omavalitsuste perekonnaseisuametnikud täidavad juba kümme kuud ülesandeid perekonnanimede ja nimede eestistamise ja eestikujuuste, kuid halva või labase tähendusega või halva kõlaga perekonnanimede muutmise alal vastavalt Siseministri 14. detsembri 1934 otsusele perekonnanimede ja nimede muutmise sooviavalduste otsustamise asjas (RT 107 — 1934). Tükk tööd on juba seljataga ja see annab võimaluse selgitada, kuidas omavalitsuste perekonnaseisuametnikud on saanud hakkama neile pandud ülesannetega kõnesoleval alal ja missugused on need eksitused, mis kõige enam korduvad, ja arusaamatused, mis tegeliku töö juures kõige rohkem nõuavad peamurdmist.

Sarnane selgitustöö on hädavajaline, vaatamata sellele, et tükk tööd on juba tehtud, sest suurem töö seisab veel ees. Kuigi oma perekonnanime ja nime on juba eestistanud kümneid tuhandeid eestlasi, on sellest veel vähe, kaugelt vähe, nende arv peab tõusma sadadesse tuhandetesse, siis alles võime öelda, et Eesti on perekonnanimedelt ja nimedelt tõesti eestlaste maa. Aktsiooni heaks ja täielikuks kordaminekuks peavad peale teiste käed kindlasti külge panema ka omavalitsuste perekonnaseisuametnikud, kes ei tohi olla loidudeks pealtvaatajateks aktsiooni läbiviimisel ja etendada ükskõikse bürokraadi osa, kes vaid kuidagi täidab temale pandud kantseleilisi ülesandeid. Nad peavad ihu ja hingega asja juures olema, õhutama kodanikke ja neile kergendama asjaajamist, selgitama ja, ära ootamata korraldusi ja näpunäiteid, oma algatusel oma tegevuspiirkonnas esmajoones seadma asja nii, et ta hästi ja eeskujulikult oleks seatud.

Perekonnanimede ja nimede eestistamisel või halvapäliste

eestipäraste perekonnanimede muutmisel tuleb kõigepealt pidada silmas, et ei oleks takistusi asjatute vormaliste tagaajamisega ja asja viivitamisega, sest see võtab kodanikult tuju ajada eestistamise või muutmise asja, võib teda viia nii kaugele, et ta asjale lööb käega ja — mis kõige halvem — ka oma sugulasile, sõbrule ja tuttavale ei soovita perekonnanime või nime eestistamist ettekäändel, et see olevat tehtud väga keeruliseks ja aegaviitvaks; sarnasel viisil võib siin ja seal tekkida isegi vastuaktsioon ja seda asja ajavate ametnikkude süü läbi, ebaõigelt asjasse suhtumise ja asjast arusaamise tõttu. See aga on lubamatu. On selge, et siin ja seal võib leida aset põhimõtteline vastupanu eestistamise aktsioonile väga mitmesuguseil põhjusil, kuid see pole tähtis ega tohi kedagi heidutada, vastaseid leidub igal pool ja alati iga aktsiooni juures.

Teiselt poolt peavad omavalitsuste perekonnaseisuametnikud perekonnanimede ja nimede eestistamisel ja muutmisel muidugi täitma kõik seaduste ja määrustega maksmapandud eeskirjad selle eestistamise ja muutmise alal; perekonnaseisuametnikud ei saa siin talitada oma äranägemisel või heaksarvamisel; see tooks asjasse segadust ja oleks kahjulik aktsiooni heale kordaminekule, sama kahjulik kui mittevastutulek kodanikele. Omavalitsuse perekonnaseisuametniku vastutulelikkus kui ka maksvate eeskirjade korrapärase täitmine perekonnanimede ja nimede eestistamise või muutmise alal tagab kõige paremini käimasoleva aktsiooni head kordaminekut.

Omavalitsuste perekonnaseisuametnike poolt Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse (RT 102 — 1934) § 26 põhjal Siseministeeriumile saadetavaist perekonnanimede ja nimede muutmise aktist, samuti Siseministeeriumi üldosakonna ringkirja nr. 751 — 24. maist s. a. põhjal Siseministeeriumi kaudu Riigi Teatajale saadetavaist perekonnanimede ja nimede muutmise kuulutustist, edasi veel mitmesuguseist omavalitsuste ja koguduste perekonnaseisuametnike poolt Siseministeeriumile esitatud järelepärimisist ja kodanike kaebusist omavalitsuste perekonnaseisuametnike tegevuse vastu perekonnanimede ja nimede eestistamise või muutmise alalt selgub, et paljud omavalitsuste perekonnaseisuametnikud pole veel küllaldaselt tutvunud perekonnanimede ja nimede muutmise korraga, mistõttu sel alal juhtub veel palju vigu ja arusaamatusi, mis takistavad ametiasutuste tööd kõnesoleval alal ja — mis peaasi — loovad takistusi perekonnanimede ja nimede eestistamise aktsiooni läbiviimisel. Need vead ja arusaamatused on peamiselt järgmised.

1. Sooviavalduste esitamine. Kuna Perekonnanimede korraldamise seaduse (RT 91 — 1934) § 9 p. 1 põhjal tähendatakse sooviavalduses muu seas ka naise nimi ja kuna BES § 5 põhjal naine kannab oma abielumehe perekonnanime, saab abielus olijaist perekonnanime muutmise soovi avaldada ainult mees. Naise nõusoleku allkirja kehtiv seadus, vastandina endisele Nime-

korralduse seadusele ja kõigile tema eelkäijaile, ei nõua (Nimekorralduse seaduse § 11, RT 52 — 1934; Perekonnanime muutmise seaduse § 1, RT 57 — 1930; Perekonnanime muutmise seaduse § 4, RT 2/3 — 1920). Sellest järeldub, näiteks, et juhul, kui abielumees ja -naine elavad lahus, kuid pole kohtu poolt lahutatud, ja abielumees avaldab soovi oma perekonnanime eestistamiseks, on tähtsusetu, kas abielunaine on selle eestistamisega päri või mitte. Sellest järeldub edasi, et kui abielumees on välismaalane, kelle perekonnanime meie ametiasutused teadupärast üldse ei saa muuta (Perekonnanime korraldamise seaduse § 8), ja tema naine on Eesti kodanik, naine oma perekonnanime muuta, tähendab ka eestistada ei saa. Samuti ei saa abielunaine muuta oma perekonnanime, kui tema mees on teadmata kadunud, seni kuni kohus pole tunnustanud mehe surnuks Balti eraseaduse muutmise dekreedid § 524 (RT 38 — 1934) põhjal.

Lapsed, kelle mõlemad vanemad on surnud või kelle vanemad pole esitanud perekonnanime muutmise sooviavaldust, ei saa esitada ühist perekonnanime muutmise sooviavaldust, vaid peavad asja algatama igaüks omaette. Vanemate all tuleb mõista isa, kui ta on elus, vastasel korral ema.

Kui sooviavaldaja on noorem kui 18 aastat, on perekonnanime või nime muutmise sooviavalduse esitamiseks nõutav vanemate luba, või kui tal puuduvad mõlemad vanemad — vaestelastekohtu luba (Perekonnanime korraldamise seaduse § 10), mis lisandatakse sooviavaldusele. Sellest järeldub, et alla 18-aastane kodanik peab ise kirjutama alla sooviavaldusele ja peab ühtlasi olema eas, kus ta saab aru oma soovist.

Sooviavaldust ei saa esitada teine kodanik üldvolituse põhjal. Küll aga saab teine kodanik esitada perekonnanime või nime muutmise sooviavalduse erivolikirja põhjal, milles peab olema tähendatud, millise uue perekonnanime või nime võtmise asjade ajamiseks on volikiri antud.

Kui kodanik on esitanud perekonnanime või nime muutmise sooviavalduse, tema soovi aga saab täita Perekonnanime korraldamise seaduse § 8 või § 25 põhjal perekonnanime või nime parandamise korras, tuleb sooviavaldus võtta perekonnanime, resp. nime parandamise sooviavaldusena. Peab märkima, et just selle küsimuse alal kipuvad omavalitsuste perekonnaseisuametnikud sageli patustama ja seega kodaniku kahjuks asja venitama, sest parandamise kord on lihtsam ja kiirem muutmise korrast. On arusaadav, et paljude perekonnanime juures võib tekkida kahtlus, kas küsimus on otsustatav parandamise korras — ega meie omavalitsuste perekonnaseisuametnikud pole keeleteadlased ja ega neil sageli pole kättesaadavad keeleteadlased, kes suudaksid anda õiget nõu — kuid sarnasel korral tuleb küsimus saata otsustamiseks Siseministeeriumile Perekonnanime ja nime korraldamise määruse § 2 põhjal, mitte aga asja katsuda lahendada perekonnanime muutmise korras, põhimõtte järgi: mis kindel, on kindel.

Kuid arusaamatud on veel sageli korduvad nimede muutmise asjad juhtudel, kui nime saab muuta parandamise korras. Sageli saadetakse Siseministeriumile hulk kuulutusi, millega lubatakse muuta Johannes — Juhaniks, Karl — Kaarliks, Georg — Jüriks jne. Näib, nagu poleks paljudel omavalitsuste perekonnaseisuametnikel teada Võõrapäraste nimede kirjutamise määrus (RT 15 — 1935) ja neile kättesaadatud nimestik võõrapäraste nimede kirjutusviisi kohta eesti õigekeelsuse eeskirjade kohaselt. Kui kodanik pöördub perekonnanime või nime muutmise sooviavaldusega Siseministeriumi poole ja seda sooviavaldust saab täita parandamise korras, saadab ministerium sooviavalduse lahendamiseks selle omavalitsuse perekonnaseisuametnikule, kus peetakse sooviavaldaja perekonnakirju.

Kuna parandamise korras saab muuta ka võõrapäraseid nimesid ja, kui neile ei leidu vasteid eestipäraste nimede seas, nende kirjutusviisi muuta eesti keele õigekeelsuse eeskirjade kohaselt; võõrapäraseid perekonnanimesid parandamise korras ei saa muuta, sest Perekonnanimede korraldamise seaduse § 8 ütleb sõna-sõnalt: Eestipärase perekonnanime muutmise küllaldaseks põhjuseks ei tule lugeda asjaolu, et perekonnanimi perekonnaseisuraamatute järgi õigekirjutuse poolest ei vasta õigekeelsuse eeskirjadele. Sääraste perekonnanimede parandamine toimub nimeomaniku soovil Siseministri poolt antud juhtnõõride alusel. Need juhtnõõrid leiduvad Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruses, kus samuti kõneldakse vaid eestipärase perekonnanime parandamisest (§ 2). Vaatamata sellele parandavad mitmed omavalitsuste perekonnaseisuametnikud suurima südamerahuga Altmann'i — Altman'ks, Bergsohn'i — Bergson'iks, Grünfeld'i — Grünvelt'iks jne. Just sarnaste perekonnanimede ortograafiliselt „parandamiste“ sooviavalduste esitamisel on omavalitsuste perekonnaseisuametnikel hea juhus juhtida vastava kodaniku tähelepanu sellele, et Altman ühe n-tähega on täpselt sama võõrapärane kui kahekordse n-tähega ja et kodanik peaks enesele võtma sootuks uue ja eestipärase perekonnanime, mitte aga nii väga muret tundma ühe „n“ pärast. Sarnased juhud on seetõttu eriti halvad, et nad ei käi Siseministeriumi kontrolli alla, mispärast omavalitsuste perekonnaseisuametnikud võivad vabalt teha neid vigu. Muidugi tuleb eksitus ikkagi ilmsiks. Omavalitsuse perekonnaseisuametnik on kohustatud teatama tehtud perekonnanime parandamisest sellele perekonnaseisuametnikule, kelle juures on registreeritud sooviavaldaja sünd, abiolu ja tema laste sünnid, sellekohaste märkuste tegemiseks vastavasse aktiraamatuisse (Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse muutmise määruse § 4 p. 1, RT 90 — 1935). Perekonnaseisuametnikud, kes teevad neid märkusi aktiraamatuisse, on omalt poolt kohustatud teatama märkuse kandmisest Siseministeriumile samasuguse märkuse kandmiseks meetrika- või aktiraamatute teistesse eksemplaridesse (Perekonnaseisuseaduse § 27, RT 191/192 — 1925). Kuid enne, kui Siseministerium sel-

sel teel saab teada tehtud veast, möödub palju aega. Sarnane perekonnanime „parandamine“ on iseenesest tühine, sest omavalitsuse perekonnaseisuametnik on otsustanud asja, mille otsustamiseks tal puudus õigus. Siseministeeriumil tuleb niisugusel juhul vormilise otsusega, konstateerida vastava akti tühisus ja tehtud parandused perekonnaseisuametnike aktiraamatuis tuleb tühistada, kodanik aga ei saa kanda seadusevastaselt parandatud perekonnanime. Kõigest sellest nähtub, kui palju sunnitakse tööd tegema otsuse pärast, mis on tühine, mis ei oma seadusjõudu. Ametiasutused on teinud liigset ja asjatut tööd, kodanik on pettunud ja vihane, ja perekonnanime „parandanud“ omavalitsuse perekonnaseisuametnik ise on asetanud ennast täbarasse seisukorda: tal on piinlik järelevalveasutuse ees, tal on halb südametunnistus ka vastava kodaniku suhtes, kes võib täie õigusega tema tegevuse vastu tõsta nurinat. Ja seda seepärast, et omavalitsuse perekonnaseisuametnik ei lugenud hoolega seadust ja ei saanud jagu seaduse sihtidest.

Kui perekonnanime muutmise sooviavaldajaks on lahutatud naine ühes lahutatud abielust sündinud lastega, kes on kohtuotsusega jäetud ema juurde, ei ole Siseministeeriumis kujunenud praktika järgi nõutav lahutatud mehe nõusolek laste perekonnanime muutmiseks, kuna Perekonnanimede korraldamise seadus kui eriseadus ei sea üles säärast nõuet. Lahutatud mees võib säärasel juhul muidugi esitada vastuvaidluse üldisil aluseil. Kui lahutatud naine esitab perekonnanime muutmise sooviavalduse, tuleb temalt nõuda kohtuotsuse ärakiri, millest oleks näha, et lapsed on jäetud tema juurde.

Kui sooviavaldaja võtab mõnel põhjusel tagasi oma sooviavalduse (näiteks põhjusel, et temale ei meeldi uuna valitud perekonnanimi), milleks tal on õigus enne perekonnanime muutmise lõplikku otsustamist, sellest sooviavalduse tagasivõtmisest Riigi Teatajas ei kuulutata, kuna säärasel kuulutamisel pole mingisugust mõtet. Tagasivõtmise sooviavaldus ei käi tempelmaksu alla tariifi nr. 1 erandi 42 (RT 43 — 1935) põhjal.

Kui omavalitsuse perekonnaseisuametnikul tekib üks või teine kahtlus perekonnanime või nime eestistamisel või halvapärase eestipärase perekonnanime muutmisel, esitab tema asja otsustamiseks Siseministrile Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 22 alusel samas paragrahvis pp. 1—6 loendatud juhtudel. Säärasel korral tuleb omavalitsuse perekonnaseisuametnikul asjale tingimata lisandada sooviavaldaja perekonnaseisutunnistus, varustatult Perekonnanimede korraldamise seaduse § 10 p. 1 ettenähtud andmetega, ilma milleta Siseminister ei saa otsustada asja. Seda kahjuks unustavad perekonnaseisuametnikud väga sageli ja tekitavad seega ülearust kirjavahetust ning asja viivitamist perekonnanime või nime eestistada sooviva kodaniku kahjuks. Kuigi perekonnaseisutunnistus lisandatakse toimetusele, on see tihti nii puudulik, et sellega suurt midagi pole peale hakata. Perekonnaseisutunnistus

peab olema varustatud andmetega sooviavaldaja ja tema laste sünni registreerimise ja tema abielu registreerimise kohta, sest Siseministeerium peab teadma, missuguseile perekonnaseisuametnikele tema peab pärast perekonnanime või nime muutmise lõplikku otsustamist saatma Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 5 põhjal otsuse ärakirja. Tihti juhtub, et andmed perekonnaseisutunnistusse on kantud ev.-luteriusu endiste personaalraamatute alusel, mis võib tekitada segadusi, kuna isiku sünd, näiteks, pole registreeritud selle koguduse raamatuis, mille personaalraamatute alusel temale avati perekonnakirjad. Otsuse ärakiri saadetakse ebaõigesse kohta, sealt see tuleb tagasi ja hakkab rändama mööda Eestit. Ma ei tea, kas omavalitsuste perekonnaseisuametnikud kuju-tavad enesele, missugust tööd valmistab otsimine vanadest kirikuraamatutest; mulle näib, et kui nad seda teaksid, hoolitseksid nad täpsemate andmete eest ega sunniks inimesi asjatult tegema koormavat tööd.

Perekonnaseisutunnistustega juhtub teisigi viperusi. On tulnud ette juhtumeid, kus neis tunnistusis leiduvad kuupäevad on märgitud vana kalendri järgi! Neist vana kalendri aegadest peaksime ometi juba 17 asatat üle olema, kuid näib, nagu teeks see ülesamine mõnele omavalitsuse perekonnaseisuametnikule veel ülepääsematuid raskusi. Muidugi dokumendid, mille põhjal perekonnakirju korraldatakse, on väga tihti antud välja vana kalendri alusel. Iga omavalitsuse perekonnaseisuametnik peaks ometi ammugi kindlasti teadma, kuidas vana kalendri kuupäevi ümber arvata uue kalendri järgi. Perekonnakirjadest ja nende põhjal väljaantavaist perekonnaseisutunnistustest peaks see vana kalenderdamine ometigi lõplikult kaduma. Mõned omavalitsuste perekonnaseisuametnikud märgivad perekonnaseisutunnistusis kuupäevad mõlema kalendri järgi, nähtavasti igaks juhuks! Ka seda pole vaja ja ei tule enam teha.

Perekonnaseisutunnistusse märgitava isiku sünnikoha all märgitakse Eesti omavalitsus selle nimetusega, mida ta kannab tunnistuse väljaandmise ajal, või, kui ta on ühendatud mõne teise omavalitsusega või sootuks likvideeritud, selle omavalitsuse nimetusega, kelle koosseisus ta tunnistuse väljaandmise ajal esineb; nii näiteks tuleb märkida Vajangu vald (aga mitte enam Einmani vald), Kolovere-Kalju vald (aga mitte Kalju, resp. Kolovere vald), Viljandi vald (mitte enam Viiratsi vald) jne. Kui perekonnaseisumuudete registreerimine toimus välismaal, märgitakse koha nimetusena ainult vastava välisriigi nimetus, näit. Soome (mitte Helsingi), Poola, Läti jne.

2. Perekonnanime või nime valik. Perekonnanimede korraldamise seaduse § 11 ja 12 põhjal ei saa muu seas määrata uueks perekonnanimeks sarnast, mis on laialt tarvitusel, samuti perekonnanimede kaitseregistrisse kantud perekonnanime. Laialt tarvitusel olevate perekonnanimede loetelu on avaldatud RT 107 — 1934 ja kaitseregistrisse kantud perekonnanimed avaldatakse Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 17 põh-

jal aeg-ajalt Riigi Teataja Lisas, harilikult avaldatakse Riigi Teataja Lisas 4—6 kaitseregistrisse kantud perekonnanime. Seetõttu on omavalitsuste perekonnaseisuametnikel alati hästi teada, missuguseid perekonnanimesid ei saa anda nende levimise või kaitseregistrisse kandmise tõttu. Vaatamata sellele võtavad omavalitsuste perekonnaseisuametnikud vastu sooviavaldusi, milles palutakse uueks perekonnanimeks sarnast, mida eeltoodud põhjusil ei saa anda, annavad eelnõusoleku palutud perekonnanime võtmiseks ja saadavad vastavad kuulutused Riigi Teatajale. Seega tehakse kodanikule takistusi tema perekonnanime eestistamisel või halvakoalalise eestipärase perekonnanime muutmisel ja viiakse teda arvamusele, nagu takistaks Siseministeerium soovitud uue perekonnanime võtmist. Kuulutus saadetakse Siseministeeriumilt tagasi vastavale omavalitsuse perekonnaseisuametnikule, kes alles siis teeb eitava otsuse ja sellest annab teada perekonnanime muuta soovijale kodanikule. Viimane on kaotanud palju aega ja ei saa enam aru ametiasutuste asjaajamise viisest: üks asutus lubab uueks perekonnanimeks võtta palutud perekonnanime, teine aga jälle keelab. Sarnaselt talitamisel heidab omavalitsuse perekonnaseisuametnik varju oma tegevusele. Käsitatud vigu juhtub isegi linnade perekonnaseisuametnike süü läbi, kes üldiselt ajavad asju paremini kui alevite ja valdade perekonnaseisuametnikud.

Siseministeeriumi ringkirjaga 15. juunist s. a. nr. 981 seati üles keelelised põhimõtted, mille järgi tuleb käia perekonnanimede eestistamisel ja halvatahenduslike perekonnanimede muutmisel. Vaatamata sellele, et ses ringkirjas on toodud hulk näiteid, missuguseid perekonnanimesid ei saa muuta nende eestipärasuse tõttu või seepärast, et neil puudub halb või labane tähendus või halb kõla, annavad omavalitsuste perekonnaseisuametnikud eelnõusoleku niisuguste perekonnanimede muutmiseks, kuigi nad on otse loendatud tähendatud ringkirjas, tekitades sellega arusaamatusi kodanike keskel ja venitades perekonnanime eestistamise toimingut. Sääraste asjaolude ilmsikstulekul näib, nagu ei loekski omavalitsuste perekonnaseisuametnikud neile saadetavaid ringkirju, nagu peaksid nad neid ülearuseks, ilma milleta sama hästi saab läbi. Muidugi on keeleline küsimus perekonnanimede, samuti ka nimede eestistamise ja üldse muutmise juures raskeimaid küsimusi. Seda esmajoones seepärast, et meie keel on väga kiires arenemise staadiumis, mille tagajärjel meie keeleteadlased ise on omavahel sageli tülis ühe või teise küsimuse lahendamisel, mille tagajärjel ka seisukohad muutuvad üksikute perekonnanimede ja nimede eestipärasuse suhtes. Kahtluse korral peaksid omavalitsuste perekonnaseisuametnikud rohkem kui seni kasutama neile Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 22 pp. 1, 3—5 antud võimalust esitada küsimus otsustamiseks Siseministrile, mis asja kiirustab, või aga küsima Siseministeeriumilt, kas vastavat perekonnanime või nime saab muuta, resp. kas soovitud uut perekonnanime või nime saab lubada. Viimast teed on hakanud käima mitmed perekonnaseisuametnikud, mis on õige ja otstarbekohane.

Mis eelpool on tähendatud eriti perekonnanimede kohta, maksab samas ulatuses ka nimede kohta. Paljud omavalitsuste perekonnaseisuametnikud annavad ikka veel eelnõusoleku lausa võõrapäraste uute nimede võtmiseks. Kui üksikute nimede suhtes võib tõesti tekkida kahtlus, kas need on eestipärased või mitte, see maksab eriti kodanike eneste poolt loodud uute nimede kohta, siis peaks ometi ka omavalitsuse perekonnaseisuametnikelgi juba selge olema, et nimed nagu Ferdinand, Elisabet, Artur jne. on lausa võõrapärased. Kuid ikka veel esitatakse kuulutusi, millest nähtub, et sarnaseid ja teisi võõrapäraseid nimesid tahetakse lubada kodanikele. Sageli tuuakse seejuures motiivina, et üks või teine nimi on sooviavaldaja ja omavalitsuse perekonnaseisuametniku-otsustaja elukoha ümbruses väga levinud. Peaks ometi selge olema, et Ivan jääb ikka vene Ivaniks, Alfred ikka saksa Alfrediks, kuigi neid kannavad kas või terve küla mehed.

3. Kuulutuste saatmine Riigi Teatajale. Olen sellest juba varemgi kirjutanud selle ajakirja veergudel, kuid ikkagi korduvad vanad vead: ei ringkirjad, ei näpunäited üksikuile omavalitsuse perekonnaseisuametnikele ega kirjutised ei suuda nähtavasti kõrvaldada vigu, millele kuulutuste osas on tulnud mõningaid isegi veel juurde.

Siseministeeriumi ringkirjaga nr. 751 — 24. maist s. a. anti omavalitsuste perekonnaseisuametnikele kätte kuulutuste vormid: sooviavalduste kuulutamise vormid (eraldi perekonnanimede ja nimede kohta) ja otsuste kuulutamise vormid (samuti eraldi perekonnanimede ja nimede kohta) ühes näidetega. Sellele vaatamata kombineerivad mitmed omavalitsuste perekonnaseisuametnikud omamoodi neid kuulutusi ja tekitavad seega ülearust tööd enesele, järelevalveasutusele kui ka Riigi Teataja toimetuse ametnikele, kes kuulutusi kontrollivad ja saadetud teksti peavad ümber tegema vastavalt ülesseatud nõuetele.

Kuulutusi saadetakse enamalt jaolt kaaskirjadega ja sel alal patustavad pea kõik omavalitsuste perekonnaseisuametnikud. Nende sageli veel pikkade kaaskirjade järgi, milles korratakse sama, mis seisab kuulutuses, kellelgi pole tarvidust: ei omavalitsuse perekonnaseisuametnikul, Siseministeeriumil ega Riigi Teataja toimetusel. Need kaaskirjad nõuavad saatjailt ülearust tööd nende kokkuseadmisel ja ümberkirjutamisel ja ülearust paberikulu, saajailt aga asjatute kirjade lugemist. Kaaskirja asemele pandagu kuulutusile märkus „Siseministeeriumile“ ühes saatmise kuupäevaga ja vastava omavalitsuse perekonnaseisuametniku allkirjaga.

Kuulutused tuleb saata võimalikult kohe pärast eelnõusoleku andmist, sest kuulutuse ilmumisest Riigi Teatajas on kodanikule uue perekonnanime või nime andmise tähtpäev. Muidugi kui sooviavaldusi tuleb igapäev, võib neid koondada ja teatud ajavahemiku möödumisel, mis aga ei tohi olla pikk, saata Siseministeeriumi kaudu Riigi Teatajale. Ka kuulutuste koostamisel ja saat-

misel peavad omavalitsuste perekonnaseisuametnikud alati meeles pidama, et kõik peab sündima kiiresti, see on üheks terve perekonnanimede ja nimede eestistamise aktsiooni hea kordamineku peatingimuseks. Igal juhul on lubamatu talitada nii, nagu tegi hiljuti ühe valla perekonnaseisuametnik, kes hoidis kuulutuse viis kuud oma käes, kuni ta lõpuks võttis jõu kokku ja kuulutuse edasi toimetas! Sarnasel korral ei tea tõesti enam ütelda, kas on tegemist äärmise lohakuse ja hooletusega või juba sihiliku aktsiooni ignoreerimisega või isegi sellele vastutöötamisega.

Viimasel ajal korduvad nähted, kus omavalitsuste perekonnaseisuametnikud saavad vigaseid kuulutusi Riigi Teatajale. Vigu juhtub seejuures kõiksuguseid: elukohas, sooviavaldaja sünniajas, nimes või isegi perekonnanimes ja uues, soovitud nimes või perekonnanimes. Nende vigade õiendamiseks saadetakse muidugi uus kuulutus Riigi Teatajale. Sellega aga koormatakse asjatult Riigi Teatajat, milles eestistamise kuulutused on teadupärast tasuta; sellega aga venitatakse ühtlasi kodaniku perekonnanime või nime muutmise asja, sest juhul, kui kuulutusse on sattunud sisulise tähtsusega viga (perekonnanimi on valesti märgitud, soovitud uus nimi või perekonnanimi on märgitud ebaõieti jne.), loeb ühekuuline tähtaeg täiendava kuulutuse ilmumise päevast Riigi Teatajas. Omavalitsuste perekonnaseisuametnikel tuleb hoolikalt asja ajada ja kontrollida, kas kõik on korras, enne kuulutuse saatmist Riigi Teatajale, mitte aga pärast selle ilmumist Riigi Teatajas. Muidugi juhtub trükivigu ka Riigi Teatajas, kuid nende arv on õieti väike võrreldes vigadega, mis on tekkinud omavalitsuste perekonnaseisuametnike süü ja hooletuse tõttu.

4. Perekonnanimede ja nimede muutmise otsuste jõusseastumine. Kui Siseminister otsustab perekonnanime või nime muutmise, loetakse perekonnanimi või nimi muudetuks Siseministri poolt vastavale otsusele allakirjutamisega (Perekonnanimede korraldamise seaduse § 14 ja 26).

Kui omavalitsuse perekonnaseisuametnik otsustab perekonnanime või nime muutmise, astub muutmise otsus jõusse (Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 24 ja 25): a) kui vastuvaidlusi ei ole esitatud — otsuse allakirjutamisega; b) kui kaebusi ei ole esitatud — kahe nädala pärast, arvates otsuse tegemise päevast; kaebuste esitamisega lõppotsuse tegemisel võib ainult siis tegemist olla, kui on esitatud vaidlusi kavatsatud perekonnanime või nime muutmise vastu; d) kui on esitatud kaebused ja need on Siseministri poolt jäetud tagajärjeta — Siseministri poolt vastavale otsusele allakirjutamisega; siin on kaebuste all mõeldud kaebused tagajärjeta jäetud vastuvaidluste puhul, sest, kui Siseminister jätab tagajärjeta perekonnanime või nime muuta soovija kaebuse, ei saa loomulikult juttu olla uue perekonnanime või nime jõusseastumisest; e) kui on esitatud kaebused omavalitsuste perekonnaseisuametnike otsuste peale, millega on jäetud tagajärjeta perekonnanime või nime muutmise sooviavaldus, ja Siseminister

on rahuldanud kaebuse — Siseministrilt vastavale otsusele allakirjutamisega. Siin on kaebuse all mõeldud kaebus omavalitsuse perekonnaseisuametniku otsuse peale, millega on rahuldatud vastuvaidlus, s. o. eitavalt otsustatud perekonnanime või nime muutmise palve vastuvaidluse puhul.

Kõige selle juures peavad omavalitsuste perekonnaseisuametnikud kindlasti pidama silmas, et Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 14 põhjal vastuvaidluse esitamise tähtaega ei loeta möödalastuks, kui vastuvaidlus on antud postile enne selle tähtaaja lõppu. Vastuvaidluste tähtjaks on Perekonnanimede korraldamise seaduse § 6 järgi üks kuu, arvates vastava kuulutuse Riigi Teatajas ilmumise päevast. (Kahekuuline tähtaeg maksab praegu vaid nende perekonnanimede ja nimede muutmise sooviavalduste kohta, mille esitamise põhjuseks pole soov eestistada oma perekonnanime või nime või muuta oma halvakõlalist eestipärast perekonnanime; nende muutmiste otsustamine ei kuulu omavalitsuste perekonnaseisuametnikele). Kuna vastuvaidlused saadetakse harilikult postiteel, ei saa omavalitsuste perekonnaseisuametnikud teha perekonnanimede ja nimede muutmise otsuseid täpselt üks kuu pärast vastava kuulutuse ilmumist Riigi Teatajas, vaid peavad mõni päev ootama. Teisiti talitamisel võivad omavalitsuste perekonnaseisuametnikud tekitada segadusi, nagu see hiljuti leidis aset ühe perekonnanime muutmise puhul. Omavalitsuse perekonnaseisuametnik tegi täpselt üks kuu pärast vastava eelkuulutuse ilmumist Riigi Teatajas lõpliku perekonnanime muutmise otsuse, mis, nagu eelpool tähendatud, astus jõusse otsusele allakirjutamisega, sest vastuvaidlusi otsuse tegemise päevaks ei esitatud. Järgmisel päeval aga saabus sama omavalitsuse perekonnaseisuametniku kätte Tartust vastuvaidlus, mis oli pandud õigel ajal postile ja milles olid toodud väga kaaluvad põhjused juba toimunud perekonnanime muutmise vastu. Oma süü tõttu sattus omavalitsuse perekonnaseisuametnik täbarasse seisukorda, samuti ka — kuid täitsa süütult — perekonnanime muuta soovinud kodanik, kes juba oli hakanud kandma uut perekonnanime, missugune tarvitamine polnud seadusepärane.

Vastuvaidluste ja kaebuste esitamise puhul eksivad paljud omavalitsuste perekonnaseisuametnikud maksva tempelmaksutariifi vastu ja viivad seetõttu tihti ka kodanikke eksiarvamusele. Vastuvaidlused käivad alati tempelmaksu alla ja nimelt ühe krooni suuruses avalduselt ja 20 senti igalt lisalt, s. o. hariliku tariifi alla. Kaebused, mis on esitatud kolmandate isikute poolt, käivad samuti tempelmaksu alla hariliku tariifi järgi (Maksudevalitsuse seletus 12. juunist 1935 nr. 131/G), kuna kaebused, mis on esitatud perekonnanime või nime eestistada või halvakõlalise eestipärase perekonnanime muuta soovija poolt, on tempelmaksuvabad Perekonnanimede korraldamise seaduse § 3, 4 ja 16 muutmise seaduse (RT 30 — 1935) § 4 alusel.

Kui perekonnanimi või nimi on muudetud, saadetakse otsuse

ärakirjad perekonnanime ja nime korraldamise määruse § 15, 4 ja 6 (RT 102 — 1934 ja 90 — 1935) põhjal sama määruse § 4 ja 6 loendatud isikutele ja asutustele. Viimaste seas on muide ka Kohtuministerium, kes vajab neid andmeid karistusteadete kontrollimiseks, täiendamiseks ja parandamiseks. Suur osa omavalitsuste perekonnaseisuametnikest on asjast nii aru saanud, et Kohtuministeriumile tuleb otsuse ärakiri saata ainult siis, kui perekonnanime või nime muutnud kodanik figureerib karistusteadetes. Iseendast on see ju õige ja muud eesmärki kõnesoleval määruse eeskirjal ei olegi, kuid omavalitsuste perekonnaseisuametnikud, tõlgendades sarnasel viisil määrust, unustavad, et neil pole käepärast kõiki karistusteadeteid, vaid ainult trükist ilmunud ja raamatute kujul väljaantud ning neile kättesaadetud karistusteadete, kuna vahepealsed teated, s. o. täiendused pärast viimase raamatu ilmumist neil puuduvad. Karistusteadete peavad olema täpsed, muidu neil puudub mõte.

Kui perekonnanime või nime muutmise otsustatud, omavalitsuse perekonnaseisuametnik teeb vastavasse aktiraamatuisse ja perekonnaregistrisse sellekohased märkused: aktiraamatuisse vastava akti äärele, perekonnaregistrisse — märkuste lahtrisse (Perekonnanime ja nime korraldamise määruse § 15 ja 4). Terve perekonna kohta tehtud perekonnanime muutmise otsus märgitakse perekonnaregistri nende lehekülgede märkuste lahtrisse, missuguseid otsus puudutab, kusjuures perekonnanime muutmise märkuse redaktsioon võib olla lühem või pikem, rippuvalt sellest, kuipalju antud leheküljel on märgitud isikuid, keda otsus puudutab. Nii näiteks isa leheküljel märgitakse otsus täielikult, kuna tema lapse erileheküljel jäetakse märkusest välja tema vendade ja õdede nimed, kes otsuses on nimetatud, kuid antud leheküljel ei esine; soovikorral võib teha vastavad märkused ka sooviavaldaja vanemate või laste erilehekülgedel, kuigi nende perekonnanimi jäi muutmata.

Sellesama põhimõtte järgi tuleb talitada perekonnanime muutmise märkuse sissekandmisel abielu- ja sünniregistrisse. Nii märgitakse abieluakti ainult abikaasade perekonnanime muutmise, sünniakti aga lapse ja tema vanemate perekonnanime muutmise. Vanemate teisi lapsi, kelle perekonnanimi on muudetud sama otsusega, siin ei ole vaja nimetada.

Aktiraamatuisse ja perekonnaregistrisse nende märkuste kandmiseks ei ole soovitatav kasutada templeid, sest templiga vajutatud kiri ei ole küllalt püsiv ja võib valguse mõjul täiesti kaduda.

Kui perekonnaseisuametnik kannab sünniakti märkuse isiku perekonnanime või nime muutmise kohta, teeb ta ühtlasi vastavad täiendused sünniregistri tähestikus. Kui isiku perekonnanime algtäht on jäänud perekonnanime muutmise tõttu endiseks, siis on otstarbekohane tähestikus endine perekonnanimi paigutada klambrisse ja selle üle kirjutada uus perekonnanimi, nimi. Kui aga perekonnanime algtäht on muutunud perekonnanime muutmise, tuleb uus perekonnanimi ja nimi kanda sisse uue tähe all ja nimelt

selle aasta tähestikku, millal isik on sündinud. Kui selleks tähestikus ei ole enam vaba rida, tuleb see märkida vahereale. Tulevikus tuleb sünniregistri tähestikus iga uue aasta esimese kande ette jätta niisuguste juhtude jaoks mõned read vabaks.

Perekonnanime ja nime muutmise otsuse ära kirjad saadetakse muu seas ka neile perekonnaseisuametnikele, kelle juures on registreeritud sooviavaldaja sünd, tema laste sünnid ja tema abielu sellekohaste märkuste tegemiseks vastavasse aktiraamatuisse. Kui koguduse vaimulik, kelle raamatuisse on kantud perekonnaseisumuutted, ei ole perekonnaseisuametnik, saadetakse otsuse ära kirjad Siseministeeriumi perekonnaseisuarhiivi. Kui kogudus, kelle raamatuisse on kantud perekonnaseisumuutted, asub välismaal, ei saadeta ära kirja sellele välismaal asuval kogudusele; perekonnanime või nime muutmise tuleb peale perekonnaregistri niisugusel juhtumil sisse kanda ainult neisse aktiraamatuisse, mis asuvad Eestis. Tehtud kandeist tuleb teatada Siseministeeriumi perekonnaseisuarhiivile, kus hoitakse alal raamatute teisendid, sellekohaste märkuste tegemiseks neisse teisendisse (Perekonnaseisuseaduse § 27, RT 191/192 — 1925). Asjaajamise lihtsustamiseks edaspidi ei tule perekonnanime või nime muutmise märkuse sissekandmisest teatada sellele omavalitsuse perekonnaseisuametnikule, kes küsimuse otsustas. *Perekonnanime ja nime muutmise otsuste saatmisel vastavaile perekonnaseisuametnikele märkuste tegemiseks meetrika- ja aktiraamatuis tuleb alati märkida, milliseisse raamatuisse tuleb märkused teha, s. o. näidata aasta ja võimaluse korral ka kande number.*

Olgugi et Perekonnanimede korraldamise seadus ega Perekonnanimede ja nimede korraldamise määrus ei näe ette perekonnanime või nime muutmise otsuse ära kirja saatmist kaitseväge asutusile, oleks siiski soovitatav, et otsustajad saadaksid otsuse ära kirja: a) tegelikus kaitseväeteenistuses olevate ja tagavaraväge arvel peetavate ohvitseride ning kaitsevägeametnikkude kohta — Kaitseväge staabi IV osakonnale; b) tegelikus kaitseväeteenistuses olevate üleajateenijate ja ajateenijate kohta — selle väeosa või asutuse ülemale, kus perekonnanime või nime muutja alaliselt teenib; d) tagavaraväge arvel peetavate sõdurite, allohvitseride ja tööteenistuskohuslike kohta — selle kaitseringkonna ülemale, kus perekonnanime või nime muutja peetakse arvel. Neid ära kirju saab muidugi saata ainult siis, kui on teada perekonnanime või nime muutja vaherkord kaitseväeteenistusega.

Perekonnanime või nime muutmise toimetusse jäävale otsusele tuleb märkida, kellele on otsuse ära kirjad saadetud. Neist märkustist näeb järelevalveasutus, kas vastav omavalitsuse perekonnaseisuametnik on täitnud kõik Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 15, 4 ja 6 ülesseatud nõuded.

5. Perekonnanime või nime muute sissekandmine kinnistus raamatuisse. Selle küsimusega ei tule omavalitsuste perekonnaseisuametnikel muidugi otsest tegemist

teha. Kuid, nagu selgub sagedasist järelepärimisist, tuleb omavalitsuste perekonnaseisuametnikel perekonnanime või nime muuta soovijaile õige tihti seletada seda küsimust, peamiselt kulude küsimust, mis on ühenduses sarnase kandmisega kinnistusraamatuisse. Kui on tegemist perekonnanime või nime eestistamisega või halvakõlalise eestipärase perekonnanime muutmisega, tuleb kanda järgmised kulud (Kohtumistri ringkiri 20. juulist 1935 nr. 739 ringkonnakohtu esimeestele): a) kui taotletakse Perekonnanimede korraldamise seaduse alusel perekonnanime või nime muute sissekandmist kinnistusraamatuisse, tuleb pidada taotleja perekonnanime või nime toimunud muutmise tõestamiseks küllaldaseks taotleja avaldises tehtud viidet Riigi Teataja Lisa sellele numbrile, kus on kuulutatud taotleja endise perekonnanime või nime muutmise otsus; b) kõnesoleval avaldisel leiduva taotleja allkirja notariaalse tõestamise eest on õigus võtta tasu Notaariuste tasu taksi (RT 110 — 1924) p. 5-d järgi, s. o. 2 krooni suuruses, mitte aga sama taksi p. 5-a ja 5-b alusel; d) kõnesolevas asjas esitatav avaldis kinnistusjaoskonnale, avaldisel leiduva taotleja allkirja tõestamine, avaldisega koos esitatavad lisad ning kinnistusjaoskonnast väljaantud ärakiri kinnistusjaoskonna ülema otsusest, samuti vastav tunnistus on tempelmaksuvabad Perekonnanimede korraldamise seaduse (RT 30 — 1935) § 4 ja Tempelmaksu tariifi (RT 45 — 1928) nr. 2 erandi 1 ja nr. 11 p. A erandi 3 põhjal.

6. Perekonnanimede ja nimede muutmiste toimetuste saatmine Siseministeeriumile. Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 26 põhjal tuleb kõik perekonnanimede ja nimede muutmise toimetused saata pärast nende lõpetamist iga nelja kuu tagant Siseministeeriumile, s. o. 1. maiks, 1. septembriks ja 1. jaanuariks. Kuna määrus kõneleb kõigi lõpetatud muutmiste toimetuste saatmisest Siseministeeriumile, tuleb sinna saata ka eitavalt otsustatud perekonnanimede ja nimede muutmise asjad. Seda aga paljud omavalitsuste perekonnaseisuametnikud ei tee; need, kellel sarnased toimetused on veel ministeeriumile saatmata, peavad seda nüüd tegema tagantjärele. Mõned perekonnaseisuametnikud saadavad sellevastu Siseministeeriumile aga kõik toimetused, mis neil perekonnanimede või nimede asjus on lõpetatud, nende seas ka sarnaseid, mis ei kuulu Siseministeeriumile saatmisele; siia kuuluvad eeskätt perekonnanimede ja nimede parandamise asjad. Määrus kõneleb vaid muutmise toimetuste saatmisest ja rohkem midagi. Nähtavasti pole üksikuil omavalitsuste perekonnaseisuametnikel üldse selge, kuidas tuleb teha perekonnanimede ja nimede parandamise otsuseid ja mis nende otsustega edasi sünnib. Perekonnanime või nime parandamiseks teeb omavalitsuse perekonnaseisuametnik otsuse, mis peab sisaldama Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse § 3 ette nähtud andmed. Otsus tehakse erilehel, mitte aga — nagu miskipärast praktiseerivad mõned omavalitsuste perekonnaseisuametnikud — protokolliraamatus. Erileht hoitakse alles vastava perekonna-

registri kõite ja lehekülje lisatoimetuses. Kui otsus puudutab mitme perekonnaliikme perekonnanime parandamist, kelle erileheküljed on laiali paisatud mitmesse kõitesse, valmistatakse otsusest ärakirjad, paigutamiseks ka teiste perekonnaregistri erilehekülgede lisatoimetustesse.

Saates Siseministeeriumile perekonnanimede ja nimede muutmise toimetused, üksikud omavalitsuste perekonnaseisumetnikud ei võta vaevaks neid korraldada nagu kord ja kohus: toimetused saadetakse lahtistel lehtedel kaante vahele panemata ja kinni õmblemata, leheküljed nummerdamata ja lehtede koguarv toimetuses tõestamata.

7. Erijuhude nimede muutmisel. Siseministeeriumis kujunenud praktika järgi võib uute nimedena märkida ka kaks nime, kuid mitte rohkem. Igal juhul peab seejuures pidama meeles, et kõik ühele ja samale isikule kuuluvad nimed on võrdselt obligatoorsed, kusjuures ei ole lubatav, vastandina näiteks saksa praktikale, et ametlikus elus jäetakse ära esimene nimi ja tarvitatakse kas teist või koguni kolmandat-neljandat (vt. ka A. T. Kliimann: „Nimeõigus“, „Eesti Politsei“ nr. 2 — 2. märtsist 1931).

Kui kodanikul on kaks või rohkem nime, mis kõik või osalt käivad parandamise võimaluse alla, kodanik aga soovib neist parandada ainult osa ja osa jätta alles endisel võõrkeelsel kufal, siis pole tegemist enam parandamisega, vaid sarnane muudatus võib sündida ainult nimemuutmise korras. Nii ei saa näiteks Franz-Johannes-Antsu parandamise korras muuta Franz-Juhan-Antsuks, vaid, kui kodanik pole eesti soost, ainult nimemuutmise korras Siseministri kaudu; eeltähendatud nimesid võib parandada vaid Prants-Juhan-Antsuks.

Siseministrilt Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnõõride § 26 (RT 27 — 1931) põhjal ei või sünniakti kanda poeglapsele nime, mis on üldiselt tuntud tütarlapse nimena, ja tütarlapsele — nime, mis on üldiselt tuntud poeglapse nimena. Need eeskirjad tulevad kohaldamisele ka nimede muutmisel. Kui aga poeglapsele on varem antud tütarlapse nimi või ümberpöörduvalt, ei sünni nime muutmise Perekonnanimede korraldamise seaduses ettenähtud korras, vaid administratiivkohtu korras. Asja algatajaks on kas järelevalveasutused või teised ametiasutused ja eraisikud. Viimased juhivad järelevalveasutuse tähelepanu veale, mis on juhtunud sünni registreerimisel. Järelevalveasutus on kohustatud sarnase teadaande saamisel samme astuma sünniakti parandamiseks, pöördudes kohaliku jaoskonna kohtuniku poole, kelle piirkonnas sünniakt ekslikult seati kokku, et see kirjutaks ette paranduse tegemise.

Perekonnanimede korraldamise seaduses läbiviidud põhimõtte järgi on perekonnanime muutmise ja nime muutmise kumbki omaette toiming, mistõttu kodanikul, kes soovib korraga muuta oma perekonnanime ja nime, tuleb esitada kaks sooviavaldust, millest kumbki moodustab omaette asja.

Iga nimemuutmise kohta tuleb esitada eri avaldus, nii et näiteks

abielumees ja -naine ei saa ühe avalduse põhjal muuta oma nime; iga nime muutmise moodustab enesest eritoimetuse, sest iga nime muutmise vastu võib vaidelda, ühe vaidlust seejuures rahuldada ja teist rahuldamata jätta.

8. Tasuta dokumentide väljaandmine. Perekonnanimedele ja nimede eestistamiseks tarvilikkude perekonnaseisudokumentide väljaandmise määruse (RT 21 — 1935) põhjal on dokumentide väljaandmine, mis tarvilikud omavalitsuste perekonnaseisuametnikele kodaniku võõrapärase või eestikujulise, kuid halva või labase tähendusega või halva kõlaga perekonnanime või nime muutmise sooviavalduse otsustamiseks, tehtud ametlikuks, mistõttu ei saa omavalitsuste ega koguduste perekonnaseisuametnikud nõuda nende dokumentide eest maksu, samuti ka mitte lisakulude tasumist postikulude, vahetalituskulude, kantsleikulude jne. näol. Omavalitsuste perekonnaseisuametnikud ei või neid dokumente tasuta välja nõuda enne kodaniku vastava sooviavalduse esitamist.

Omavalitsuste majandamisest.

A. Loorits

Aeg on hakata juba mõtlema omavalitsuste eelarvete koostamisele järgnevaks aastaks, selgitama vajadusi ja kalkuleerima nende rahuldamise võimalusi. Valla- ja alevivalitsused on seni oma eelarvete koostamisel püüdnud rahuldada peaaesjalikult jooksva aasta tarbeid. Tuleviku üle palju ei muretsetud, pikemaks ajaks vajadusi ette aimata ei püütud ega kavatsusi nende rahuldamiseks ei tehtud. Nõudis valla- või koolimaja suuremaid parandusi, milleks harilikult aastatuludest ei jatkunud, tehti laenu. Mõni vald ehitas korraga mitu koolimaja ja tegi selleks laenusid nii pankadelt kui eraisikutelt, kust aga sai. Ehitusega saadi kuidagi niikaugele, et võidi asuda majade kasutamisele, siis osutus järsku, et ka valla kandejõud oli otsas. Majad jäid ja seisavad seest krohvimata ja väljast vooderdamata ja värvimata, luituvad ja kõdunevad. Ehitused võeti ette ilma kindla teostamise kavata, ilma et oleks enne jõutud selgusele, kuidas ja kunas need suudetakse viia lõpule. Asuti ehitama sagedasti juhuslikult, teiste õhinal või mõne üksiku õhutusel, kaalumata põhjalikult mitte üksnes teostamise võimalusi, vaid ka tõelisi vajadusi. Mitmed uue koolimaja asukohad on valitud ebaõnnestunult ja ruumid osutuvad liialt suurteks ümbruskonna laste arvu kohta, leiavad vähest kasutamist ja asjatult koormavad valda suurte küttekuludega.

Niiviisi põhjalikult kaalumata ja pikemalt ette kavatsemata teotsemisega on mitmed valla- ja alevivalitsused sattunud raskustesse, millest ülesaamine nõuab paljude aastate vältel suuri pingutusi, elanikkude maksuvõime viimase ulatuseni ärakasutamist. Üks vallaomavalitsus sattus oma majandamisega juba niisugusesse um-

mikusse, kust tema organid — vallavalitsus ja vallavolikogu — ei suutnudki enam leida väljapääsu, mistõttu järelevalveõim pidi need mõlemad kõrvaldama ja asendama ajutiseks vallavalitsuse poolt määratud hooldajatega, kes peavad valla välja viima raskustest ja tagasi juhtima normaalolukorda. Samuti on vääratanud oma majandamisega ja võetud hooldamisele üks linnaomavalitsus.

Mõned omavalitsuste esindused — volikogu ja valitsus — püüdsid jällegi hiilata ja meeldida oma valijaile seega, et harrastasid äärmist kokkuhoidu: surusid kokku kulud ja määrasid madalad maksud, rahuldasi ainult hädavajalisi jooksvaid tarbeid, kasutasid endisi tagavarasid ja seniseid varandusi, ei uuendanud, kogunud ega kohendanud omalt poolt midagi. Seesugused kurvad kogemused manitsevad omavalitsustegelasi tõsisele ettevaatusele, vajaduste aegsasti ettenägemisele, algatuste ja ürituste kainelt läbikaalumisele ning teostamise võimaluste põhjalikult väljaselgitamisele.

Kes tahab elada ja elu edasi arendada, see ei raja oma tegevust ainult tänapäeva tarvetele, vaid püüab hoolitseda ka kaugema tuleviku eest. Otstarbekaks ja tagajärjekaks majandamiseks põllumees jaotab oma põllu mitmeks väljaks ja arvestab nende külvi- ja koristamisega mitme aasta peale ette. Ka meie riiklikus valitsemises plaanitsetakse ja valmistatakse pikema aja peale ette mitmeaastaku tegevuskavasid. Omavalitsused toimigu samuti. Valla- ja alevivalitsused, asudes elarve koostamisele järgnevaiks aastaks, ärgu piirdugu ainult jooksvate tarvete rahuldamisega, vaid püüdgu selgitada ja näha ette ka kaugema tuleviku vajadusi ning reserveerida aegsasti summasid ka nende jaoks. Ärgu kasutatagu ja kulutatagu ainult aasta-aastalt edasi varemalt kogutud ja muretsetud varasid, vaid püütagu neid ka järjest täiendada ja uuendada.

Suur osa meie valla- ja koolimajadest on vanad ja väikesed, ei vasta kaugeltki enam praeguse aja nõuetele. Eriti vallamaju on väliselt näotuid ja seest musti: katused krobelineks muutunud, katkised ja lapitud, lasevad isegi vihma läbi; seinad viltu langenud või maasse vajunud; sisseviivad esikud pimedad, tubadel laed ja seinad määrdunud ja suitsunud, seintelt krohv langenud, põrandalauad kulunud ja kokku kuivanud, nende vahed täitunud väljast jalgatega sissekantud poriga. Leidub vallamaju sammaldunud, õlest katusega ja maa- (savist) põrandaga nagu vanadel rehetaredel. Ka vallamajade lähem ümbrus avaldab mahajäetuse, hoolimatuse ja lohakuse ilmet. Maanteelt vallamajja viiv tee osutub rööplikuks ja auklikuks. Vallamaja esine kuival ajal tuiskab ja tolmas, vihmasel ajal seal lainetavad veeloigud. Vallamaja seisab nagu alasti, puudub ümbritsev aiake, puuduvad kaunistavad puud ja põõsad. Meil on valla- ja koolimaju näotumaid kui ümbruskonna talumajad. Ometi peaks vallaomavalitsus, kelle ülesandeks on kohaliku heaolu ja korra eest hoolitsemine, olema eeskätt ise korralikkuse eeskujuks oma elanikkonnale. Viletsad valla- ja koolimajad heidavad halba varju mitte ainult vallaomavalitsuse tegelasile, vaid ka kogu vallale, kes ei ole osanud valida hoolikaid ja korraldavaid tegelasi,

või kes üldse ei ole suuteline iseseisva omavalitsuse üksusena ennast väärikalt korraldama. Valla- ja koolimajade korraldamatus ja eriti nende hooletult pidamine heidab varju kogu meie rahvale välismaalaste silmis, kes meid külastavad iga aastaga järjest rohkemal arvul ja meie elu-olu kohta muljeid saavad ja kaasa viivad eeskätt selle järgi, kuidas neile näivad meie omavalitsusasutused.

Aleviomavalitsuste ühel osal puuduvad sootuks oma majad nii alevivalitsuse kui ka kooli jaoks. Mis paljude aastate jooksul on seisnud korraldamata ja jäänud tegemata, seda ei suudeta korda seada ühe aastaga, see tuleb jaotada mitme aasta peale ja selle teostamiseks valmistada mitmeaastaku tegevuskava, nii kuidas iga omavalitsuse vajadused seda tingivad ja võimalused lubavad. Uute hoonete ehitamise, värvimise, krohvimise, ahjude ja katuste uuendamise, sisemise puhastamise jne. vajadused ei teki järsku, juhuslikult. Valla- ja alevivalitsused selgitagu, milliste uute hoonete ehitamine või milliste seniste hoonete juures missugused täiendused, parandused või ümberhitused osutuvad vajalikuks ja kunas ning kuidas neid suudetakse teostada: mis nad võivad maksma minna ja kas ja kuipalju jätkub nende teostamiseks jooksvaid tulusid, palju puudub ja kuidas võimaldub puuduva osa katmine — mitme aasta peale jaotamisega ja tagavaraks valmis kogumisega. See pikema aja peale, oma kandejõu kohaselt koostatud majandamise kava esitatakse kinnitamiseks volikogule, selle kindlaksmääratud kava järgi käidagu. Siis ei ole vaja teha laenusid ega toimida pillapalla, nagu seni on toimitud ja satunud raskusis. Hoidutagu võimalikult laenude abil teotsemisest, sest „võlg on võõra oma“, ütleb vanasõna. Mõistlikum on vajalikud summad aegsasti valmis koguda, kui laenata ja pärast laenu tasuda ühes intressidega, mis läheb märksa kulukamaks. Omavalitsused ei peaks asuma ühegi suurema, kulukama ettevõtte teostamisele enne, kui selleks pole kogutud vajalikku kapitali, vähemalt pool või veel suurem osa sellest. Sest kui seni ei ole suudetud tagavara koguda, millest ja kuidas siis suudetakse ettevõtte teostamiseks tehtavat laenu tasuda?

Esimesse järjekorda võetagu seniste valla- ja koolimajade kohendamise, nende seadmine viisakasse, omavalitsusele väärikasse seisukorda. Majad tuleks väljast ja seest puhastada ja üle värvida ning ümbrus kaunistada, rõõmsaks muuta, et nad ei tekitaks hoolimatuse, mahajäetuse ega nukruse tunnet. Teise järjekorda määratagu seniste valla- ja koolimajade põhjalikud parandused, juurde- ja ümberhitused, ja kolmandasse järjekorda — kaugema tuleviku ülesandeks — uute valla- ja koolimajade ehitamine, kus see just kiiresti vajalikuks ei osutu seniste kavatsuste puudumisel.

Enne seniste hoonete põhjalikule parandamisele või uute hoonete ehitamisele asumist valmistatagu ja lastagu kinnitada nii ehitise tehniline plaan ja kulude eelarve kui ka ehitise teostamise kava, määrates kindlaks: ehitise millised osad millistel aastatel peab tehtama valmis, palju need maksavad, palju on selleks

oma summasid, kuipalju ja kellelt saadakse laenu, kui kõrgete %%-dega ja tasumise milliste tähtaegadega. Kui ettevõtte teostamiseks kõik on aegsasti ette valmistatud, üksikasjalikult ette nähtud, õieti kalkuleeritud ja kindlaks määratud, siis ei saa juhtuda midagi ootamatut, midagi niisugust, mis võiks takistada või raskendada algatuse lõpuleviimist.

Koolivõrgu alalised muutmised peaksid kord ka lõppema ja koolivõrk pikemaks ajaks kindlaks kujunema. Senised katsetamised ja kogemused koolivõrguga peaksid võimaldama tulevikus kooli asukoha õieti määramise ja koolimaja vajaliku suuruse õieti kalkuleerimise vastavalt laste arvule. Eksimused sel alal ei tohiks korduda. Koolimajade korraldamist võib ja tuleb teostada viivitamatult, nõnda kuidas seda võimaldab vastava omavalitsuse kandejõud.

Uute vallamajade ehitamisele ja seniste vallamajade põhjalikult ümberehitamisele asumisega tuleks esiotsta veel oodata, kuni laheneb valdade ümberkorraldamise küsimus. Valdade ümberkorraldamisega võivad mõned vähemad vallad liituda ja senised vallamajad osutada ülearuseks, valdadel võivad muutuda piirid ja kujuneda uued keskused, kuhu vallamaja asetamine oleks otstarbekohasem. Valdade ümberkorraldamine seisab juba kauemat aega päevakorral, alates riigi algusest saadik, tekitab elanikkudes teadmatuse tunnet tulevase ühise kuuluvuse ja tulevaste ühiste vajaduste kohta, pidurdab ja halvab vallaomavalitsuste tegevust, eriti väiksemais ja tükeldatud valdades, kus senine ühtekuuluvus ei vasta ühiselulisile vajadusile ega võr jäädä püsimä. Vallaomavalitsuste tegevuse hoogustamiseks ja edustamiseks on valdade ümberkorraldamise küsimuse kiire lahendamine hädavajalik. Kuid oodatav valdade ümberkorraldamine sunnib ettevaatusele uue vallamaja ehitama asumisega, ei takista aga sugugi kavatsuste tegemist uue vallamaja ehitamiseks või senise ümberehitamiseks tulevikus, selleks aegsasti vajaliku kapitali kogumist, kusjuures vallamaja asukoha ja ehitamise aja küsimused võivad esialgu jääda lahtiseks. Selline tuleviku eest hoolitsemine ja tuleviku jaoks reserve kogumine ilmestab valla elujõudu ja tahet iseseisvalt edasipüsimiseks, võib mõjutada ja põhjustada valla säilitamise ning veel tugevdamise uute osade juurdeliitmisega valdade ümberkorraldamisel.

Samuti püüdku koguda reserve aleviomavalitsused, eriti need, kellel seni sootuks puuduvad oma majad oma asutuste — alevivalitsuse ja kooli — paigutamiseks.

Et reserve kogumine ja varade uuendamine, üldse omavalitsuste majanduslik tegevus võiks toimuda plaani- ja järjekindlalt, pidurdamata muutuvatest meeleoludest, mis võivad tekkida muudatustega omavalitsuse esindajate koosseisus, selleks nii valla- kui alevivalitsused koostagu ja lasku kinnitada pikema aja peale mitmeaastaku majandamise kavad, mida peavad täitma ka praeguste tege- laste järglased, kes võivad juhtuda loitud, vähem ettenägelikud ja vähem hoolikad kui praegused tegelased. Kui aga tulevasil tegela-

sil on samuti ettenägelikkust, head tahet ja püüdu, siis nad täien-
davad ja arendavad edasi senist majandamiskava, nii et omavalit-
suse heakorra edendamises ei tule seisakut.

Lapsendamisest Nõukogude Venemaal.

T. Teder

Nõukogude Vene seadused ei tee vahet abielus ja väljaspool
abielu sündinud laste vahel, mõlemad omavad ühesugused õigused.
Seadus kohustab vanemaid üles pidama oma lapsi, olgu laps sündi-
nud registreeritud või registreerimata abielust või juhuslikust ühen-
dusest. Sellest tingituna ei tunne Nõukogude Vene seadusandlus
vallaslaste seadustamist (legitimeerimist) vanemate abiellumisega.
Küll on seal nähtud ette lapsendamise (adopteerimise) võimalus.

Nõukogude Venes lubatakse lapsendamist ainult laste huvides.
Lapsendada võib ainult alaealisi. Lapsendamise momendist asenda-
vad lapsendajad täielikult vanemaid. Lapsendajad on kohustatud
lapsendatuid üles pidama ja nende eest hoolitsema samal määral
kui vanemad oma lihaste laste eest. Lapsendamiseks on nõutav va-
nemate nõusolek, kui nad kohtu teel ei ole kaotanud vanema õigusi.
Kui lapsendatav on üle 10 aasta vana, nõutakse lapsendamiseks tin-
gimata ka tema nõusolek.

Lapsendamine allub eestkoste- ja hooldamisasutusile. Lapsen-
damise seadusjõusse astumiseks on vaja nende asutuste vastavat
määrust ja lapsendamise fakti registreerimist perekonnaseisuame-
tis (zags'is). Asutused, kes lubavad lapsendamist, peavad kont-
rollima, kas isikul, kes soovib lapsendada, on selleks õigus; samuti
peavad nad selgitama, missuguseil kaalutlusil soovitakse lapsenda-
mist, kas lapsendatavale on kindlustatud korralik kasvatus jne.

Lapsendatute eksploateerimise ärahoidmiseks perekondade
poolt, kuhu nad astuvad, ei ole lubatud lapsendada isikuil, kes kao-
tanud vanema õigused, kes on vaimuhaiged või nõdrameelsed. Edasi
ei või lapsendajaiks olla alaealised, sest oma nooruse ja vilumatuse
tõttu nad ei suudaks hoolitseda laste eest. Lapsendada ei või ka
isikud, kelle huvid on vastolus lapsendatava huvidega, või isikud,
kes on temaga vaenujalal. Kõigil teistel töötavil on lapsendamise
õigus.

Kui lapsendamine toimus lapse vanemate nõusolekuta, näiteks,
nende pikema äraoleku tõttu või teisel põhjusil, võib niisuguse lap-
sendamise hiljem tühistada eestkoste- ja hooldamisasutuse otsusega.
Kuid laste eest hoolitsemise küsimus on ka selle küsimuse otsusta-
misel otsustava tähendusega. Kui vanemaile tagasimääramisel laps
satuks halvemaise tingimusesse, mis võiks mõjutada tema kasva-
tust, peab lapsendamine jääma jõusse ja laps ei kuulu tagasimäära-
misele vanemaile. See küsimus kuulub otsustamisele eestkoste- ja
hooldamisasutuses pärast lapsendaja ja vanemate elukorra põhja-

likku tundmaõppimist. Kui lapsendatu on üle 10 a. vana, on lapsendamise lõpetamiseks nõutav tema nõusolek.

Eestkoste- ja hooldamisasutused ja asjast huvitatud isikud on kohustatud vastuabinõusid tarvitusele võtma, kui märkavad, et lapsendaja halvasti kohtleb lapsendatut. Aga ka iga teine kodanik ja asutus on õigustatud lapsendamise tühistamist alustama kohtu korras, kui nad on pealtnägijaiks, et lapsendatuga toorelt käiakse ümber, valesti kasvatatakse jne.

Lapsendatu võib omandada lapsendaja perekonnanime ja isanime.

Lapsendatuil on, nagu juba tähendatud, kõik lihaste laste õigused, kuid nad peavad kandma ka neid kohustusi, mis on lastel oma vanemate vastu. Lapsendatu on täisealiseks saamisel, samuti kui lihased lapsed, kohustatud üles pidama oma lapsendajaid juhul, kui nad on töövõimetud ja vajavad abi.

Väga tähtsaks peetakse lapsendamise vormilise külje täitmist, sest ilma selleta ei ole lapsel neid õigusi, mis lapsendatuile on nähtud ette. Seepärast, kui mõne kohtuasja arutamisel selgub, et kellelgi on laps kasvatamisel ilma lapsendamise vormilise külje läbi viimata, peab kohus oma algatusel välja kutsuma eestkosteasutuse esindajad ja lahendama lapsendamise küsimuse. Samuti ka iga teine asutus, kui niisugused asjaolud on saanud teatavaks, on kohustatud teatama sellest eestkosteasutusele abinõude tarvitusele võtmiseks lapsendamise vormilise külje läbiviimiseks.

Ametlik osa.

Riigivanema otsusega 25. okt. s. a. on senine politseiinspektor August Tenson nimetatud Siseministri abiks, arvates 29. oktoobrist s. a. Samast kuupäevast on politseidirektor R. Veermaa vabastatud Siseministri abi kohuste täitmisest.

Siseministri käskkirjaga on Narva I jsk. politseikomissari kohustetäitja Valter Pärlil kinnitatud samale ametikohale, arvates 10. okt. s. a., ja allkonstaabel Edgar-Manfred Klumberg on määratud politseivalitsuse assistendiks spordi ja kehakasvatuse alal, arvates 20. septembrist s. a.

Politseivalitsuse direktori käskkiri 30. augustist s. a.

Olen saanud teateid, et mitte kõik politseiametnikud, kellele relvad välja antud, ei võta korrapäraselt osa politsei laskeharjutustest, mis korraldatakse minult kinnitatud: „Laskeasjanduse õppekava välis-, kriminaal- ja poliitilise politseile“ kohaselt. Laskeharjutustest eemalejäämine võõrutab politseiametniku relva käsitlemisest ning vähendab laskuri tabamisvõimet tulirelva kasutamisel.

Nõuan, et iga relvakandja politseiametnik, ka asutuste kantseleides teenivad meesametnikud, tunneksid hästi oma relva materjalosa ning suudaksid saavutada kindlaid tabamusi neile välja antud relvadega tulistamisel.

Noorematele ametnikkudele eeskuju andmiseks ja huvi äratamiseks laskeasjanduse vastu on soovitav, et ka kõrgemad politsei-ametnikud, prefektid kaasa arvatud, võtaksid võimalust mööda osa tegelikkudest laskeharjutustest ning kontrolliks isiklikult neile alluvate ametnikkude laskeõppuste ning -harjutuste läbiviimist.

Prefektidel, välis- ja eripolitsei komissaridel selle eest hoolt kanda, et politsei relvad oleksid alati hääs korras ning tarvitamiskõlvulikumad.

Edaspidi politseiametnikkude teenistuses edasiliikumisel arvestada muude tingimuste hulgas ka ametniku isiklikku laskeosavust ja kõrgemate ametnikkude suhtes — alluvate väljaõpet laskeasjanduse alal.

R i c h. V e e r m a a,
Politseivalitsuse direktor.

Ümberpaigutusi:

Kihnu rajooni konstaabel A. Mattus on paigutatud ümber Orajõe rajooni konstaabliks, arvates 10. septembrist s. a.

Jõõpre rajooni konstaabel A. Auster on paigutatud ümber Kihnu rajooni konstaabliks, arvates 10. sept. s. a.

Ametisse määramisi:

Sõjakooli endine õppejõud August Simson on määratud konstaabliks Tallinna-Harju prefektuuri koosseisu konstaabel-relvuri ülesannete täitmisega, arvates 1. okt. s. a.

Kordnik Heino Talivee, kes politseikoolis 17. aprillil s. a. on sooritanud politseiameti kutseeksami, on määratud Tallinna 3. ja linnaümbr. jaoskonda konstaabliks, arvates 1. okt. s. a.

Ametist vabastamisi:

Tallinna 3. ja linnaümbruse jsk. konstaabel Johannes Miikman on vabastatud ametist parandamatu haiguse tõttu, arvates 1. okt. s. a.

Autasu määramisi:

Mustvee rajooni konstaablile Voldemar Pint'ile on määratud rahalist autasu 50 krooni hoolsa ja leidliku tegevuse eest kuritegevuse jälitamisel.

Lehtse 2. rajooni konstaablile Heinrich Toss'ile on määratud rahalist autasu 100 krooni energiliselt ja julgelt tegutsemise eest kurjategija tabamisel.

Urvaste rajooni konstaablile Karl Ersto'le ja Elva jsk. vanemkordnikule Artur Liivak'ule on määratud rahalist autasu, esimesele 100 kr. ja viimasele 50 kr. hoolsa ja energilise töö eest hobusevarguste jälitamisel ja varaste tabamisel.

Perekonnanime- ja nimemuutmisi:

Tallinna sadama jsk. politseikomissari Aleksander-August-Rudolf Gutmann'i perekonnanimi on muudetud ja määratud temale perekonnanimeks „Randveer“, politsei vanemale assistendile Politseivalitsuses Aleksander Eichelmann'ile — uueks perekonnanimeks „Eelmaa“, Suure-Jaani alevi rajooni konstaablile Voldemar

Baumann'ile — uueks perekonnanim. „Raidla“, Taali r. konstaablile Mihkel Lilienthal'ile — uueks perekonnanimeks „Lille“, Kilingi-Nõmme rajooni konstaablile Hendrik Printsman'ile — uueks perekonnanimeks „Paim“, Kolga rajooni konstaablile Hinrik Velsmann'ile — uueks perekonnanimeks „Veltsmaa“, Tallinna 2. jsk. konstaablile Johannes Triebstock'ile — uueks nimeks ja perekonnanimeks „Juhan Selde“, Mustjala rajooni konstaablile Voldemar Tomberg'ile — uueks perekonnanimeks „Toomver“, Aleksandri rajooni konstaablile Osvald Meema'le — uueks nimeks ja perekonnanimeks „Märt Meemaa“, kriminaalpolitsei vanemale assistendile August Gustavson'ile — uueks perekonnanimeks „Kadaka“, Märjamaa I rajooni konstaablile Rudolf Preismann'ile — uueks perekonnanimeks „Sepa“, Võru jsk. konstaablile Johannes Pintmann'ile — uueks nimeks ja perekonnanimeks „Juho Pint“, Adavere-Rutikvere rajooni konstaablile Konrad Liidlein'ile — uueks perekonnanimeks „Liivrand“, Polli rajooni konstaablile August Laurson'ile — uueks perekonnanimeks „Laursoo“, Oru rajooni konstaablile Herbert-Gustav Laurits'ale — uueks nimeks „Jüri“, kriminaalpolitsei assistendile Jakob Grünthal'ile — uueks perekonnanimeks „Järvamäe“, krim.-pol. assistendile Felix Freibach'ile — uueks perekonnanimeks „Vabaoja“, Elistvere rajooni konstaablile Dionissi Ausman'ile — uueks nimeks ja perekonnanimeks „Tõnis Ausmaa“, Kaagjärve rajooni konstaablile Osvald Thalfeldt'ile — uueks perekonnanimeks „Talviste“, Võisiku I rajooni konstaablile Verner-Hermann Kulbok'ile — uueks perekonnanimeks „Kulmar“, Uue-Vändra rajooni konstaablile Jaan Niedermann'ile — uueks perekonnanimeks „Niidu“, Viljandi linna 3. rajooni konstaablile Oskar Tomberg'ile — uueks perekonnanimeks „Aasmäe“, Satserinna I rajooni konstaablile Johannes Kirkmann'ile — uueks nimeks ja perekonnanimeks „Juha Kirikmaa“, Mõisaküla jsk. politseikomissarile Jüri Bakhof'ile — uueks perekonnanimeks „Vainura“, krim.-pol. assistendile Prits Schütz'ile — uueks perekonnanimeks „Sulev“, krim.-pol. assistendile August Tolsta-Nagelson'ile — uueks perekonnanimeks „Naglas“, Uue-Põltsamaa rajooni konstaablile Volde mar Krims'ile — uueks nimeks „Vello“ ja Laiksaare rajooni konstaablile Mihkel Ausmann'ile — uueks perekonnanimeks „Ausmaa“.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) ajakiri „Filmžurnaal“, ilmub Tartus, üks kord kuus; väljaandja — täisühing „V. Kask ja R. Puusepp“ ja vastutav toimetaja — Richard Puusepp;

2) ajakiri „Teater Vanemuine“, ilmub Tartus 5—6 korda aastas; väljaandja — selts „Vanemuine“ ja vastutav toimetaja — Edgar-Valter Saks;

3) ajaleht „Uus Eesti“, ilmub Tallinnas 7 korda nädalas; väljaandja — kirjastuse o.-ü. „Uus Eesti“ ja vastutav toimetaja — Gerhard Rahnulo;

4) ajakiri „Kõike kõigile“, ilmub Tartus üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Jüri Kitsing;

5) ajakiri „Filosoofiline seeria“, ilmub Tartus üks kord kuus, alates 1936. a. neli korda aastas; väljaandja — o.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ ja vastutav toimetaja — Jaan Ainelo, ja

6) ajakiri „Huvitav Raamat“, ilmub Tallinnas kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Georg Naelapea.

Politseivalitsuse poolt on antud load

laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Aleksander Jaani p. Saksale Tapal, Pikk 14, maksvusega 20. juunini 1936, Marta Jüri t. Ellert'ile Rakveres, Tallinna 16, maksvusega 27. juulini 1936, Karksi Tarvitajateühisuse juhatusel Nuias, maksvusega 10. juulini 1936, Hans Mikkelson'ile Kolga-Jaani alevikus, maksvusega 29. juunini 1936, Oskar Viegandt'ile Pärnus, Rüütli 24, maksvusega 2. juulini 1936, Friedrich Jüri p. Maiste'le Võrus, Jüri 20, maksvusega 16. juunini 1936, Herbert Jaani p. Mõttus'ele Petseris, Tartu 1, maksvusega 19. juulini 1936, Peet Tõnise p. Aru'le Kolga-Jaani alevikus, maksvusega 31. juulini 1936, Hans Antoni p. Löönik'ule Tapal, Jaama 5, maksvusega 25. juulini 1936, Taebila-Kirimäe Tarvitajateühisuse juhatusel Palivere vallas, Läänemaal, maksvusega 7. aug. 1936, Võhma Majandusühisuse juhatusel, Pilstveres, maksvusega 27. juulini 1936, Avelinius Matsi p. Tõnisson'ile, Türil, maksvusega 3. augustini 1936, Gustav Johannese p. Esken'ile Püssi vallas, maksvusega 1. augustini 1936, Jaan Andrese p. Kõresaar'ele Tapal, Pikk 20, maksvusega 20. augustini 1936, Martin Märdi p. Männil'ile Tallinnas, Pikk 13, maksvusega 5. augustini 1936, Villem Juhani p. Schmidt'ile Tapal, Jaama 6, maksvusega 27. augustini 1936, August Juku p. Taal'ile Võrus, Tartu 15, maksvusega 17. augustini 1936, Julius Adami p. Tibbing'ule Petseris, Turuplats 12, maksvusega 31. augustini 1936, Mõisaküla Ühiskaupluse juhatusel Mõisakülas, Kesk tän. 7, maksvusega 3. septembrini 1936, Järva-Jaani Tarvitajateühisuse juhatusel ühisuse peakaupluses Järva-Jaanis ja Koeru abikaupluses Koerus, maksvusega 31. augustini 1936, Karl-Julius Friedrichi p. Kesküll'ile Kuressaares, Turu 1, maksvusega 10. sept. 1936, Ernst Jüri p. Kirikal'ile Viljandis, Tartu 15, maksvusega 16. sept. 1936, Karl Johani p. Hansen'ile Tartus, Kauba 11, maksvusega 4. sept. 1936, Christjan Peetri p. Sarapu'le Pärnus, Vee 12, maksvusega 20. sept. 1936, Kärda Tarvitajateühingu juhatusel Kärddlas, maksvusega 30. septembrini 1936, Herman Johani p. Eisen'ile Rakke alevikus, maksvusega 22. sept. 1936, Jaan Jakobi p. Moks'ile Roela vallas, Tudus, maksvusega 6. sept. 1936, Paul Peetri p. Flint'ile Tartus, Kүүni 6, maksvusega 1. novembrini 1936, Jakob Jaani p. Klaan'ile Petseris, Tartu 4, maksvusega 25. oktoobrini 1936, Vidrik Särg'ile Tartus, Promenaadi 2, maksvusega 14. oktoobrini 1936, Karl Karli p. Jakobson'ile Haapsalus, Saue 4, maksvusega 14. oktoobrini 1936, Bernhard Eduardi p. Johannson'ile Kuressaares, Turu 9, maksvusega 30. septembrini 1936, Johannes Johani p. Susi'le Põltsamaal, Jõgeva mnt. 12, maksvusega 17. oktoobrini

1936, ja Karl Jüri p. Rumvolt'ile Põltsamaal, Jõgeva mnt. 6, maksvusega 13. oktoobrini 1936;

laskemoonaga kauplemiseks: Kāru Tarvitajateühingu juhatusel Kāru vallas, maksvusega 22. juunini 1936, Elmar Aleksandri p. Johanson'ile Irboska jaama juures, maksvus. 15. juulini 1936, Vladimir Peetri p. Veber'ile Koeru alevikus, maksvusega 10. juulini 1936, Tūri Tarvitajateühisuse juhatusel Tūril, Viljandi 11, maksvusega 20. juulini 1936, Rudolf Ado p. Veinberg'ile Rapla alevikus, maksvusega 11. septembrini 1936 ja Heinrich Nylaender'ile Rakveres, Pikk 3, maksvusega 10. sept. 1936;

laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks ja laskeriistade parandamiseks: Adalbert Hansu p. Vassar'ile Tartus, Poe 8, maksvusega 23. sept. 1936;

laskemoonaga kauplemiseks ja laskeriistade parandamiseks: Aleksander Jüri p. Koppel'ile Vändra alevikus, maksvusega 28. augustini 1936;

laskeriistade parandamiseks: Aleksander Jaani p. Teller'ile Tallinnas, V. Kalamaja 48, maksvusega 22. aug. 1936, Vilhelm Roberti p. Albrecht'ile Tartus, Lossi 22, maksvusega 9. augustini 1936, Rudolf Gustavi p. Passup'ile Põltsamaa Tööstuskoolis, Kaarli mõisas, maksvusega 10. sept. 1936, Jaan Kõiv'ule Otepää alevis, *Valga 10*, maksvusega 12. augustini 1936, Aleksander Gustavi p. Passup'ile Tallinnas, Õie 3, maksvusega 16. sept. 1936, Karl Otto p. Koppelman'ile Tallinnas, V. Karja 3, maksvusega 17. sept. 1936, Firma Lier ja Rossbaum'ile Tallinnas, Viru 7, maksvusega 26. sept. 1936, ja Aleksander Joosepi p. Teinfelt'ile Vihula vallas, Annikveres, maksvusega 17. septembrini 1936;

laskeriistade valmistsamiseks, parandamiseks ja müümiseks — Põltsamaa Tööstuskoolile, maksvusega 19. oktoobrini 1936.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud:

Sootaga vallas elutseva Karl Mihkli p. Jukka', Jõgeva alevis elutseva August Ludvigi p. Mann'i, Luiste vallas, elutseva Oskar Peetri p. Keidung'i, Rae vallas elutseva Johannes Pääru p. Tamberg'i, Keila vallas elutseva Voldemar Johannese p. Kambel'i, Vilo vallas elutseva Vassili Grigori p. Vinogradov'i, Vao vallas, Kiltsis, elutseva Vladimir-Voldemar Mihkli p. Tomberg'i, Orava vallas elutseva Paul Jüri p. Päränd'i, Auvere-Joala vallas elutseva Diedrich Kaarli p. Über'i ja Püssi vallas elutseva Jaan Mihkli p. Aamer'i laskeriistaload, Kuremaa vallas elutseva Elmar Juhani p. Jürgensteini, Albu vallas elutseva Oskar Gustavi p. Lauring'i, Haaslava vallas elutseva Erich Jaani p. Tekkel'i, Tuhala vallas elutsevate Nikolai Aleksandri p. Kase ja Evald Jüri p. Seppiku laskeriistaload jahipüssi hoidmise ja kandmise osas ja Jäärja vallas elutseva Artur Mihkli p. Peterson'i laskeriistaluba revolvri hoidmise ja kandmise osas.

Küsimusi ja kostmisi.

R. T. Küsimus. „Juhatuskirja vallakohtutele“ § 22 III lõigendist nähtub, et kohtu esimehe seletus määruse peale edasikaebamise korra ja aja suhtes tehakse protokoll (vorm nr. 7), vormis nr. 7 on aga kohtu määrus, mitte protokoll.

Vastus. Siin on tegemist nähtavasti trükiveaga, mis kogemata on jäänud raamatusse. Juhatuskirja vallakohtutele § 22 viimase lõigendi järgi kohtu esimees, kuulutanud kohtu määruse, seletab ka selle määruse peale edasikaebamise korra ja tähtaja; seesuguse seletuse andmine tähendatakse protokoll. Kohtuistung protokoll peetakse vormi nr. 6 järgi (mitte nr. 7, nagu eksikombel tähendatud § 22 lõpus), mille lõpus ongi nähtud ette, et: „Kuulutanud kohtu määruse, esimees seletas selle määruse peale edasikaebamise korra ja tähtaja.“ Vorm nr. 7 käib kohtu määruse kohta.

A. V. Küsimus. Kas tuleb Maksustamiskorralduse seaduse § 109 põhjal (RT 1 — 1932) jätta sissenõudmine toimetamata nende nõudelehtede järgi, kus maksusummad (kinnisvara- ja lisakinnisvaramaks) alla ühe krooni? Kuidas tuleb käsitada MKS § 109, kui maks ühes viivitusprotsentidega ületab ühe krooni?

Vastus. MKS § 109 eeskiri on antud selles mõttes, et liiaks väikeste maksusummade sissenõudmine ei tasu ära sissenõudmise toimetamisega seoses olevaid kulusid, kuid mitte selleks, et anda maksnikule mingisuguseid soodustusi. Kui vastavad maksuseadused näevad ette maksude määramise ka väiksemas ulatuses kui üks kroon, siis on maksnik kohustatud neid makse ikkagi tähtajaks tasuma. Tõuseb tähtaegadeks tasumata maksude üldine summa ühes viivitusprotsentidega üle ühe krooni, on maksuasutused õigustatud ja kohustatud asuma võlgneva summa sissenõudmisele adm.-korras. Kui asuda vastupidisele seisukohale, siis oleksid korratud maksjad soodsamas olukorras kui korralikud, mis ei või aga olla seaduseandja tahe. Mis puutub maal asuvatelt kinnisvaradelt nõutavatesse kinnisvara- ja lisakinnisvaramaksudesse, siis toimub nende maksude määramine Maal asuvate kinnisvarade maksusead. (RT. 53 — 1933) § 14 alusel Valla- ja maakonna omaval. sisset., väljam., eelarvete ja aruannete sead. (RT. 18/19 — 1920) põhjal ja Maksustamiskorralduse sead. eeskirjad nende maksude kohta ei ole kohaldatavad. J. K-t.

J. T. Küsimus 1. Kas linnavalitsusel oli tarvis enne sünnitusabi andmist selgitada, kus oli abisaaja alaline elukoht?

Vastus 1. Sünnitusabi andmise puhul ei ole linnavalitsusel enne abi andmist tarvis selgitada, kus oli abisaaja alaline elukoht ja kes on kohustatud kandma hoolekandekulud, sest sünnitusabi andmise kohta on Hoolekandeseaduses nähtud ette erikord, mille järgi esialgselt on kohustatud abi andma see omavalitsus, kus abitarvitaja elab sünnitamise ajal. Nimelt lausub Hoolekandesead. § 42: Puudustkannatavaile raskejalgseile arsti- ja ämmaemandaabi andmise eest enne sünnitamist, sünnitamise ajal ja pärast seda, samuti nende

paigutamise eest tarviduse korral sünnitusasutusse on kohustatud hoolitsema raskejalgse elukoha valla-, alevi- ja linnavalitsused, kuid selle linna-, alevi- või vallavalitsuse kull, kes on kohustatud hoolt kandma puudusekannataja eest käesoleva seaduse § 19 põhjal. Sünnitusasutused on kohustatud vastu võtma sünnitajat igal juhul, kuna kulude katmise küsimus pärast lahendatakse. Sünnitajad jäävad sünnitusasutusse niikauaks, kui arst leiab selle tarviliku olevat.

Küsimus 2. Kas linnavalitsus oli õigustatud paigutama linnas elutseva lapse perekonda, kui lapse ema elas maal?

Vastus 2. Hoolekandesead. § 51 põhjal oleneb lapse paigutamine lastekodusse või perekonda sellest omavalitsusest, kelle piirides laps elab abivajamise ajal. Seepärast oli linnavalitsus õigustatud linnas elutseva ja abi vajava lapse paigutama perekonda, kui ta leidis selle abiandmisviisi kõige otstarbekohasema olevat. Ka oli linnavalitsus sama paragrahvi alusel õigustatud antud abi tagasi nõudma sellelt ajutiselt maavalitsuselt, kelle piirkonnas elutses lapse ema (või, kui laps elas isa juures, siis isa). Leidis ajutine maavalitsus, näiteks, et tal on soodsamad võimalused lapsele abiandmiseks, oleks ta võinud nõuda lapse oma korraldusse, kuna lapse paigutamisega perekonda linnavalitsus ei võtnud ajutiselt maavalitsuselt seda õigust.

Küsimus 3. Kas linnavalitsus oli õigustatud maavalitsuselt tagasi saama hoolekandekulud isikult, kes sai maavalitsuselt alalist abi ajal, mil ka linn andis temale abi?

Vastus 3. Ei olnud. Kui ajutine maavalitsus keeldus linnavalitsusele tagasi maksmast viimase poolt antud abi isikule, kes oli juba ajutise maavalitsuse hoolealune ja sai ajutiselt maavalitsuselt alalist abi ajal, mil ka linn andis temale abi, talitas ta õieti. Hoolekandesead. § 2 põhjal kuulub hoolekandelise abi andmine küll selle valla-, alevi- või linnavalitsuse võimkonda, kelle piirkonnas abitarvitaja viibib abiandmise ajal, kuid seejuures peab abiandmist korraldaja maavalitsus tegema kindlaks, kas abi palunud isik on tõesti puudusekannataja; ta ei ole kohustatud abi andma isikule, kes abi saab, abi andma kohustatud omavalitsuselt. Hoolekandesead. § 23 ei kohusta üht omavalitsust korraldama hoolekannet teise omavalitsuse kaudu igal juhul, vaid ainult seadusega määratud kordadel, s. o. sama seaduse § 19 ja 20 ettenähtud abiandmise juhtudel. Käesoleval juhul ei ole tegemist eeltähendatud korras abiandmisega, kuna isik oli juba varem ajutise maavalitsuse hoolealune, ja viimane võib korraldada oma hoolealustele abiandmist oma äranägemisel ja kuidas see temale on otstarbekohasem.

Küsimus 4. Kas linnavalitsus on kohustatud hoolekandelist abi andma lapsele, kelle vanemal on küllaldane sissetulek?

Vastus 4. Selle küsimuse kohta on Riigikohus seletanud järgmist (Riigikohtu adm.-osak. toim. nr. 290¹ — 21. novembrist/8. detsembrist 1933): On iseenesest õige väide, et omavalitsus ei ole kohustatud hoolekandelist abi määrama perekonnale, kellel on küllaldane sissetulek; kui aga mõni laste vanem ei täida temal lasuvaid

kohustusi oma laste vastu ja lapsed seetõttu on sattunud abitarvitajate seisukorda, on omavalitsusasutused Hoolekandeseaduse põhjal kohustatud ka niisugusel juhul lastele abi andma, olles õigustatud kantud kulud tagasi nõudma vastavalt omavalitsuselt, kui Hoolekandeseaduse alusel mõni teine omavalitsus on kohustatud need kulud kandma. Viimasel oi ole Hoolekandeseaduse ja BES alusel keelatud kantud kulusid tagasi nõuda sellelt isikult, kes ei ole täitnud oma kohustusi isiku vastu, kelle eest ta on kohustatud hoolt kandma.

Küsimus 5. Kas linnavalitsus võib määrata tagantjärele kinnisvaramaksu, kui kinnisvara omanik sündmääruse vastaselt ei teata linnavalitsusele õigel ajal kinnisvara valmishitamist?

Vastus 5. Sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt. Kui normaalajal mittemaksustamine on tingitud kinnisvara omaniku süü läbi, mitte aga linnavalitsuse ametnike hooletuse või lohakuse tagajärjel, talitab linnavalitsus õieti, kui ta määrab tagantjärele kinnisvaramaksu, sest ei saa ometigi arvata, et kehtiva sündmääruse mitte täitmine võib vabastada kinnisvaraomanikku kinnisvaramaksust ja asetada säärase korratu maksniku majanduslikult paremasse seisukorda võrreldes maksnikuga, kes oma maksuobjekti ei ole varjanud ja on selle õigel ajal üles annud.

Küsimus 6. Kas raudtee tarbeiks vajalike liivaaukude alune maa on vaba linna kinnisvaramaksust?

Vastus 6. Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse (VSKK 1917, nr. 274 — 29. septembrist 1917) § 4 p. 3 järgi käivad kinnisvarade hindamismaksu alla kõik linna piirkonnas asuvad kinnisvarad, arvatud välja ... 3) raudteealune maa ja raudtee maa-alal raudtee liikumise tarbeiks ehitatud majad, samuti ka raudtee päralt olevate puukoolide maa. Raudteealuse maa hulka ei saa arvata raudtee tarbeiks vajalike liivaaukude all olevat maad. Kui seaduseandja oleks tahtnud ka seesugust maad vabastada linna kinnisvaramaksust, siis oleks ta oma tahet ka selgemalt väljendanud ja tähendatud maa suhtes teinud erandi, nagu seda on tehtud puukoolide all oleva maa kohta.

N. S. Küsimus. Kas abielunaisi, kellel pole iseseisvat varandust, saab arvata isikumaksu suhtes samasse liiki, millesse on arvatud nende mehed oma vara järgi?

Vastus. Ei saa. Valla- ja maakonna-omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse § 9 muutmise seaduses (RT 25 — 1932) ettenähtud isikumaksu maksjate jõukuse määramisel peavad olema ühtlased alused kõigile kodanikele ühe ja sama vallaomavalitsuse piires. Abielumeeste vara ja sissetulek võivad küll aluseks olla nende abielunaiste jõukuse arvutamisel, kuid kunagi ei saa väita, et abielunaistel on sama vara ja sissetulek, mis nende abielumeestel, kui muidugi abielunaistel enestel ei ole vara ega sissetulekut. Seepärast ei saa abielunaisi, kellel ei ole iseseisvat varandust, arvata samasse liiki, millesse liigitamise otsuse kohaselt on arvatud nende abielumehed oma vara ja sissetuleku järgi.

Seda on ka Riigikohus mitmel puhul seletanud (vt. Riigikohtu adm.-osak. toim. nr. 314¹ — 15./21. detsembrist 1933, nr. 8¹ ja 9¹ — 19. jaanuarist / 6. veebruarist 1934).

F. R. Küsimus. Kas hoonetealune ja õuemaa käivad alevimaksu alla?

Vastus. Aleviseaduse § 110 järgi käivad alevimaksu alla alevi piirkonnas asetsevad kinnisvarad, nagu maatükid, elumajad, vabrikute, tööstusasutuste ja kaupluste ruumid ning üldse igasugused majad ja ehitised. Sama seaduse § 111 on nähtud ette, et alevimaksu alla ei käi need kinnisvarad, mis on vabastatud linna hindamismaksust. Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse (VSKK 1917, nr. 274) § 4 on loetletud need kinnisvarad, mis on vabastatud linna hindamismaksust, kuid nende hulka ei kuulu hoonetealune ja õuemaa. Aleviseaduse § 117 selgub otsestelt, et alevimaksu alla (kui kinnisvarad maksustatakse tulukuse järgi) kuuluvad ka ehitiste all olevad, kuid tulu mitte-andvad varandused. Samuti nähtub sama seaduse § 119, et vabrikute, samuti ka tööstuslike ja kaubanduslike ettevõtete hindamisel nende väärtuse järgi võetakse maksualuse väärtuse hulka ka õue all oleva maaala väärtus. Sama seaduse § 120 põhjal alevivolikogu võib maksumisest vabastada vähehinnalised või vähe tulu toovad varandused, kuid ta ei ole kohustatud seda tegema (vt. Riigikohtu adm.-osakonna toim. nr. 210¹ — 29. septembrist 1933).

L. M. Küsimus. Kas linnavalitsus võib vallandada linnaarsti oma äranägemisel?

Vastus. Ei või. Rahva tervishoiu korrald. sead. (RT 2 — 1928) § 18 järgi maa- või linnaarsti määrab kohale maa- või linnavalitsus ja registreerib ametisse tervishoiu- ja hoolekandedirektor maa- või linnavalitsuse ettepanekul. Alles selle registreerimise järel võib arst saada maa- või linnaarstiks. Sama seaduse § 20 järgi loetakse linnaarste küll omavalitsuste ametnikeks, kes saavad kindla palga linnaomavalitsuselt, kuid sama § 20 ja 21 nähtub, et linnaarstid täidavad ka keskvalitsuse ülesandeid, saades nende ülesannete täitmise eest tasu riigikassast Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse eelarve järgi, ja alluvad vahenditult Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusele ning teotsevad viimase poolt antud juhtnõõride järgi. Ainult kõnesoleva seaduse § 17 pp. 1 ja 2 loetletud aladel teotsevad nad linnavolikogult antud juhtnõõride järgi. Sellest tuleb järeldada, et linnavalitsustel ei või olla õigust linnaarstide vallandamiseks oma äranägemisel, vaid seda on õigustatud tegema ainult Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus, kellele linnaarstid (ja maa-arstid) alluvad.

K. T. Küsimus. Kas võib linnavalitsus eraisikule tagasi saata palve, mille otsustamine kuulub linnavolikogule, kui palve on esitatud linnavalitsuse nimele?

Vastus. Riigikohus on ses küsimuses asunud eitavale seisukohale (Riigikohtu adm.-osak. t. nr. 174¹ — 28. aprillist 1933) järgmisil kaalutlusil: Linnaseaduse § 21 järgi moodustavad linnavolikogu ja -valitsus ühes selle juures olevate täidesaatvate asutustega ühise linnaomavalitsuse. Sama seaduse § 102 ja 67 järgi toimub lin-

naomavalitsuse läbikäimine asutuste ja isikutega linnavalitsuse kaudu. Eraisikute palved, mis kuuluvad linnavolikogu otsustamisele, saadab linnapea volikogu juhatajale arutusele võtmiseks volikogus Linnaseaduse § 65 korras. Linnavalitsuse ja -volikogu võimkond on ära määratud Linnaseaduses ja eriseadustes. Juhul, kui tekib kahtlus, kas asi kuulub linnavolikogu või -valitsuse võimkonda, tuleb asi lugeda alluvaks linnavolikogule kui linnaomavalitsuse peaarvanile Linnaseaduse § 62 põhjal. Linnasead. § 21, 102 ja 67 kohaselt ja arvesse võttes eriti eelpooltoodud kaalutlusi, tuleb asuda seisukohale, et linnaomavalitsuse poole pöördumine eraisikute poolt ei või asja läbi vaatamata jätmist või palve tagasisaatmist põhjustada palves linnavalitsuse või -volikogu nimetuse ekslik tarvitamine, kuid et linnavalitsus, kelle kaudu toimub läbikäimine linnaomavalitsusega, on kohustatud asja edasi andma otsustamiseks linnavolikogule. Linnaseaduse § 100 põhjal on asjade korraldiku käigu üle järelevalvajaks linnapea, kelle võimkonda ühtlasi kuulub korralduste tegemine teadete kogumiseks ja asjade ettevalmistamine ettekandmiseks.

R. R. Küsimus 1. Kas teenistuskohuste täitmisel vigastada saanu kaotab pensioni saamise õiguse, kui ta juba pärast vigastada saamist on vabastatud teenistusest mõnel muul põhjusel?

Vastus 1. Asjaolu, et pensioninõudja on vabastatud teenistusest näiteks Tööpuuduse vastu võitlemise seaduse alusel, aga mitte teenistuskohuste täitmisel saadud vigastuse või haiguse tagajärjel, ei või võtta temalt pensioni saamise õigust, mis on kindlustatud teenistuskohuste täitmisel haigestunud, haavatud või vigastada saanud ametnikele, sest maksva Pensioniseaduse järgi on pension kindlustatud teenistuskohuste täitmisel haigestunud, haavatud või vigastada saanud ametnikele, kui see on sündinud teenistuskohuste täitmise tagajärjel ja takistab teenistuskohuste täitmist. Asjaolu, et säärase ametnik juba pärast haigestumist, haavata või vigastada saamist on vabastatud teenistusest mõnel muul põhjusel, mitte haiguste haavade või vigastuse tõttu, ei või põhjustada pensioni mittemääramist, kuna säärasel korral ei oleks ametniku pensioni õigus kindlustatud Pensioniseadusega, sest haigeid, vigastatud ja haavatuid ametnikke võiks alati pensionist ilma jätta, vabastades need mõnel muul põhjusel teenistusest. Seepärast seesuguseil juhtudel ei ole alust nõuda, et vabastamise käsus oleks tähendatud, et vabastamine on toimunud just haiguse, haavamise või vigastuse tagajärjel, ja kui Pensioniseaduse § 8, 12 ja teistes on tähendatud, et teenistusest vabastamise põhjuseks peab olema haigus, haavad või vigastus, siis on mõeldud ainult harilikke juhtumeid normaalolukorras, millele ei teki kõrvalmomente eeldusel, et haiged, haavatud ja vigastada saanud ametnikud ei suuda oma kohuseid korralikult edasi täita. Ei ole sugugi mõeldud, et ainult siis on sääraseil ametnikel pensioni saamise õigus, kui vabastamise käsus on vabastamise põhjusena toodud haigus, haavamine või vigastus (vt. Riigikohtu adm.-osak. toim. nr. 93² — 6. veebruarist 1934).

Küsimus 2. Kas veneaegne teenistus ülem-talurahvakohtu kirjutajana tuleb pensioni arvutamisel arvesse võtta?

Vastus 2. Tuleb. Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduse muutmise seaduse (RT 149 — 1924) § 18 põhjal võetakse arvesse Eesti kodanikel, kes Eesti Vabariigis vähemalt ühe aasta on niisuguses teenistuses olnud, mis sama seaduse järgi annab pensioni saamise õiguse, teenistusaeg Vene riigis riigi- ja omavalitsusasutuses ning avalikes koolides, mis nad Vabariigi praeguseis piires on teeninud, kuigi see teenistus ei annud õigust pensioni saamiseks sama seaduse § 17 nimetatud kassadest. Ei saa õigeks pidada seisukohta, et aega, mis teenitud endises ülem-talurahvakohtus kirjutajana, ei saa pensioni arvutamisel arvesse võtta. Vallakohtu seaduse I raamatu § 31, 46, 50, 55 ja 60 selgub kahtlemata, et kirjutaja endises ülem-talurahvakohtus oli kohtu kui ametiasutuse kirjutaja, mitte aga kohtu esimehe isiklik kirjutaja, sest ta andis ametisse astumisel vandetöötuse, kandis vastutust kui ametnik, võttis kohtus asjaarutamisest osa kohtukirjutajana, kirjutas sellena kohtuotsuseile ja kohtust väljantavaile ja väljaminevaile kirjadele alla jne. Sellest kõigest tuleb järeldada, et teenistus endises ülem-talurahvakohtus oli teenistus ametiasutuses, mistõttu see teenistusaeg tuleb Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduse § 18 juhatusel pensioni määramisel arvesse võtta.

Konstaabel R. Küsimus. Kas konstaabel on õigustatud tarvitama ümmargust kummipitsatit oma ametinimetusega Politseias. kujund. määruse § 60 põhjal (näit. tsiviilkohtuotsuse täitmisel ja adm.-korras sissenõudmisel, kus sarnane pitsat TKS nõudeid täites on tarvilik)?

Vastus. On õigustatud, kuna Politseias. kujund. määrus ei tee erandeid pitsati tarvitamisel ühegi kohusliku ametitalituse kohta.

J. K—t.

O. v—s. Küsimus. Kes on nimelt omaksed või sugulased, kellelt võib Hoolekandeseaduse § 25 põhjal nõuda sisse abiandmiseks tehtud kulud, ja missuguse seaduse põhjal nad on kohustatud hoolt kandma abitarvitaja eest?

Vastus. Hoolekandesead. § 24 (R. T. 120/121 — 1925) järgi jäävad maksma tsiviilseaduste eeskirjad sugulaste ja omaste kohuste ja õiguste kohta üksteise käest toetuse ja ülaspidamise saamiseks. Samas paragrahvis tehakse erand tsiviilseaduste eeskirjadest vallasema ja -laste kohta. BES § 9 järgi on abielumees kohustatud ülal pidama abielunaist. See kohustus kestab kuni uude abielu astumiseni ka sel juhul, kui abielu tunnustatakse tühiseks ja naine sellest ei teadnud ja tal enesel pole varandust (§ 119), ja kui abielu lahutatud mehe süü läbi (§ 124). Samuti on mees kohustatud naist ülal pidama siis, kui naine elab tegelikult lahus mehest, kuid abielu on lahutamata (§ 128). Abielunaine on kohustatud andma ülalpidamist abielumehele, kui mehel pole äraelamise võimalusi (§ 8 p. 3). Vanemad on kohustatud ülal pidama lapsi (§ 199 ja t.), lapsed on kohustatud toetama vanemaid, kui nad ise

ei jõua end ülal pidada (§ 209). Kokkuvõttes piirdub ülespidamise kohustus vastastikku abielupoolte vahel ning vanemate ja laste vahel. Teised sugulased ei ole kohustatud abi andma. **J. K—t.**

Konstaabel H. V. Küsimus. T. linna haiglas suri T. O. Märjamaa vallast, kellel varandust ei jäänud järele. Haigemaja saatis k/v. politseile surnud T. O. ravimiskulude sissenõudmiseks tema mehelt. Mees loobub naise ravimiskulude tasumisest. Kas politsei on kohustatud sisse nõudma adm.-korras ravimiskulud haigla nõudel surnud naise mehelt ja missuguse seaduse alusel? Kas sissenõudmisel tuleb ravimiskulu lugeda riigi- või omavalitsuse maksuks, või muuks võlaks?

Vastus. Adm.-sissen. s. (R. T. 2 — 1932) § 1 järgi adm.-korras nõutakse sisse: 1) riigi- ja omavalitsuste avalikud maksud, 2) muud maksud, trahvid ja võlad jne., mis vastava seaduse järgi kuuluvad adm.-korras sissenõudmisele. Kuigi omavalitsuse haigemaja kasutamise eest võetakse tasu volikogu poolt määratud tariifide alusel, ei ole haigemaja kasutamise tasu omavalitsuse avalik maks, vaid see on tasu haigla kasutamise eest. Maksev raviasutiste ja laboratooriumide seadus (R. T. 61 — 1935), mis korraldab haigemajade asutamist, samuti ka muud seadused, ei näe ette, et tasu haigemaja kasutamise eest kuuluks sissenõudmisele adm.-korras. Seega ei käi haigla maks Adm.-sissen. s. § 1 alla, millest tuleb järeldada, et omavalitsus haigla kasutamise tasu peab nõudma sisse tsiviilkorras, ühistel alustel näit. tasumata elektrivoolu jne. maksumedega. Hoolekandesead. § 10¹ korras (R. T. 43 — 1935) on hoolekandelist abi korraldajal asutusel õigus nõuda sisse omastelt ja sugulastelt, kes kohustatud hoolt kandma ja ülal pidama haigemajja paigutatute eest, kuid seda ei tee, nende asutuste poolt hoolekandekorras tervishoiuasutusse paigutatud isiku eest kulutatud summad adm.-korras. Küsimusele, kas mees on kohustatud kandma naise haigemaja kulud, oleneb sellest, kas naine läks haigemajja oma algatusel või mehe vastutusel. Viimasel juhul langevad kulud muidugi mehe kanda, kuna tema on astunud haigemajjaga lepingvahekorda. On naine läinud haigemajja, ilma et mees haigemajjaga oleks astunud mingisse vahekorda, tuleb nõuda ravimiskulud naiselt eneselt või tema järelejäänud varandusest. **J. K—t.**

H. K. Küsimus. Kas ühingu juhatuse liikmed vabanevad Tempelmaksuseaduse § 19 ettenähtud vastutusest, kui ühing on likvideeritud?

Vastus. Tempelmaksuseaduse muutmise ja täiendamise seaduse (RT 43 — 1935) § 19 p. 1 on nähtud ette, et kui ühingud, seltsid või asutused on rikkunud tempelmaksu kohta käivaid eeskirju, siis määratakse trahvid ühinguile, seltsile või asutusele, nende maksujõuetusel aga eestseisuse või juhatuse liikmeile, viimaste puudumisel — ühingu või seltsi liikmeile, usaldusühingute juures aga täisõiguslikele osanikele. Maksujõuetuse all Tempelmaksuseaduse mõttes tuleb mõista iga juhtu, kus ühinguile või seltsile määratud trahvi pole võimalik sisse nõuda ühingult või seltsilt, järelikult ka

ühingu või seltsi likvideerimist, sest ka likvideerimise tagajärjel on ühing maksujõuetu määratud trahvi maksmiseks. Tempelmaksuseaduses ei leidu reeglit, et juriidilise isiku likvideerimise tagajärjel langeks ära tempeltrahvi nõudmine seaduse rikkumise eest, mis on toimunud juriidilise isiku teotsemise ajal. Seepärast ei lange ära ka juriidilise isiku juhatuse liikmete vastutus juriidilise isiku tempelmaksu eest seetõttu, et ühing või selts, s. o. juriidiline isik, on likvideeritud.

V. T. Küsimus. Kas vallavolikogu võib kokkuleppel vallaametnikega neile maksta vähem palka, kui näeb ette maavolikogult kindlaksmääratud alammäär?

Vastus. Valla valitud ja palgatud ametnike palga alammäärade kindlaksmääramine ajutiste maavalitsuste või enne viimaste ellukutsumist maavolikogude poolt Vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise ajutise seaduse muutmise seaduse (RT 92 — 1932) § 1 põhjal ei toimu üksnes vallaametnike isiklikes huvides, vaid samal määral ka üldhuvides, sest tähendatud seaduse sihiks on tagada vallaomavalitsusile korralikku ametkonda ja korralikku asjaajamist. Riigikohtu trükitud otsuses nr. 18 — 1925 ongi seepärast seletatud, et kokkuleppel vallaomavalitsuse ja tema ametnike vahel ei ole võimalik vallaametnike palka määrata alla maavolikogu poolt kindlaksmääratud palga alammäära. Kui vallaomavalitsused leiavad, et ajutise maavalitsuse, resp. maavolikogu poolt määratud palga alammäärad on kõrged, siis võivad nad alati pöörduda ajutise maavalitsuse poole soovivaaldusega, et alandataks ajutise maavalitsuse või maavolikogu poolt vastuvõetud palga alammäärad, kuid vallavolikogudel puudub seaduslik alus kokkuleppe põhjal vallaametnikega, olgu nad valitud, määratud või palgatud, neile vähem palka maksta, kui seda on ajutise maavalitsuse või maavolikogu poolt seaduslikus korras kindlaksmääratud vastavad palga alammäärad. Kui ajutine maavalitsus maavolikogu ülesannet ei leia võimaliku olevat vallaomavalitsuse soovidele vastu tulla, võivad vallavolikogud pöörduda ettepanekuga otse Siseministri poole, kel on õigus vallavolikogu ettepanekul muuta ajutise maavalitsuse või maavolikogu määratud palga alammäärasid või ise neid maksuma panna tekkinud tarviduse korral.

S. vald. Küsimus 1. Kas vallavalitsus võib temale täitmiseks saadetud kirjavahetuse esitada vallavolikogule seisukoha võtmiseks?

Vastus 1. Vallavalitsus on kohustatud pidama jooksvat kirjavahetust ja seda võimalikult ajaviitmatult täitma kui vallaomavalitsuse täidesaatev organ. See ei tähenda sugugi seda, et vallavolikogu kui vallaomavalitsuse määrav asutus ei ole õigustatud seisukohta võtma küsimuste kohta, mis on vallavolikogule esitatud vallavalitsuse poolt ja mille täitmine sünnitab ühel või teisel põhjusel vallavalitsusele raskusi. Seejuures ei tohi unustada, et vallavolikogu otsus ei vabasta sugugi vallavalitsust seaduslike nõuete täitmisest, kui nõude täitmine kuulub vallavalitsuse ülesannete hulka, vaid vallavolikogu otsus võib vallavalitsusele ainult juhtnõo-

riks olla selle nõude täitmisel. Säärase nõude mittetäitmise eest, kui see on kohuslik vallavalitsusele, kannab vastutust ikkagi vallavalitsus, rippumatult sellest, missugusele seisukohale asus vallavolikogu ja missuguse otsuse tema tegi.

Küsimus 2. Kas vallavolikogu liige võib olla vallavalitsuse kantseleiametnikuks?

Vastus 2. Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadus ei näe ette, et vallavolikogu liige ei või olla vallavalitsuse teenistuses. Valla omavalitsuse semstvo-seadus 1917. aastast (VSKK 1917 nr. 122, art. 655 § 53) näeb omalt poolt üksnes ette, et vallavolikogu revisjonikomisjoni liige ei või olla vallavalitsuse teenistuses. Seega puudub seaduslik alus, et vallavolikogu liige ei tohi olla vallaomavalitsuse teenistuses. Üksiku vallavolikogu liikme ja vallavalitsuse ametniku vahel ei ole ka alluvuse vahekorda.

H. v—s. Küsimus 1. Missuguse seaduse põhjal on vallavalitsus kohustatud teatama maksuinspeksioonile töövõtte lepingute sõlmimisest, mille väärtus on üle 250 krooni?

Vastus 1. Otsemaksude sead. § 492 järgi riiklikud ja kogukondlikud asutused on kohustatud andma teateid maksuametkonnale möödunud aastal tehtud töövõtete ja hangete üle. Teated on maksuametkonnale vajalikud hankija maksustamise otstarbel ärimaksuga. Kuigi Otsemaksude sead. järgi hanked alla 250 krooni ei kuulu ärimaksu alla, on Maksudevalitsus riigi- ja omavalitsusasutustele seletanud, et ka väiksematest hangetest tuleb teatada maksuinspektorile, sest ühel hankijal võib olla aasta jookul rohkem hankeid mitmelt tööandjalt.

J. K-t.

Küsimus 2. Kas vallavalitsus võib lepinguid sõlmimata töid välja anda, kui lepingu väärtus on alla 1000 krooni?

Vastus 2. Riigi hangete sead. üldreegli järgi tuleb tööde väljaandmisel sõlmida hankijaga leping, kuid § 105 teise lõike ja § 107 teise lõike kohaselt võib ostu-müügilepinguid kui ka tööde teostamis lepinguid sõlmida suusõnaliselt, kui hange ei ületa 1000 krooni, vajaduse korral võttes hankijalt sellekohase allkirja.

J. K-t.

Küsimus 3. Kas RHS järgi vallavalitsuse tööde vähempakkujajaks peavad olema volikogu esindajad?

Vastus 3. Vähempakkumise toimetajaks on RHS § 32 järvi komisjon. Vabariigi Valitsuse määruse § 1 kohaselt, mis antud RHS § 5 põhjal (R.T. 80 — 1934), vallaomavalitsustes on komisjoni määrajaks vallavalitsus. Seadus ega määrus ei näe ette, et komisjonis peaksid olema vallavolikogu liikmed.

J. K-t.

Küsimus 4. Kas vallavalitsus võib sõlmida tööde väljaandmise lepingud alla 1000 krooni, kinni pidamata RHS?

Vastus 4. RHS § 104 — 108 järgi võivad ostud ja tööde teostamised toimuda ka ametiasutuste vahetul korraldusel neis eeskirjades ettenähtud tingimusil. Otsustajaks on RHS § 8 ettenähtud ülemad, kelleks vallaomavalitsusis Vabariigi Valitsuse määruse kohaselt on vallavalitsus.

J. K-t.

Küsimus 5. Kas alla 250-kr. tööde väljaandmise lepinguist tuleb ka kuhugi teatada, või on lepingul tempelmaksu tasumise-ga kõik korras?

Vastus 5. Vt. vastus 1.

J. K-t.

Küsimus 6. Kui vallavalitsus oma protokollis on otsustanud töö välja anda (ilma töövõtja allkirjata), kas see tuleb lugeda lepinguks ja tempelmaksustada ning maksuinspektorile teatada, või peab tingimata sõlmima lepingu, kui selle väärtus on alla 1000 krooni?

Vastus 6. Tempelmaksustamisele kuuluvad Tempelmaksu-sead. kohaselt igasugused lepingud, ka suusõnalised, kirjade ja otsuste põhjal sõlmitud lepingud jne. Vt. vastus punktile 2.

J. K-t.

T. v-s. Küsimus. Kas vallavalitsusel on alust kohtu teel tsi-viilkorras nõuda lapsevanemalt algkooli jooksvaid majanduslikke kulusid Avalikkude algkoolide sead. § 28 teostamise määruse alusel juhul, kui lapse elukoha vallavalitsus loobub nende tasu-misest põhjusel, et vanem koolikohuslikku last ei saatnud oma valla algkooli ja vallavalitsus ei saavuta kokkulepet nende tasu-mise asjas lapsevanemaga?

Vastus. Säärasel juhul on vallavalitsusel õigus nõuda lapse-vanemalt seaduses ja määru-ses ettenähtud kulusid tsiiviilkorras.

J. K-t.

Kirjavastuseid.

K. T. „Eesti Politsei“ lahendab ainult tellijate poolt esitatud küsimusi.

Lugeja X. Nagu juba korduvalt seletatud, ei lahendata ano-nüümküsimusi.

Õiendus: Käesolevas numbris avaldatud A. Tenson'i artiklis „Politsei toime kriminaaljälitamisel...“ leheküljel 418, on eksi-kombel vahetatud veerualuste märkuste 25 ja 26 kohad ja numbrid, seega tuleb lugeda: 25) „RT 38 — 1928...“ ja 26) „RT 16 — 1935, 154“.

Väljaandja: *Siseministeeriumi Administratiivala Kirjastus.*

Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

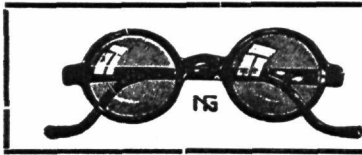
KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

Soonvald, Hugo Johani p.,
sõjaväest vabastamise tun-nistus nr. 876, v. a. 2. Soo-musrongide rügemendi üle-malt 30. 9. 30 a. (45547)

Kipper, Alfei Ivani p., las-keriistaluba nr. 824, v. a. Riigimaade ja Metsade valit-suselt 19. 9. 34 a. (45545)
Jauk, Johannes, kaitseväe-teenistuse tunnistus nr. 1842, v. a. Pioneerpataljoni üle-malt 29. 9. 31 a. (33353)

- Vihalem, Hans Johannese p., kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 59, v. a. Peipsi laevastiku div. ülemalt 28. 1. 33. a. (33550)
- Mäll, Eduard, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 4982, v. a. Pioneerpataljoni ülemalt 21. 12. 26. a. (3655)
- Tats, Peeter Peetri p., isikutunnistus nr. 7, v. a. Penuja vallavalitsuselt 23. 3. 27. a. (45852)
- Vispel, Joh., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1944, v. a. 5. jalaväe rügemendi ülemalt 3. 9. 24. a. (3656)
- Kunimägi, Hans, Jaagu p., hobusepass nr. 133, v. a. Karksi vallavalitsuselt 23. 12. 20. a.
- Tats, Peeter Peetri p., kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 4903, v. a. Ratsarügemendi ülemalt 29. 8. 28. a. (45853)
- Aumeister, Johan Antoni p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 1670, v. a. Pärnu kaitseväeringk. ülemalt 2. 7. 29. a. (45854)
- Mäitse, Karl, kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 569, v. a. 1. jalaväe rügemendi ülemalt 31. 1. 28. a. (45856)
- Peedar, August Jaani p., laskeriistaluba nr. 1682, v. a. Viru-Järva prefektilt 8. 11. 32. aastal.
- Unt, Gustav Hansu p., sõjav. vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 7154, v. a. Tartu kaitseväe ringkonna ülemalt 29. 11. 28. a.
- Engso, August, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9813, v. a. Lääne maakonna rahvaväe ülemalt 5. 11. 20. a. (3654)
- Kartau, Peeter, kaitseväest vabastam. tunnistus, v. a. 6. jalaväe pataljoni 1923. a.
- Kapsta, Herbert, kaitseväest vabastamise tunnistuse duplikaat, v. a. Võru kaitseväer. ülemalt 13. 2. 28. a. (45549)
- Seegner, Jaan Jüri p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 482, v. a. Harju maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 13. 1. 20. a. (45861)
- Kütt, August Peetri p., kaitseväeteenistusest vabast. tunnistus nr. 1942, v. a. 7. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 30. a. (45862)
- Kiviväli, Arthur, II järgu maakaitseväelase tunnist. nr. 7, v. a. Viljandi maak. rahvaväe ülemalt 4. 1. 22. a.
- Viletsus, August Jaani p., Kaitseliidu liikmekaart nr. 2339/29258, v. a. Sakalamaa maleva pealikult 2. 10. 31. a.
- Prüüs, Arnold Jaani p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 23182, v. a. Tartu maak. rahvaväe ülemalt 13. 4. 20. a. (45865)
- Puusik, Karl Jüri p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 11185, v. a. Viljandi maak. rahvaväe ülemalt 18. 10. 20. a. (33564)
- Ige, Aleksei Aleksei p., kaitseväeteenistusest vabast. tunnistus nr. 1317, v. a. Viljandi kaitseväeringkonna ülemalt 7. 7. 32. a. (45855)
- Riisman, Rudolf Jaani p., kaitseväeteenistuse tunnistus nr. 227, v. a. Kaitseväe ühend. õppeasutuste ülemalt 23. 1. 32. aastal. (45857)

Suur valik: **prille, kraadiklaase, foto-aparaate ja -tarbeid, habemenuge ja kõiksugu optikariistu.**

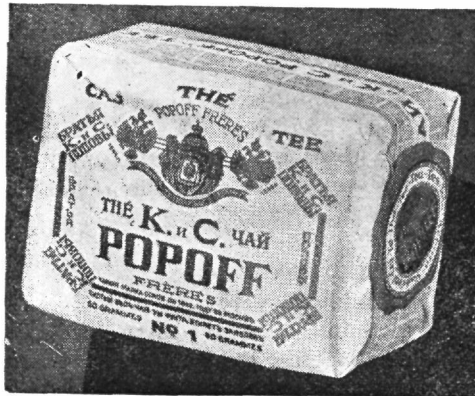
Optikaäri G. Berger, Nunne tän. 1
Tallinn.

Politseinikele odavad hinnad.

Naiste ja meeste
valmisriideid.
mööbliriiet, gobelääni, damasti j.n.e.
soovitab suures valikus soodsate
hindadega

Firma M. JOSSELOV

Tallinn, Kuninga 6, tel. 450-61.

J. VALGE

**Riigikohtu administratiiv-osakonnas
1933. ja 1934. a. lahendatud küsimusi.**

HIND Kr. 6.50.

Ilmub trükist novembrikuu lõpupäevil. Tellimistega pöörduda „Eesti Politsei“ talit. Tallinn Postkast 338.

SUURIM ERA-LÕHKEAINETELADU EESTIS
KAUBANDUSÜHISUS M. J. SEPP & Ko

müüb odavaid käsituskindlaid lõhkeaineid, süütekapsleid ja süütenööri.

Lõhkeaine on pakitud õhukindlatesse plekknõudesse à 24 kg netto ja padrunites à 100 gr paigutatult puukastidesse à 25 kg. Süütekapslid karpides à 50 ja 100 tk.

KAUBANDUSÜHISUS M. J. SEPP & Ko
Tallinnas, S. Karja 18-20,
tel. 462-22.

Nõudke kõikjal meie saadusi, sest:

kõrge kvaliteet,
ületamatu maitse,
huviküllane pakend

A/S
J. Brandmann

on
kakao, šokolaadi ja kompekkide omadused.

SINGER

õmblusmasin on elupõline!
Maksutingimused eriti soodsad!

Kuulsad rootsi raadiod „AGA”

on ületamatud oma häälekvaliteedilt ja selektiivsusest

Nõudke demonstreerimist!
Müük järelmaksuga

▽
Aga – Baltic Radio A. B. esindus ja ladu, A. Selling & Ko. Vene 13, Tallinn

A|s. „Rotermann'i tehased”

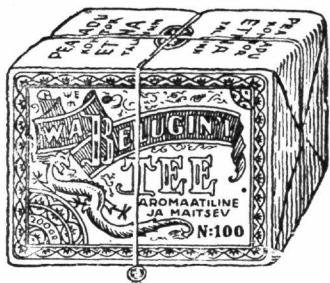
end. Chr. Rotermann, asut. 1829.

Jahupeski.

Leibavabrik.

Esindused: „Opel“- ja „Krupp“- autod
ja „Continental“- kummid.

Nõudke igal pool!

Pealadu: Tallinn, Aia 10
Telef. 442-18

Kõige suurem meeste ja naiste
valmisriiete kaubamaja
Eestis

A. Rubanovitsch & Pojad

Tallinn, Viru tän. 8
Tel. 436-65

EESTI BELLACCORD-ELECTRO HELIPLAADID

NÕUDKE MEIE UUDISEID

nagu valsid „Koduke”, „Lainetel”, „Süda see ihaldab laineid”, „Lahkumine”, „Ei sa mul unune”; polkad: „Kassipolka”, „Antsu polka”, „Kurvad päevad”, „Väike neid”; foksid: „Pärdik”, „Meremehe elu lõbus”; tansid: „Miks armastan neid kahte musta silma” jne. bariton ARTUR RINNE ettekandes.

NÕUDKE MEIE UUDISEID

nagu tango „Süda”, valss „Oled noor, kuulub sulle maailm”, laule: „Armas isa kohakene”, „Kui sa tuled, too mul illi” tenor R. JOKS'i ettekandes.

NÕUDKE MEIE UUDISEID!

Meie heliplaate demonstreeritakse tasuta igas paremas muusikaäris-

„BELLACCORD-ELECTRO”
PEALADU O-Ü. „ESTO-MUUSIKA”

MALCOLM & Co.

TALLINN

Inglise lina eksportfirma

Osakonnad:

ABJAS, TARTUS, TÕRVAS, VALGAS, PÄRNUS, VÕRUS ja PETSERIS

Linaost suurel ja väikesel arvul

ÜHISUS „ESTONIA EKSPORTTAPAMAJAD”

Suurim lihasaaduste eksportäri ja ostu-müügikeskus Eestis

OSTAB: peekon- ja pekisigu, eks-
portlambaid, pulle, leh-
mi ja vasikaid igasu-
guse kaatuga, kergeid
tooreid sinke j. n. e.

Palume jälgida ärimärki

MÜÜB: värsket, soolatud ja
suitsetatud liha ja liha-
saadusi, toorest ja sulatatud plo-
mirasva, vorste, sinke ja liha-
konserve kirjut pesuseepi, kollast
tuumseepi, saunaseepi, liha- ja
kondijahu segu j. n. e. j. n. e. j. n. e.

Detailmüük

„LIHATSENTRAAL'ides”
Tallinnas, Nõmmel, Pärnus,

Haapsalus, Narvas, Narva-Jõesuus, Püssis ja Rakveres

Engros-tellimistega palume pöörduda:

ÜHISUS „ESTONIA EKSPORTTAPAMAJAD”

Tallinn, postkast 33, tel. 309-53, 305-51, 305-82 ja 309-55

K. M. TALLINNA TEKSTIIL

Tallinn, V. Karja tän. 1, telefon 446-34

Kodu- ja välismaa riiete ladu

Riigiametnikele müük ka orderite peale

Nahavabrik A.-S. E. M. Uswansky ja Pojad

Tallinna ladu: Veneturg 3. Telefon 304-49.

Vabrik: Tartus, Kaluri 45, tel. 1-22. Petseri ladu: Kaubarida, tel. 1-23.

A. Scheer Posamendi-, paela- ja trikoovabrik.

Tallinn, Viru tän. 4. Tel. 444-82.

Valmistab: Seltsidele lipunööri ja -narmaid, Riigiametnikele vormiritetuse juurde õlapaelu, est-tusvöösid jne. Kõiksugu mööblinarmaid, -topse ja -nööre: siidist, puuvillast ja villast.

Töö kiire ja korralik.

Hinnad mõõdukad.

I Tallinna karusnahkade parkimise ja värvimise tööstus J. Oinas & Ko

Kontor: Vene tän. 3, tel. 449-32. Tööstus: S. Pärnu m. 16, tel. 449-31.

Igasuguste karusnahkade parkimine ja värvimine. Kantud nahkade uuendamine.

Kaubandusühisus „MINERAAL” S. BERNER & P. SANDER

Tallinnas, Inseneri t. 3, tel. 462-65.

Telegr. aadress: Sanko-Tallinn.

Petrooleum, bensiin, nafta, auto- ja määrdeliid, autokummid jne. Müük suurel ja väikesel arvil.

Tallinna Müsitööstus ja
Kaubandus

F. B. Strasch

Suur ladu kõiksugu mütse, kõike liiki sõjaväemütse, kübaraid, barette, mütsiriideid, mütside valmistamise tarbeasju, pesu ja karusnahku.

Müük suurel ja väikesel arvil.

Tallinn, Maakri 2, tel. 304-87 (Estonia pst. nurgal kivim.).

Laudu, hõõveldatud ja hõõveldamata, prusse, seinapalke, liiste, mitmesuguseid latte, trepikäsipuid jne.

Soovitab **Karl Simon'i** Saeveski ja ehitusmaterjalide ladu, Tallinn, Kopli tän. 9. Tel. 441-53.

Joh. Lorup'i klaasivabrik Valmistab kõrgekvaliteedilisest klaasist: a) pudelid valgest ja värvilisest klaasist igasuguseks otstarbeks, b) majapidamistarbeid nagu: tee- ja napsiklaase, karavine, suhkru-, või- ja soolatoose, lambiklaase, lillevaase jne. c) tehnikatarbeid nagu: elementpurke, telefoni isolaatoreid, elektrilampide kupleid jne. Peakontor: Tallinn, Viru t. 11, tel. 447-01. Vabrik: Kopli, Bekkeri nr. 84.

Kooajaks moodsaid käekotte, reisikohvreid, portfelle ja rahataskuid suures valikus odavate hindadega soovitab

O. ZIMMERMANN

Tallinn, Harju 34
Tartu, Suurturg 4
Pärnu, Rütli 41

Rüdevärvimistööstus *Home*

Tallinn, Paldiski mnt. 25, kõnetraat 452-61

Töötab üle — värvib, trükib, pleegitab, pressib, käärib ja
apreteerib — igasugust riidet ja riidematerjale

Töö kiire ja korralik — — Hinnad soodsad

Metallitööstuse A. S. „ILMARINE”

end. Fr. Wiegand

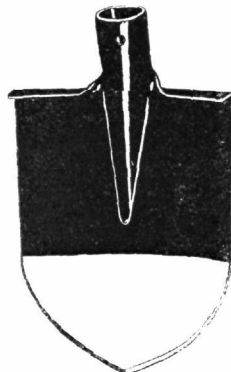
Tallinn, Põhja puiestee 21 Telefoni keskaam 426-40

Valmistab ja müüb
en gross

kirveid
ja
labidaid

kõikides mõotudes

Töö korralik ja puhas
Headuse eest täielik vastutus

Pudu-, moe- ja manufaktuurkaupade

S·U·U·R·L·A·D·U

ning A.-s. „RAUANIIT” ja A.-s. „KIN-
DAVABRIK SIMPLEX” saadused
... MÜÜK SUUREL ARVUL ...

K./M. E. LERENMANN

TALLINN, S. KARJA 10, TELEFON 446-43

Kivitrükikoda
J. MÄNNIK

Tallinn, Soo 23
Telefon nr. 436-86

Valmistab igasuguseid värvilisi
TRÜKITÖID
Töö kiire ja korralik
Hinnad vastutulelikud

Raudkaubad, käsitööriistad, mõõteriistad, vask, alumiinium, uus hõbe, plekid, vasktraat, vask lattides. Ehitus ja tööstustarbed.

K.-M. „UUS TURG“

Tallinn, V. Viru 8, tel. 445-44.

Kaubanduse
A./S. **HÜPPLER & Ko.**

Tallinn, S. Tartu m. 43
Telefon 305-01

Soovitame suurel ja väikesel arvul:
rauda, plekki, igasuguseid tööriistu,
ehitusmaterjale,
majapidamis-, jahi- ja maalritarbeid.
Ostame: vana rauda, malmi, plekki ja muid metalle

Laevasõidu A.-S. Merilaid & Ko.

Kontor: Tallinn, Aia tän 5-a, Telefon 451-88.

Esimene mehaaniline paberossikestad ja pappkarbitööstus

Asut. 1897 „**GEORGI**” Asut. 1897
E. GLAUDAN

Tallinn, Toompuiestee 27, tel. 434-27

Papptooted, nagu:
kokkupandavad koogi- ja tordikarbid, papptaldrikud, puudrikarbid, pakkekarbid ja mitmesugused papptööd
Paberossikestad „**GEORGI**” nr. 7, 8, 10, 11, 12 ja 13 riisi- ja maispaberist.

A.-S. Selekt

Tallinnas, Kontor V. Karja 1
Telefon 466-98

*Kõiksuguste
toornahkade sisseost*

Joaveski Puupapivabrik Virumaal

soovitab igasuguses sortimendis
valget puupapi kartongi

Kontor: Tallinn, Lubja 9a, tel. 308-84

TEKSTIILTÖÖSTUS
„**STABIL**”

Tallinn, Hollandi põiktän. 3
Telefon 313-16

Soovitab oma laost igasuguseid kõrgeväärtuslikke

voodririideid

Aktsiaselts

„EESTISIID“

Soovitab siidi-, poolsiidi-,
puuvilla- ja mööbliriiet.

UUDISEID HOOAJAKS

Praak ja restide müük
suure hinnaalandusega
vabriku ladudest.

TALLINN: Viru t. 14, tel. 447-87
ja Viru 5, Laadaplats nr. 70.
TARTU, Aleksandri tän. 6,
tel. 1-95 ja Poe t. 5.

VILJANDI, Tartu t. 1-a, tel. 30
PETSERI, Turuplats nr. 17
NARVA, Peetriplats nr. 1
RAKVERE, Tallinna t. nr. 27.

Nõudke kõikjal

NOKIA

kalosse ja botikuid.

RIOLA

Tallinn, Kreutzvaldi tän. 2.

Kompvekid

Šokolaad

Pastilaad

Marmelaad

Corso-Café

TALLINN, Vabadusplats 3
Tel. 454-18

Muusika kella 5-1/212 õhtul.

Piljard.

Male.

A-s. „Eesti Reisibüroo“

Peakontor: Tallinn, Kinga 3. Tel. 433-20.
Osakonnad: Tartu, Suurturg 7. Tel. 3-72.
Pärnu, Rüütli tän. Endia majas. Tel. 1-13.
Telegrammi aadress: Erbo Tallinn või
Tartu.

Raudteepiletite müük:

- a) kõigisse kodumaa jaamadesse,
- b) kõigisse Euroopa suurema-
tesse linnadesse.

Laevapiletite müük:

a) kõigil kodumaa ja Baltimere
liinidel, b) ookeanipiletid inglise,
saksa, prantsuse, rootsi, hollandi,
itaalia ja ameerika laevaliinidel,
kõigisse suuremaisse ulgumere
sadamaisse. Esitus ja agentuur
kõigist suuremaist Euroopa rei-
sibüroodest. Rahavahetus ning
valuuta ost-müük turistidele.
Välismaa passide ja viisumite
muretsemine. Ringreisipiletid
turistidele terves Euroopas. Öhu-
sõidupiletid „Aero“, „Deruluft“
ja „Lot“ liinidele. Kohalikkude
omnibuste liinide piletid, O-ü.
„Mootor“ ja teised. Nõuanded ja
arvestused reise kohta tasuta.

On kindlaks-
tehtav tõsiasi,

et kodumaa tekstiilkaupade tarvitamisega aitame kaasa
kodumaa tööstusliku toodangu edenemisele ja võimaldame
tööd suuremale töölishulgale, seepärast tarvitame **ainult**
kodumaa tekstiilsaadusi.

Narva Kalevi Manufaktuuri

saaduste headuse tagab tema 100-aastane edurikas tegevus.

Hans Vichmann,

Tallinn, Paldiski mnt. 20.

Telefon 434-64

Keemiatehas

Soovitab parimas headuses:
saapakreeme, veesaapamääret
„Kalamees“ ja küünlaid
igas suuruses.

Nõudke tuntud headuses

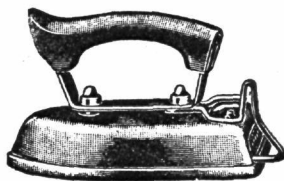
R. Klausson'i

monpansjeed ja
šokolaadikompvekke,
šokolaadi, biskviite.

Müügil üle maal

Vabrik: Tallinnas, Jahu tän. nr. 5.

Telef. 441—15.

„ELDRO“ Tallinn, Lai tän,
tel. 450-29

Soovitab oma tööstuses valmistatud
elektri triikraudu, pliite, veekeetjaid.
laualampe, armatuure, traatvärku jne.

THOMAS CLAYHILLS & SON

asutatud 1633. a.

TALLINN, Olevimägi nr. 14.

Telef: 435-23, 435-25;

Laod 306-35, 306-97, 310-25

Kaupade osakond: Heeringad, sool, suhkur,
riis, jahu, manna, vaik, seebikivi, koloni-alkaubad. } Tel. 435-25
Määrdeõlid ja teised naftasaadused.

Sepa- ja aurused, koks, küttepuid. Ehitus- ja } Tel. 435-23
metsamaterjalid. Kaupade ekspord.

Laevasõiduosakond: Tel. 435-26, 435-58.

Ekspeditoontosakond: Tel. 435-21, 435-59.

Võhma *lihasaadused on kõrgekvaliteedilised, alati värsked ja maitsvad — seepärast nõutakse kõikjal*

Võhma Eksportlapamaja lihasaadusi

EESTI KIVIÕLI A.-Ü.

Suurim õlitööstus Eestis

Juhatus ja müügi-
osakond:

Tallinn, Jaani 6, tel.:
463-05, 464-50, 465 56, 462-04

Kaubamärk

Tehased ja kae-
vandus:

Kiviõli jaam, telef.:
- - Sonda 15 - -

Saadused: Kõrgeväärtuslik kütteõli. Imbutusõli „Kresolaat” (Fenolaat) ja „Karbestoleum”. Katuselakk. Kivitõrv „Ekstra”. Puhas põlevk.-katuselakk. Bituumen. Tolmuõli „Estolmit”. Puurimisõli. Mootornafta. Viljapuu-karbolineum „Estoleum”. Auto- ja aviobensiin „Estolin”.

Tarvitage ja nõudke kõikjal EESTI KIVIÕLI A. Ü. saadusi!

Masinaehitusevabrik

A./S. FRANZ KRULL

TALLINN, Kopli 68, tel. 425-35 Osakond TARTUS, Raekoja 13, tel. 17

Valmistab võistlemata headuses iga seltsi:

Masinaid, seadeid, aurukatlaid ja põllutööriistu. Uudisena veskimasinaid, tekstiiltööstus masinaid, viljapeksumasinaid ühes ristikheina-seemnepeksu seadeldistega. Kõrgeväärtuslik malm ja vasevalu. Keskkütte katlad ja radiaatorid. Nõudke hinnakirju ja eelarveid.

O-ü. Riieturite Ühiskaubamaia

Tallinn, S. Karja 19, tel. 455-77

Kohale on jõudnud sügishooajaks suures valikus **inglise** kui ka kodumaa **palitu**-, ülikonna- ja mantliriided uutes mustrites.

A.-S.

Tallinna Laevaühisus

Laevaomanikud ja agendid.

JUHATUS JA PEAKONTOR
S. Karja 18
Kõnetraat 426-90 (4 liini),
oma keskjaam.

OSAKONNAD;
Narvas, Pärnus ja Paldiskis.

Tegevusalad:

Sütelaod sadamas ja Meripuiesteel 3—5. Tollivabalaadu ja kauplus laevade varustamiseks. Kaupade tollimine ja ekspeditsioon.

Laevade parandustöökojad

Makaronitehas

„Minerva”

soovitab kõrges headuses:

makarone,
munamakarone,
nuudleid ja
tähtnuudleid.

Tallinnas, Alberti tän. 4,
tel. 435-28.

№9 ЦЕЙЛОНСКИЙ ЧАЙ 50 ГР.

Cie de Commerce de Thé
Wassily Perloff & Fils
Fondée à Moscou en 1787

WASSILY PERLOW JA POJAD

Parim tee!

Alati värskelt saadaval.

Kirjaümbriku- ja paberi-
ümbertöötamise tehase O.-ü. **Raf. Haarla** Tallinn, Tina 9
Tel. 302-56

Nõudke

märgiga paberikaupu.

Valmistab ja müüb:

Kirjaümbrikke igasuguseid,
Postpabereid, kirjablokke suures valikus,
Joonistusblokke „Usin Joonistaja“,
Kopeerpaberit sinist, krepp-paberit ja
teisi paberikaupu.

Naha-, jalanõude ja hobuseriistade
kauplus

Nikolai Bõstrov

Tallinn, Veneturg 1. (Narva m. poolel)
Kõnetr. 313-13.

Kaluritele, jahimeestele ja nende perekonna-
liikmetele soovitab oma laost ja kauplusest:
kala- ja jahimeestele veekindlaid nahk-
ja kummisaapaid. A.-S. „Globus-Union“
jalanõusid, kalosse ja botikuid „Tre-Torn“,
„Põhjala“ jne.

Täielik valik!

Hinnad mõõdukad!

Chypre seep
Lavendel seep
Palmõli seep

Seebivabrik

„**RIVIERA**“

Tallinn, S. Pärnu m. 120

PESUSINE
SOKOL

Loige
narem

MÜÜGIL IGALPOOL

Aktsiaselts

Tallinna

KÕIEVABRIK

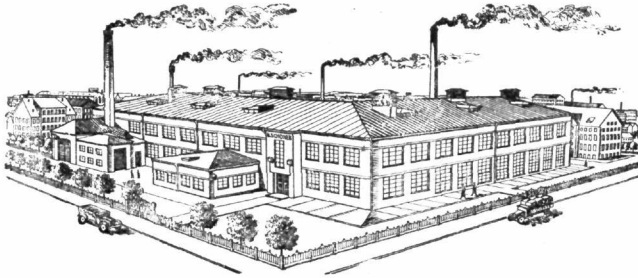
JOHN CARR'i

pärijad.

Kopli tän. 33. Telefon 439-79.

TKV-sisalmatid.

Nõudes ainult Tallinna kõie-
vabriku tooteid, olete kindel,
etsaate hinnaväärilist kaupa.

Auru jõul

rõudevärvimise,
pleegitamise ja
apreteerimise
vabrik

B. Schocher & Ko

Jahu tän. 3-b
Kõnetraat 468-35

Noack

autopatareid,
raadiopatareid.

Nõudke

Karhula^o/_y.

Soome kõrgeväärtuslikku
klaas- ja kristallikaupa.

Martsipani- ja
šokolaadivabrik

Georg Stude

asutatud 1864. a.

Tallinn, Pikk t. 16 Tel. 442-76

Suurim

karusnahkade ladu

A. Ratner

Tallinn, Narva m. 71

ELEKTRILAMPE

igas suuruses, eriti odavate hindadega,
soovitab

Joh. Freybach

Tallinn, V. Karja 8.

LUTERMA MÕÕBLID

said Tartu näitusel
kõrgema auhinna
osaliseks, sest nad on

moodsad,
solidsed,
mugavad ja
odavad.

A. S. A. M. Luther, Tallinn, Vana Posti 9.
Esindaja Tartus: E. V. JÜRGENS, Ülikooli 2.
Meie väljapanekute külastamine ei kohusta ostuks.

TALLINNA KIVITRÜKIKODA

R. TOHVER & Ko

VASE-SÜGAVTRÜKK —
AJAKIRJU JA PILTE

KIVITRÜKK —
ETIKETTE, PLAKATEID

OFSETTRÜKK —
PILTPOSTKAARTE, ETIKETTE

RAAMATUTRÜKK —
RAAMATUID, AJAKIRJU,
AKTSIDENTSTÖID

FOTO-LITO —
MITMET VÄRVI ÜLESVÖTTEID

RELJEEFTÖID

S. TARTU 49
TELEFON 313-07

A. TÕNISSON & Ko

TALLINN – RÜÜTLI TÄN. 28/30

VESIVARUSTUS
KESKKÜTE
PUMBAD

UUelt AVATUD ELEKTRITARVETE OSAK.

EESTI KINNITUS-AKTSIASELTS

„POLARIS“

võtab vastu järgmisi

KINNITUSI:

tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-, kasko- (laeva-
kerede) ja klaasikinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad Kr. 925.000.

Seltsi asutamisest saadik on kahjude eest välja makstud

Ü L D K O K K U Kr. 4.700.000.

Soliidne edasikinnitus! Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru tän. 12.
Kõnetraat 426-66. Telegr.-aadress: „POLARIS“.
Osakond asub Tartus, Suur Turg 11. Kõnetr. 6-75.
E s i n d a j a d kõigis linnades ja maakondades.

„EESTI POLITSEI“

sisu 1935. a.

	Lk.
A	
Administratiivkorras karistamisest raudteel — A. Oja	174
Ametlik osa 44, 125, 207, 297, 388,	468
Auto kurjategijate teenistuses — A. Org	352
D.	
Distsiplinaarmenetlusest — A. Oja	237
E.	
Elukutselisist kurjategijaist — N. Tammik	266
Ennustajad ja kriminaalpolitsei — S. Piir	355
F.	
Film ja kino — Lii Ojamaa	250
H.	
Hoolekande alal uuendusi — V. Vellner	281
J.	
Järvamaa Politseiametnikkude Kogu 10-aastane — O. Teder .	363
K.	
Kinnisvarade sundvõõrandamisest — E. Dolf	288
Kirjanduse alalt 49,	297
Kirjavastuseid	482
Kõnniteedest — A. Grauen	295
Küsimusi ja kostmisi 52, 135, 213, 306, 390,	473
L.	
Lapsendamisest Nõukogude Venemaal — T. Teder	467
Liiklemisest Tallinna-Harju prefekt. piirkonnas 1934/1935. a.	263
Lääne-Euroopa linnade välimus keskajal — O. Angelus . .	191
N.	
Nõuete administratiivkorras sissenõudmisele kuuluvusest — Joh. Kaiv	85

	Lk.
O.	
Omavalitsuste majandamisest — A. Loorits	463
Omaval. perekonnaseisuum. ülesandeid perekonnanimede ja nimede eestistamisel — O. Angelus	449
Omavalitsuste ülesandeid Jahiseaduse käsitlemisel — Rich. Känd	186
P.	
Perekonnanimede ja nimede eestistamise alalt — Osk. Angelus	115
Perekonnaseisumetnike ülesandeid perekonnanimede ja nimede eestistamisel ja muutmisel — O. Angelus	32
Pildirüüstajad — M. Tiivas	276
Politsei antiikajal — R. Välja	243
Politsei domineeriv osa Saksa tsiviilõhukaitse praktikas — A. Kümmel	111
Politseikooli 10-aastasest tegevusest — E. Mets	240
Politsei toime kriminaaljälitamisel Krim.-kohtupid. sead. järgi — A. Tenson	325, 413
Poola politseist — L. Kahkra	12
Praslini hertsog — E. Rand	182
Pärismaalasist politsei tähtsusest ja ülesandeist — H. Sepp .	177
R.	
Reisija tollirevisjonil — V. Daniel	24
Reisija tollirevisjon Lätis ja Leedus — V. Daniel	107
Roimarite ühingud usulisel alusel Indias — S. Kallaste	359
S.	
Saksa omavalitsuste reformist — E. Dolf	366, 441
Suurpettur — J. Pärn	28
T.	
Tuletõrje osa süütamiste kindlakstegemisel — A. Lepik	257
Tunnistajad kriminaalprotsessis — L. Kahkra	272, 331
Tunnistajate ülekuulamise tehnikast — A. Liit	419
V.	
Vaimuhaiged süütajatena — P. Suits	102
Valdade ja alevite eelarvete koostamisest — O. Angelus	374
Vallaomavalitsuste ümberkorraldamise aluseid — V. Velner	382
Vargus ja selle kuritöö liigitus RNS, NS ja KrS järgi — J. Viks	1
Võimuliialdus ja -tegevusetus — J. Viks	157
Välisriikide politsei tegevusest — L. Puusild 15, 91, 161, 336,	424
Väljamõeldud kuritegudest — L. Kann	349

1935. a.
 „Eesti Politsei“ sisu.

Autorite järgi.

	Lk.	
Angelus, Oskar	— Omavalitsuste perekonnaseisuametnike ülesandeid perekonnanimede ja nimede eestistamisel ja muutmisel	32
„	— Märkeid perekonnanimede ja nimede eestistamise alalt	115
„	— Lääne-Euroopa linnade välimus keskajal	191
„	— Valdade ja alevite eelarvete koostamisest	374
„	— Omavalitsuse perekonnaseisuametnike ülesandeid perekonnanimede ja nimede eestistamisel	449
Daniel, V.	— Reisija tollirevisjonil	24
„	— Reisija tollirevisjon Lätis ja Leedus	107
Dolf, E.	— Kinnisvarade sundvõõrandamisest	288
„	— Saksa omavalitsuste reformist	366
		441
Grauen, A.	— Kõnniteedest	295
Kahkra, L.	— Poola politseist	12
„	— Tunnistajad kriminaalprotsessis	272
		331
Kaiv, J.	— Nõuete administratiivkorras sissenõudmisele kuuluvusest	85
Kallaste, S.	— Roimarite ühingud usulisel alusel Indias	359
Kann, L.	— Väljamõeldud kuritegudest	349
Känd, R.	— Omavalitsuste ülesandeid Jahiseaduse käsitlemisel	186
Kümmel, J.	— Politsei domineeriv osa Saksa tsiviilõhukaitse praktikas	111
Lepik, K.	— Tuletõrje osa süütamiste kindlakstegetamisel	257
Liit, A.	— Dr. E. Locard'i arvamusi tunnistajate ülekuulamise tehnikast	419
Loorits, A.	— Omavalitsuste majandamisest	433
Mets, E.	— Ülevaade Politseikooli 10-aastasest tegevusest	240
Oja, A.	— Administratiivkorras karistamisest raudteel	174
„	— Distiplinaarmenetlusest	237

	Lk.
Ojamaa, Lii	— Film ja kino 250
Org, A.	— Auto kurjategijate teenistuses 352
Piir, S.	— Ennustajad ja kriminaalpolitsei 355
Puusild, L.	— Välisriikide politsei tegevusest 15
	91
	161
	336
	424
Pärn, J.	— Suurpettur 28
Rand, E.	— Praslini hertsog 182
Sepp, H.	— Pärismaalast politsei tähtsusest ja üles- andeist 177
Suits, P.	— Vaimuhaiged süütajatena 102
Tammik, N.	— Elukutselisist kurjategijaist 266
Teder, O.	— Järvamaa Politseiametnikkude Kogu 10-aastane 363
Teder, T.	— Lapsendamisest Nõukogude Venemaal 467
Tenson, A.	— Politsei toime kriminaaljälitamisel Kri- minaalkohtupid. sead. järgi 325
	413
Tiivas, M.	— Pildirüüstajad 276
Velner, V.	— Uuendusi hoolekande alal 281
„	— Vallaomavalitsuste ümberkorraldamise aluseid 382
Viks, J.	— Vargus ja selle kuritöö liigitus RNS, NS ja KrS järgi 1
„	— Võimulialdus ja -tegevusetus 157
Välja, R.	— Politsei antiikajal 243

Gaardaval

igas

saapataupluses

Alinuefindaja
Eestis:

Emil Kumenius

Tallinn, Lai tän. 9 • Telefon 437-46.

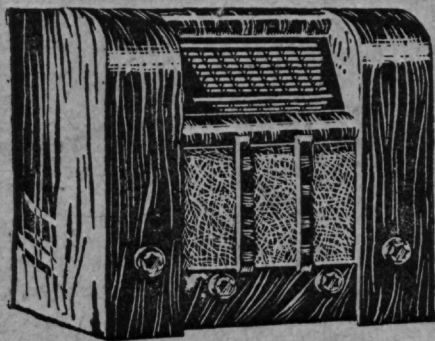
**PARA
ON KOIGE
PAREM
KALOSS!**

KALOSSID

BOTIKUD

RET raadiotehase

„Pioneer“ Kr. 195.—

„Kosmos“ Kr. 260.—

Ületamatud oktod-
superid vahelduvale
ja alalisvoolule.

Nõudke katalooge
üksikasjalike andmetega
müügikohtadest.

RAADIO-KOOPERATIIV

Tallinn
Suur Karja 9

Tartu
Promenaadi 5

Pärnu
Rüütli 40

Rakvere
Vaksali 8

*Hooaja viimased uudised
kõik kohale jõudnud.*

Kuulus

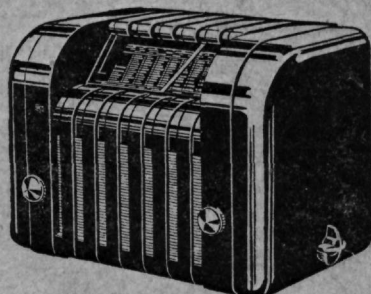
BLAUPUNKT

on nüüd märksa odavam ja
jälle palju täiendatud.

Tüüp 4 W 65 maksab ainult **Kr. 375.—**

Kõigile kättesaadav on **Emerson 19 LW** 4-lambiline
refleks super. Kuulete kõiki tähtsamaid jaamu segamatult.

1 aasta järelmaks. Iga kuu maksate ainult **Kr. 10.50**

A.S.TORMOLEN & Ko

Tallinn, Raekoja pl. 17 • Telefon 428-06